

compagnie de koe
de wederopbouw
van het westen

een triptiek in
wit, rood en zwart

2010-2012

'history is a nightmare from wich i am trying to awake'

(james joyce's hoofdpersonage, stephen in *ulysses*)

WIT

1 lady gaga

natali voor we beginnen zou ik graag eerst
nog iets willen zeggen over lady gaga
kan dat
peter als het niet te lang duurt
waarom niet
natali ik heb een tijd geleden
een artikel over lady gaga gelezen
en daarin stond ook een songtekst van haar afgedrukt
vrij vertaald en geparafraseerd
gaat die songtekst ongeveer zo
hé liefje, je moet me nu niet bellen
ik zit hier in een bar
en ik heb het naar m'n zin
en ik vind je lief
maar je moet me nu niet bellen
want ik heb het naar m'n zin
wat me nu al dagen bezig houdt
is niet hoe je op zo'n tekst komt
dat kan toch
je kunt in een bar zitten
het naar je zin hebben
en dan liever niet gebeld willen worden
door je vriendje
wat mij bezig houdt is
dat je het opschrijft en het laat staan
als tekst als songtekst

dat je naar een dergelijke tekst kunt kijken
hé liefje, je moet me nu niet bellen
ik zit hier in een bar
en ik heb het naar m'n zin
en ik vind je lief
maar je moet me nu niet bellen
want ik heb het naar m'n zin
dat je het kunt lezen en herlezen
en dan op een gegeven moment kunt denken
ja het staat er wel zo'n beetje
ja dit is het
dit is goed
niets meer aan veranderen
dat vind ik echt knap
begrijp me niet verkeerd
ik ben niet cynisch
ik ben jaloers
echt jaloers
ik zou willen dat ik deel kon uitmaken
van die denkwereld
waarin dat genoeg is
waarin die zinnen meer dan genoeg zijn
het grootste probleem is
ik kan de zeggingskracht ervan niet herkennen
natuurlijk
ik heb gedachtes als die van lady gaga
ergens zitten
het naar je zin hebben
niet gebeld willen worden
natuurlijk heb ik dergelijke gedachtes

ik heb ze zelfs vooral
maar ik herken ze niet als
hoe zeg je dat
tijdsbeeldiconen
het probleem ligt dus duidelijk bij mij
het is niet genoeg zou ik denken
d'r moet nog van alles bij
het is eigenlijk helemaal niks
het is hooguit een beginnetje
je moet me nu niet bellen
want ik heb het naar m'n zin
ja
en dan
ik zou denken
dat ik er nog van alles over zou moeten uitleggen
zoals ik ook nu denk
dat ik uit moet leggen waarom ik dit zeg
dít tekstje
waarom ik dit heb laten staan
uitleggen
en dan blijf je uitleggen
totdat je eindelijk eindelijk
is dat dan wat je wilt
alles om zeep hebt geholpen
...
voilà
wat mij betreft kunnen we beginnen

2 diaprojectie

a ga je toch die muziek opzetten

b ja ik wil dat het zo begint

eerst is het een tijdje stil...

...en dan komt heel zachtjes die muziek erin

a ik weet het niet

het zal ironisch worden opgevat

b voor mij heeft het niets met ironie te maken...

...voor mij is het iets echts

...iets dieps

iets van heel ver terug

a dat weten zij toch niet

b ik zeg het er achteraf wel bij

a wat ga je zeggen dan

b dat het gaat over dat ik zes jaar oud ben...

...en dat mijn vader juist terug is van zijn werk

...dat hij op de bank ligt uit te rusten

...en dat ik bij hem mag liggen

...en dat ik mijn neus heel diep in zijn bezwete oksel druk

op de radio klinkt dan die muziek

op dat moment ben ik veilig

...en hoopvol tegelijkertijd

a ik weet het niet

b dit soort dingen zouden we toch proberen

als ik het nu niet doe...

...dan doe ik het nooit

...de tegenwerpingen doen we wel

in deel twee en drie van de trilogie

a ik weet niet of het je gaat lukken

b ik beloof je dat ik er een ernstig gezicht bij zal trekken

3 wit jasje

willem op een gegeven moment
was ik een westerse man
ik glimlachte
ik had een nieuw jasje
een nieuw westers jasje
een nieuw wit westers jasje
en het paste
zat als gegoten
en ik liep er mee heen en weer
in een westerse zaak
een hele mooie westerse zaak
en ik keek in de spiegel
ah daar was het
een nieuw witwesters jasje
met mijn hoofd er bovenop
mijn witwesters hoofd bovenop een nieuw witwesters jasje
en er was mij verteld
door een vriend
een westerse vriend
dat je
bij zo'n jasje
zo'n nieuw mooi witwesters jasje
alleen het bovenste knoopje vastmaken moet
zo hoorde het
dat was het beste
en ik vond het ook
zo hoorde het
dat was het beste

en toen heb ik even 'jajaja' gedacht

...

en 'mooi mooi mooi' zei de verkoper

'mooi' zei ie 'mooi'

de verkoper

de westerse verkoper prees me het mooie witwesters jasje aan

van een heel mooi westers merk

en ik dacht: zal ik hem nou kopen

wat zal ik

zal ik

zal ik dat witwesters jasje

duur dacht ik

duur duur duur

maar mooi mooi mooi westers jasje

moeilijk moeilijk moeilijk dacht ik

'k had hele westerse gedachten

...

maar je kan 't je wel permitteren of niet

je hebt het wel verdiend

je hebt net zo'n mooi tekstje gemaakt

zo'n mooi antiwesters tekstje gemaakt

en net toen ik dacht: ik koop hem

ik koop dat witwesters jasje

zei mijn vrouw: je krijgt hem

je krijgt van mij dat mooi witwesters jasje

en ik was blij

ik was zelfs heel even gelukkig

ook omdat ik heel even dacht:

jij bent een westerse man

geboren in een westerse stad

in een westerse wijk

je bent nou eenmaal een westers kind met westerse gedachten en
westerse woorden

4 witter dan wit

peter klaar

willem ik ben klaar ja

peter sorry

in het donker ziet ge dat niet

als je witter dan wit wilt schilderen

dat lijkt onzin:

witter dan wit kan toch niet

nee dat kan wel

als je eerst met rood schildert

en je gaat er als het droog is met wit overheen

dan is het wit witter dan het wit

dat er naast staat

5 hannah arendt

willem ik had me dit hele project voorgenomen
om iets over het fenomeen 'beginnen' te schrijven
juist dit project dacht ik
moet je er echt iets over zeggen
over het verwachtingsvolle in elke nieuw begin
elke nieuw boek bijvoorbeeld
elke eerste bladzijde
en je zou nazoeken wat hannah arendt erover zei
zodat je haar precies zou kunnen citeren
als ze zegt dat het hele leven
de hele cultuur
elke keer opnieuw beginnen is
elke dag
elke beweging
elke stroming
alsmaar weer opnieuw en opnieuw en opnieuw.
wat er zo troostend en hoopgevend aan is
maar ik ben er nog niet aan toe gekomen
ik ben er zelfs nog niet eens aan begonnen
maar ik ga het doen
zeker

natali we hebben vijf beginnen
en we vinden ze allemaal even goed

6 ik heb ooit geschilderd

peter ik weet niet of ik het al verteld heb
dat ik ooit nog geschilderd heb
nee
ik heb dus ooit nog geschilderd
tot mijn eenentwintigste
dan ben ik gestopt en aan het toneel gegaan
en nog niet zo lang geleden
ben ik herbegonnen
met schilderen
en ik heb een atelier

7 de witte keuken

natali mag ik even
toen ik zes jaar was
zijn we verhuisd naar een nieuw huis
het was eigenlijk een oud huis
dat wij hebben verbouwd
en wit geschilderd
zodat het nieuw was
dat was begin jaren tachtig
de keuken was heel modern
met een tafel zonder poten
daar kon ik niet van over
een dik wit formica tafelblad zonder poten
wel één poot in plexiglas maar dat telde niet vond ik
ik bleef altijd volhouden dat we een tafel zonder poten hadden
ook de kasten in de keuken waren niet te zien
er waren heel veel kasten
dat wisten we
maar je zag ze niet
omdat ze ingebouwd waren
ook de ijskast de afwasmachine de vuilnisbak
waren allemaal ingebouwd
ze waren er wel
maar je zag ze niet
dat spaarde heel veel ruimte
en omdat er zoveel ruimte was
aten we altijd in de keuken
behalve als er bezoek kwam
dan aten we in de eetkamer

en dan spraken we over onze moderne keuken
tot we met zijn allen opstonden
en er gingen naar kijken
en iedereen zich er over verbaasde
dat ze inderdaad modern was en ruim
we hebben zoveel mogelijk kasten laten inbouwen
zeiden mijn ouders tegen het bezoek
aan wie we telkens de keuken lieten zien
het was een glanzende witte keuken
helemaal in formica met muren van witte crépi
een soort korrelige soms stekelige harde verfstructuur
het waren niet echt kindvriendelijke muren
ze deden echt pijn
behalve als je er heel zachtjes over wreef
dan vond ik het nog wel lekker
mijn zus niet
die vond het dan ook niet lekker
als mijn zus boos was op mij
dan schuurde ze me altijd langs de muur
en dat deed vooral in de zomer pijn
als ik mijn bain soleil aan had
die was dan altijd verfrommeld en vol bloed
en dat vond ik niet leuk
want dan schoot mijn vader altijd uit zijn vel
wat is hier gebeurd
hier is precies een varken geslacht
dat zei hij eens
toen we in onze moderne keuken stonden
en mijn zus me weer eens tegen de witte crépi had geduwd
mijn moeder was asperges aan het kuisen

er kwam abba uit de ingebouwde radio
mijn vader kon geen bloed zien
vooral niet in de witte keuken
die hoe langer hoe minder wit werd
dat kon hij echt niet verdragen
dat de keuken zo zwart werd
van al dat koken ook
waarom kan niemand nooit eens normaal doen
knowing me knowing you
toen heeft hij voor de eerste keer
de keuken in gruzelementen geslagen
dat is later nog drie keer gebeurd
maar telkens werd de keuken heropgebouwd
met nog meer ingebouwde kasten
en nog moderner
en elke keer werd er bezoek uitgenodigd
om daar naar te komen kijken

8 hoofdpijn

willem hoe is het met je hoofdpijn

natali verergerd

willem als ik iets kan doen

peter of als ik iets kan doen

ik kan ook iets doen

natali nee nee vertel verder

9 intellectueel

willem ik weet nog goed de omstandigheden waarin ik voor het eerst als
kind het woord intellectueel hoorde
het moet zo rond m'n dertiende zijn geweest
m'n veertiende
betrekkelijk laat dus
ik was een late leerling
het was tijdens een sportmiddag
ik weet in ieder geval nog goed
dat mijn broer en ik in die tijd
door onze moeder regelmatig
naar sportmiddagen werden gestuurd
een sportinstuif
nu weet ik het weer
zo heette het
zodra er in de gezinsbode
een gronings huis-aan-huis-blad
een sportinstuif werd aangekondigd
moesten wij er naartoe
dan had ze rust m'n moeder
daarom was het denk ik
op zo'n sportinstuif kon je elke keer
met een nieuwe sport kennismaken
om te kijken of je er wat aan vond
of je ergens aanleg voor had
en blijkbaar was de sport van de sportinstuif waarop ik voor het eerst het
woord
intellectueel hoorde
tafeltennis

want ik zie me
in m'n herinnering
terug in een gymzaal
met een paar tafeltennistafels erin
je moet je er niet al te veel van voorstellen
het was al met al een vrij sjofele bedoening
er was nauwelijks begeleiding
en de spullen waren van inferieure kwaliteit
ik herinner me afgedankte tafeltennisbatjes waar al helemaal geen
noppenrubbers meer op zaten bijvoorbeeld
't was alleen nog maar hout met lijmresten
van tafeltennissen kwam het nauwelijks
we werden niet serieus genomen
zoals altijd
en dus namen wij dat hele tafeltennissen
niet serieus
al snel waren we bezig deuken te drukken
in de pingpongballen
of pingpongballen in onze mond te stoppen
en ze voor iemands gezicht eruit te ploppen
...
we hadden wel lol
ik weet in ieder geval nog heel goed
hoe ik toen op die leeftijd kon lachen
ik herinner me dat zelfs nog nu in m'n lichaam
zo heb ik later zelden meer gelachen
er kwam een totale slapte in je hele lijf
vooral in je benen
je hield jezelf in het lachen
door die tafeltennistafel overeind

je hing eraan
je gleed er overheen
je gleed eraf
je kon niet meer

...

en in die atmosfeer hoorde ik voor het eerst het woord intellectueel
het werd uitgesproken door een wat dikkige jongen
dat weet ik nog goed
hij droeg een grijze sportbroek

...

hij zei het niet tegen iemand dat woord
hij zei het gewoon
voor zich uit - een paar keer maar -
intellectueel
intellectueel
niet eens in de zin van: jij bent of dat is...
niet als scheldwoord
nee gewoon intellectueel

...

en het deed me wat
ik probeerde bij hem in de buurt te komen
om het nog eens goed te horen
om het te kunnen onthouden
ik probeerde het woord met m'n tong
intelueel intelu-i-eel
ik moest het weten
want ik had met het horen van het woord
een heel vaag maar heel belangrijk vermoeden van z'n betekenis gekregen

...

het was een belofte

een opening
een mogelijkheid
een horizonbreed perspectief aan vooruitzichten werd erdoor gedekt
een ontsnapping vooral
naar de wereld
naar het westen
de grootste moeilijkheid was vanaf toen
het woord heel te houden
om de hele impact
de hele rijkdom ervan
vanaf die sportinstuif tot nu
in tact te laten
peter anders moet je een bruistablet nemen

10 dominique

peter we waren zeventien jaar
we zaten tegenover elkaar op de grond
ik mocht toch al beginnen
willem jaja ik was klaar
dank je
dus zoals ik zei waren we zeventien jaar
en zaten we tegenover elkaar op de grond
in haar smalle slaapkamer
dominique van hee en ikzelf
zij tegen de zijkant van het bed
ik tegen de muur
dominique van hee had goudblond haar
was buitengewoon aantrekkelijk
en al behoorlijk erudiet
we rookten een gerolde sigaret
gele roisin
luisterden naar een plaat van santana
en praatten over de maatschappij de school
en onze dromen
ik voel me leeg zei ik na een poosje
ik zei dat
omdat ik voelde dat ik geen vooruitgang boekte
in wat tot dan toe mijn enige doel was
dominique van hee tot mijn lief maken
binnendringen in de meest intieme wereld
van dominique van hee
ik voel me leeg

en het vulde de kamer met een tot dusver ongekend gevoel van duistere
diepzinnigheid
de lucht werd dikker door die vier woorden
en wat volgde
kreeg een vreemd soort geladenheid
alsof ik haar had uitgenodigd
in mijn meest geheime kamer
vol mystieke wijsheid en contemplatie
maar ook vol weltschmerz
ja ik voelde me dichtertlijk
en ik beefde een beetje
waarschijnlijk
omdat ik teveel cola had gedronken
misschien ook
omdat we over jotie 't hoofd hadden gesproken
die zijn huis had zwart geschilderd
voor hij zelfmoord pleegde
maar ik beefde zeker ook een beetje
omdat ik voelde dat het indruk maakte
de manier waarop ik zei
ik voel me leeg
had onbedoeld bedoeld iets heel vols
de manier waarop ze niet naar me keek
een prachtige pluim rook uitblies
in de richting van het gesloten raam
...
het voelde alsof onze lichamen dichterbij waren gekomen
ofschoon we nog op de zelfde afstand van elkaar aan het roken waren
ik snap u zei ze

toen ik uiteindelijk mijn tong
onder haar gehemelte de vrije loop liet
stond de wereld stil
haar moeder was beneden klaar met de afwas
mijn moeder was waarschijnlijk in de delhaize boodschappen aan het doen
autos en fietsen reden in de straat af en aan
maar niemand wist hoe ik
in de grootste opening
van dominique van hee haar hoofd
mijn tong liet dansen
en dominique van hee wist niet
hoe ik met mijn gedachte al via haar borsten in haar broekje verdween
voorlopig zouden het alleen nog
mijn gedachten zijn
maar die gedachten maakten
dat ik morgen terug zou keren
om dit hele sprookjeskasteel in te palmen
via de grote poort
er was nog geen puin
hoogstens gefingeerde weltschmerz
er moest nog niets worden wederopgebouwd
er moest alleen nog worden opgericht
voor de allereerste keer
willem anders moet je nog een bruistablet nemen

11 de nieuwe groep

peter wij zijn nieuw

wij zijn een nieuwe groep

als groep zijn wij fris zijn wij jong

dit is onze allereerste voorstelling

onze allereerste voorstelling heet wit

de wederopbouw van het westen: wit

wit in de zin van fris van jong

wit in de zin van onschuldig

wit in de zin van het onbeschreven blad

blanco

willem ik ben geboren in 1961

ik ben de oudste

wij hebben heel kort gesproken over of dat kan

of je én geboren kunt zijn in 1961

én deel kunt uitmaken

van een jonge frisse groep

of je als je in 1961 bent geboren

niet gewoon al oud bent

en in ieder geval niet modern

niet modern genoeg

ik vond van niet

ik vond van dat dat heel goed kon

natali ho dat is niet helemaal waar

gij waart daar veel onzekerder over

ik weet het nog heel goed

het was na de repetitie

niemand heeft het genoteerd

omdat niemand het belangrijk vond

maakt er een beetje een grapje van
en dat is niet helemaal eerlijk
want je zat daar wel heel erg mee
jij hebt namelijk zelfs gezegd
dat je soms angst hebt voor alles wat jong is
willem peter peter dat is nietwaar
peter voor mij ligt dat anders
ik ben van 1963
natali dat je je soms afvraagt
waar ze het met elkaar over hebben
de jonge mensen
of ze je uitlachen
of ze jouw vergissingen zien
dat je bang bent dat ze de frisheid hebben
om ineens te tonen
wat jij al die tijd over het hoofd heb gezien
peter als ge zo nauwkeurig geciteerd wordt
zal het wel waar zijn
willem wederopbouw van het westen
is een drieluik
waarvan we nu het eerste deel laten zien
alles is al af
alle drie delen zijn al af
natali de drie delen zijn naar kleuren vernoemd
willem het tweede deel heet rood
peter rood in de zin van
liefde passie
ideologie hoogtepunt
natali vuur
peter slagveld hevigheid

idealisme
classicisme
bloed
oorlog
inquisitie
natali vuur
peter vertrouwen
geloof
hoop kracht
natali vuur
peter vuur
natali vuur
enzovoort
willem maar dat is dus niet wit
natali en het derde deel heet zwart
peter zwart in de zin van
neergang duisternis
diepte ruimte kracht
natali as
peter onbegrensde mogelijkheid
dood
afwezigheid van licht
existentialisme
romantiek
decadentie
verval negatie
roet blind
natali as
peter alles wat verdwenen is
wat we vergeten zijn

schaduw

nacht heelal

stil

natali as

peter as

natali as

enzovoort

willem maar dat is dus niet wit

natali nee het eerste deel is wit

peter dit is wit

12 groningen 1

willem ik kom uit groningen
op een gegeven moment
ga je je voor je herkomst interesseren
als er een westen was
dat ik al heel vroeg als iets anders
iets groters
iets belangrijkers dan waar wij leefden
leerde kennen
dan was het het westen van het land
het westen van nederland
amsterdam rotterdam den haag de randstad
daar waar men nederlands sprak
daar waar men behendig veel nederlands sprak
in onze ogen
onnodig veel behendig nederlands sprak
wij waren van huis uit nogal stil
en wij zagen op televisie wel dat er gepraat werd
en ik herinner me hoe dit 'praten'
in de loop van de jaren zeventig
vanuit dat westen onze kant op kwam
ik bedoel hoe in die tijd 'het praten'
als oplossing
als mogelijke oplossing van problemen
bij ons in huis werd geïntroduceerd
dit gebeurde door mijn moeder
die had vanwege haar werk
in kapsalon 'venus'
het meeste contact met de mondaine wereld met de nieuwste trends

plotseling zei ze vanuit het niets
tegen m'n vader
als hij weer eens urenlang bewegingloos
door het raam zat te staren
'praat er dan met ons over
praat er dan over als je ergens mee zit'
wij schrokken daarvan
mijn vader had plotseling een probleem
wij hadden een probleem
wij hadden een probleem
waarover we moesten praten
onze stilte was een probleem
'praten waarover'

...

wij dachten dat onze binnenwereld
onmededeelbaar was
wij dachten dat een binnenwereld
onmededeelbaar was
wij dachten dat echt
wij lazen geen boeken waarin dat gebeurde
een onze binnenwereld was uniek dachten wij
het was al niet eens aan onszelf mededeelbaar

...

het westen was voor mij dus ook leren praten
het openleggen van een binnenwereld
het onder woorden brengen van
een binnenwereld

13 kundera

peter als ik heel eventjes
het verschil mag uitleggen
tussen een symfonie en variaties
het duurt niet lang
een symfonie is zoals
een muzikaal heldendicht
je zou het kunnen vergelijken
met een verhaal in proza
of figuratieve schilderkunst
je zou het kunnen vergelijken
met een weg die leidt
door uiterlijke oneindigheid van de wereld
van ding tot ding
steeds verder en verder
...
variaties zijn zoals een gedicht
een muzikaal gedicht
ze vormen ook een weg
maar met slechts één thema
en een beperkt aantal maten
leidt die weg niet door de uiterlijke oneindigheid
de weg van variaties
leidt door die andere oneindigheid
naar de oneindige innerlijke verscheidenheid
die in elk ding schuilt
...
voilà dat wou ik toch even duidelijk maken

14 groningen 2

willem ik heb altijd gezegd dat wij thuis
in mijn jeugd maar één boek hadden
dat alles wat bij ons thuis voor kunst
voor verbeelding
voor de creatieve wereld door moest gaan samengebald was in één enkel
boek
in de boekenkast
of boekkast in ons geval
een konsalik
maar dat was niet waar
dat loog ik
eerlijk is eerlijk
het was ijdelheid van me om dat te beweren
om m'n milieu
m'n afkomst armoediger af te schilderen
dan het in werkelijkheid was
je ziet dat vaker en zelf doe ik het dus ook
'moet je eens kijken waaruit ik mijzelf heb moeten ontrekken'
wij hadden niet één boek
wij hadden er twee

...

en het tweede boek was nog belangrijker dan het eerste
het tweede boek heette
'het kan niet altijd kaviaar zijn'
het was geschreven door een duitser
simmel heette die
ik zie het nog zo voor me
een wit boek met gouden letters

m'n hele jeugd
elke keer als ik de boekenkast passeerde
zag ik die woorden
'het kan niet altijd kaviaar zijn'
'niet altijd' stond er hé
'niet altijd'

...

mijn vader had het gelezen
en hij wilde dat ik dat ook deed
het ging over een spion
die z'n beste ideeën kreeg als hij kookte
er stonden ook recepten in
de reden waarom mijn vader vond
dat ik het moest lezen
was het gemak waarmee de russische spionnen in het boek de westerse
levensstijl overnamen en zich er vervolgens heel makkelijk en aannemelijk
in bewogen
omgekeerd bleek dat veel ingewikkelder
amerikaanse spionnen vonden het veel moeilijker om voor geloofwaardige
communisten door te gaan
voor mijn vader
voor ons
was dat een overwinning
kijk zei m'n vader
het westen kun je zo nadoen
zo meespelen
het oosten niet

...

overigens maakten de recepten in dat boek nog iets anders duidelijk
dat eten in het westen iets anders dan werken kon zijn

bij ons was eten een onderdeel van het werken
wij aten tussen de middag warm
omdat mijn vader dat nodig had
voor de middag
dat soort eten moest
maar in dat boek hadden ze het over
een ander soort eten
ging het over eten
als iets waarover je het kunt hebben
eten als smaken
als fenomeen
waarmee je je kon onderscheiden
als proeven
en waarover je vervolgens sprak

...

in het boek staat dat het makkelijk is

...

vanaf het moment dat ik erover las
toen in dat boek
heb ik daar voor mezelf vragen bij gesteld
of ik dat ooit zou kunnen
of ik ooit de verfijning zou bezitten
of het ooit aan me besteedt zou zijn
of ik het ooit zou kunnen proeven
of de tijd en de aandacht die in de bereiding zit
de exclusiviteit van de ingrediënten
of ik die ooit zou kunnen herkennen
en thuis zou kunnen brengen
of het me allemaal wel het evenredige plezier zou geven

15 vijf woorden

peter het zijn eigenlijk maar vijf woorden
de wederopbouw van het westen
de titel vonden we meteen heel goed
het uitspreken van de titel alleen al
de wederopbouw van het westen
de titel komt van stefaan
maakte ons blij
iedereen zei meteen
ja dat is een goede titel
zo een titel die evenveel verwachtingen
als mogelijkheden schept vonden we
en ik weet nog in het begin
als we die titel uitspraken
bijvoorbeeld in het café
telkens als we het onderwerp
op tafel legde
of als een collega ons vroeg
waar zijn jullie mee bezig
en we dan zeiden
met de wederopbouw van het westen
bijna iedereen sprakeloos en vol verwachting was
maar ook wij
onder de indruk waren door onze eigen woorden
alsof in die woorden de verwezenlijking besloten lag
en na het uitspreken ervan
de wederopbouw was voltooid
dat gevoel hadden we
het kon niet meer stuk

en bij elk weerzien
hadden we dat gevoel meer en meer
dat het niet meer stuk kon
we schreven het op
die vijf woorden
de wederopbouw van het westen
we keken er naar
we spraken ze uit
en zonder het aan elkaar toe te geven
schoten we vol
het hield ons gevangen
wij met zijn vier
het is een aantal keer gebeurd
dat we echt in extase waren
en we naar elkaar keken
en niets meer durfden zeggen
omdat we het niet stuk wilden maken
we voelden ja
dat is het
uiteindelijk gaat het hier om
wat nu gebeurt
op dit moment
achteraf probeert ge dat gevoel
onder woorden te brengen
en meestal leidde dat tot ontzettend heftige discussies
onenigheden en ruzies zelfs
omdat we ontgoocheld waren in elkaars uitleg
in al die subtekst en invullingen
in al die andere woorden
die er niet toe deden

de wederopbouw van het westen
zei iemand
en dan stilte
dat moment
wat ge dan meemaakt
die gebeurtenis
de geboorte van datgene wat u verbindt
daar ging het om
wat ge dan voelt in die stilte
maar die onweerstaanbare drang
om onder woorden te brengen
wat nu eenmaal onbeschrijflijk is
maakte dat stuk
en dat is zo jammer
want het was uniek
we waren helemaal weg
alle vier tegelijk
een fractie in de eeuwigheid
dat is het
wat er een paar keer gebeurde
na het uitspreken van vijf woorden
de wederopbouw van het westen

16 dia-avond

willem ik zou graag nog één ding willen zeggen
niet vaak maar heel af en toe hielden wij
in mijn jeugd thuis een dia-avond
mijn vader vond er nooit wat aan
hij moest het scherm uit de kelder halen
en de projector installeren
mijn moeder vond het altijd geweldig
een hele lange lange avond
naar het verleden kijken
naar dia's van mijn broer en mij
als baby's als peuters kleuters
in korte broeken in speeltuinen
wuiwend op veerboten op de waddenzee
in de keukenhof madurodam de euromast
altijd dezelfde serie dia's
met altijd dezelfde verhalen
en met op dezelfde momenten
altijd dezelfde grap en lach
totdat ik weet het nog precies
- we zaten net een lange serie van mijn broer en mij glimmend op de
tribune van het dolfinarium in harderwijk te bekijken-
we plotseling van het ene op het andere moment een dia van een bloem
kregen gepresenteerd
een bloem een bloem
tussen al die dolfijnen zat plotseling
een dia van een bloem
een witte bloem ik weet het nog goed

een bloem van een boeket
dat nog niet eens zo lang geleden
op tafel had gestaan
wat is dat nou vroeg mijn moeder
een bloem zei mijn vader
ja dat zagen wij ook wel
dat is een bloem zei ie nog een keer
plotseling zaten wij boordevol vragen
maar we hebben er niet één van gesteld
hoe wonderlijk het al met al was
het was ook overtuigend

17 appel

peter als ge witter dan wit wilt schilderen

dat lijkt onzin:

witter dan wit kan toch niet

nee dat kan wel

als ge eerst met rood schildert

en ge gaat er als het droog is met wit overheen

dan is het wit witter dan het wit

dat er naast staat

...

ik weet niet of ik het al gezegd heb

heb ik het al gezegd

ik weet het niet

dat ik ooit nog geschilderd heb

ja

heb ik het gezegd

dat ik nog geschilderd heb

fijn

dan moet ik het niet meer zeggen

dat ik nog geschilderd heb

dan is dat gezegd

tot mijn eenentwintigste

heb ik ook gezegd

dan moet ik dat allemaal niet meer vertellen

dat ik gestopt ben en aan het toneel ben gegaan

is allemaal gezegd

fijn

dat spaart mij veel uitleg

en dat ik nog niet zo lang geleden terug herbegonnen ben

met schilderen
en een atelier heb en zo
dan heb ik eigenlijk toch al heel veel gezegd

...

ik heb een stoel gekocht
dat is misschien nog niet gezegd
ja ik ontdekte plotseling dat ik geen stoel had
ik sta altijd

...

ik dacht
ik moet toch eens een stoel kopen
toch eens gaan zitten
ik krijg pijn in mijn rug
toen heb ik twee van die stoelen gekocht
maar vroeger stond ik alleen
of ik ging liggen
zitten niet
ik ging hooguit op het randje van de tafel zitten
maar dat is niet echt zitten
dat is meer steunen
maar met die stoelen
dat is een enorm verschil
ge kunt zitten
en alles toont veel groter
omdat ge lager zit
dat was wennen
mijn werk werd heel imposant

...

die eenzaamheid...
de leegte...

dat is fantastisch
dan hebt ge de beste momenten van werken
en dan
als er plotseling iemand binnenkomt
wordt ge laat ik zeggen uit de slaap gehaald
begrijpt ge
ineens maakt iemand je even wakker
en dan gaat die weer weg
en dan slaapt ge weer door
of dan hebt ge moeite om weer in slaap te komen
in het schildersleven is het vervelend
als ge wordt gestoord
want ge wilt erin blijven
ge wil er niet zijn
een buitenstaander zou zeggen:
je bent in trance maar dat is niet zo
je bent gewoon helemaal in 'het niets'
in 'het niets zijn'
in 'het zijn ' en in' het niets zijn
schilderen is mediteren
je bent er en je bent er niet
uren sta ik zo achter elkaar te schilderen
ik heb geen regelmaat wanneer ik ga schilderen
het doet er niet toe wanneer ik begin
en wanneer ik uitscheid
sta ik tien minuten in de rij voor de bioscoop
dan krijg ik pijn in mijn rug
dan denk ik ik ga weg ik sta te lang
met schilderen hebt ge dat niet
dan voel ge uzelf niet want ge zijt er niet

en toch zijt ge er
dat ge er niet zijt
daar bedoel ik mee dat ge bezig zijt
met iets waaraan je ondergeschikt zijt
op de beste momenten zijt ge bezig
met iets zonder aan uzelf te denken
of uzelf maar te voelen
of zelf maar iets te willen
dienend aan de schilderkunst
zit ge in de schilderkunst
hangt ge vast aan een doek
dat ge opvult met verf
wat er ontstaat weet ge nog niet
toch ontstaat er iets
er is ook een moment dat het af is
wie zegt dat het af is
daar is geen wet voor
ik leef in een wetteloze wereld
ik leef volledig vrij
en toch houd ik op een gegeven moment op
dan is het doek af
ik stap terug en ga zitten kijken in de hoop
dat ik nog hier en daar een lik verf kan zetten
en dramatisch moment
ge wilt geen afscheid nemen
ge wilt in het doek blijven
maar ge voelt dat het doek mij afduwt
klaar is met mij
en dat ik toch voel
dat het schilderij niet af is

en dat er een conflict ontstaat
tussen het doek en mezelf
ik moet stoppen
ik ben moe of het is laat
ik ga naar bed
en als ik dan weer opsta
ga ik zitten kijken en dan kijk ik het af
want kijken is ook schilderen
dan blijf ik zonder het doek aan te raken
net zolang kijken tot het af is
en dan is het schilderij plotseling ook af zonder dat ik het nog verder heb
aangeraakt
daarna zet ik het weg
dat komt vaak voor
geen streek wordt er meer aan toegevoegd
ik kijk het af
kijken is net zo belangrijk als schilderen
het speelt zich allemaal af op de rand van
'zijn' en 'niets zijn'

18 stenen poppetjes

natali ik heb ooit voor mijn verjaardag
twee poppetjes gekregen
twee stenen poppetjes
een jongen en een meisje
ongeveer zo groot
en hun nek was een veertje
waardoor hun hoofdjes wiebelden
als ge er tegen duwde
hun mond had de vorm van een hartje
en daar zat een magneet in
als ge dan zacht tegen hun achterhoofdjes duwde
konden ze elkaar kussen
en ik herinner mij dat op mijn verjaardagsfeestje
een vriendje van mij
op één van de poppetjes ging staan
het meisje
ik weet nog precies
wie het was
en ik weet nog precies
hoe de schoen er uit zag
waarmee hij het poppetje vertrapte
ik was ontroostbaar
ik weet zelfs nog hoe ik toen huilde
zo huil ik nu alleen nog maar in mijn dromen
ik was zo blij met die poppetjes
en mijn mama heeft de beentjes er wel terug aan gelijmd
maar het was niet meer hetzelfde
ik speelde er niet meer mee

ik wou wel
maar het ging niet meer
want elke keer als ik dacht
ja
nu ga ik er mee spelen
en het deksel van de doos deed
en er in keek
zag ik toch eerst en vooral
een amorfe gelige lijmklomp
en pas veel later
het meisje met harten mondje
ik kan er nu nog altijd niet tegen
als iets incompleet is

19 soep en sap

peter mijn dochter heeft een soep- en sapbar
in gent
en tijdens de weekends ga ik geregeld een handje helpen
en ben ik mij daardoor meer in voeding gaan interesseren
en als ge dat goed wilt doen
zo een soep- en sapbar
is dat wel intensief en hard werken
dat wordt dikwijls onderschat
ge zijt er altijd mee bezig
en het is ook een hele harde wereld
dat wordt ook onderschat
ik probeer goede producten te gebruiken
en de mensen gelukkig te maken
door hen bijvoorbeeld te wijzen
op de voordelen van een gezonde voeding
ik probeer dan op een lieve zachte geduldige manier uit te leggen
terwijl de mensen hun sapje komen drinken
of hun soepje komen eten
dat een juist en evenwichtig eetpatroon
het lichaam sterkt en energie geeft
zoals omgekeerd ook veel schade kan worden aangericht
zoals bloed en vaatziekten
kankers reuma slapeloosheid chronische moeheid
enfin ik moet het u niet uitleggen
ik probeer dat allemaal dus
ik zeg het
op een rustige en ontspannen manier
aan mijn klanten mee te geven

terwijl ze van hun soep genieten
dat ze beter niet te veel eten
en zeker geen dierlijke vetten en snelle suikers
en dat ze moeten opletten met zuivel
voor de verzuring en de gewrichten
en dat tomaten eigenlijk ook niet goed zijn
enfin ja zo van die dingen
's morgens als ze hun krant komen lezen
bij een sapje
of 's middags bij een soepje
dan vertel ik hen daarover
vrijblijvend natuurlijk
en zonder mij met hun leven te bemoeien
ge moogt uw klanten niet lastig vallen
tenslotte komen ze naar mij
om op hun gemak te zijn
maar wat ik wil zeggen
ge maakt dat meer en meer mee
in mijn eigen sapjesbar notabene
dat ik een uitleg aan het doen ben over
ik zeg maar wat
citrusvruchten
dat dat niet voor iedereen goed is
en dat ge uw vitamine c
net zo goed uit sommige groenten kunt halen
dat weten mensen niet altijd
of ik zeg maar wat
dat calcium in heel veel groene groenten zit
dat ge daar geen kaas of melk of yoghurt
voor moet eten

dat dat eigenlijk niet goed is
enfin
dat ze mij dan midden in mijn uitleg
de rekening vragen
dat ik dan echt voel
ze willen het niet horen
ze willen het niet weten wat gezond is
en dat zijn dikwijls de dikste klanten
sorry ik moet gaan werken zeggen ze dan
en ik moet dat geloven
dat komt toch niet op vijf minuten aan
een klant is soms iets raars
ik denk dan ook
het is hier wel de soep en sap
ik steek daar wel dag in dag uit mijn energie in
om de mensen hun vitamines te geven
maar weet ge hoe de mensen zijn
vitamines supplementen
en ze denken dat het daar mee opgelost is
voilà ze zijn weer binnen voor vandaag
ik kan weer biefstukken met friet eten
en ribbokes en marsen en twixen
en cola's en pintjes en cava en whisky
en wat is het allemaal
tot midden in de nacht coke snuiven
maar ge moet maar een keer 's nachts op café gaan
ge weet niet wat ge ziet
dat is dikwijls de ene sigaret na de ander
en 's morgens zo een kop
en verschieten dat ze stijf zijn

komen ze hun sappeke drinken
en dan moogt ge er niets tegen zeggen
want dan ontploffen ze
maar ik steek er wel mijn energie in
om ze te revitaliseren
en dan gaan ze daarna
dat weet ik
naar de yoga naar de fitness naar de sauna
en ze kunnen weer helemaal opnieuw beginnen
gans de nacht door
en dan verschieten ze
dat ze met de dag dikker worden
met de dag stijver worden
en ik mag niks zeggen
allez laatst zag ik een klant van mij
ergens in de stad aan een automaat
een cola drinken
ik zeg aah de rudy een colaatje
zonder mij te moeien
aah de rudy een colaatje
scheld die mij daar toch niet uit
midden op straat
en kom niet dichterbij
of ik sla op uw bakkes
en wie denk ik wel dat ik ben
en steekt uw soep en sap in uw gat
waar de mensen bij staan
en dat hield niet op
en ik zeg
rudy rustig

niks rudy rustig ik sla op uw bakkes
en ik had niks gezegd
ik had gewoon gezegd
om iets te zeggen
en omdat ik die mens graag heb
heel vriendelijk aah de rudy een colaatje
ik heb niet eens gezegd
en ik was dat ook niet van plan om dat te zeggen
dat er in één cola het suikergehalte zit van zeven klontjes
want dat is ook al zoiets
ge moogt natuurlijk een cola drinken
natuurlijk
maar ge moet niet denken
dat het u energie gaat geven
op korte termijn wel
maar op lange termijn pleegt ge roofbouw
dat zeg ik allemaal niet meer
dat ben ik beu gezegd
op den duur kan ik mijzelf niet meer horen
en dat plezier gun ik die mensen niet
en ge moet de mensen hun colaatje niet afpakken
dat weet ik ook wel en ik ben daar los in
maar weet ge wat het is
en dan zwijg ik erover
ze komen in de soep en sap
bij mij aan de toog
en ze vragen zo een sapje
met wortel en gember en citroen
ik zou er die citroen al niet in doen maar bon klant is koning
ze drinken hun sapje

en ze willen instant energie
ze kunnen niet wachten
alles moet instant en onmiddellijk geconsumeerd
alles moet instant en onmiddellijk effect hebben
maar waar wilt ge met uw leven naartoe
ik vraag het u
jezus christus
en nu zwijg ik echt erover
heeft het tweeduizend jaar geleden ook gezegd
over de farizeeërs
witgekalkte graven maar rot van binnen
we zijn tweeduizend jaar later
tweeduizend jaar alstublieft
en er is nog niets veranderd
en nu zult ge misschien denken
hij spreekt tegen zijn eigen winkel
maar dat is niet zo
al die gezondheidsgoeroes die yogi's
die macrobiotici die fitnessfanaten
zijn de farizeeërs van deze tijd
ze spelen in op een trend
het heeft niets te maken met innerlijke beleving
maar alleen met economie
ik zeg het u
de buitenkant moet stralen
maar van binnen is het rot

20 frühstücken

(het eerste ochtendmaal)

peter au début était la fable

dat zegt paul valéry

willem maar als we naar fichte kijken

en zien hoe goethe fichte samenvat

dan zegt fichte volgens goethe

in het begin was de daad

natali au début était la fable

of in begin was de daad

willem valéry of fichte

natali moeten we nu kiezen

tussen valéry en fichte

willem als uitgangspunt of als ingang

peter gewoon om te kunnen beginnen

als startblok

als postulaat

wat nemen we

een activiteit of een verhaal

willem of de activiteit is

het maken van een verhaal

dan spreken valéry en fichte elkaar niet tegen

natali wat beslissen we dan

willem probeer vooruit te lopen op de feiten

natali eerst de feiten wat zijn de feiten

peter die zijn er niet

dat is het hem juist

we zoeken een postulaat

natali de kip of het ei

peter we zitten nog voor de kip en het ei
willem nee maar ge moet beginnen bij het begin
los van de kip
los van het ei
en gij moet niet naar een ander kijken
ge moet naar uzelf kijken
wie ben ik
peter dat moet ieder voor zichzelf uitzoeken
willem en dan pas wie zijn wij
en dan pas wat is de onderlinge relatie
natali fichte zegt
willem maar niet altijd zeggen wat fichte zegt
wat zegt gij
peter maar ge zegt zelf wat fichte zegt
willem dat is iets anders
fichte zegt ook maar op zijn manier
wat kant al gezegd had op een andere manier
natali het ik is niet iets
peter wie zegt dat
natali fichte
willem dat is fichte
ik wil niet weten wat fichte zegt
peter maar ge zegt zelf wat fichte zegt
willem dat is iets anders
wat zegt gij
gij persoonlijk
natali ik zeg dat ook
peter ah ja ik zeg dat ook
willem en als het ik niet iets is
wat is het dan wel

niets
natali of iets daar tussen in
een activiteit een daad
peter simpel
een begin
we zoeken maar naar een begin
willem de totaliteit is de natuur
kunnen we het daar over eens zijn
wat spinoza zegt
maar shelling zegt in navolging van fichte trouwens
dat er eerst nog een oerenergie moet zijn
voor de differentiatie
natali das ur-sein ist wollen
willem zegt shelling
ik zeg dat niet
peter maar hoe diep moeten we nog graven
voor we een fundament kunnen leggen
gewoon een basis een begin
een algemeen aanvaard punt
van waaruit kan worden vertrokken
natali maar vertrek
ik houd u toch niet tegen
peter shelling fichte
we gaan het veel te ver zoeken
we zijn aan het ontbijten
in alle vroegte
natali frühstücken dan
want het is nog früh
peter precies
natali früh frühstücken

willem früh
natali vroeg
willem ja dat weet ik
    maar früh
natali vroeg in de ochtend
peter vroeg in 't jaar
natali frühling
willem vroeg in 't jaar
    vroeg aan het ontbijten
natali früh frühlingsfrühstücken
peter precies
    früh frühlingsfrüstück
doet er niet toe we zijn aan het ontbijten
schlegel schleiermacher alstublieft zeg
we zijn cornflakes aan het eten
straks nog novalis ook
of een vroeg stuk van von kleist
zo kunnen we bezig blijven
mag ik de melk eens alstublieft
het gaat om wat ge voelt nu
wat ik voel gij voelt
en dat we van daaruit kunnen zien
wat een basisplan zou kunnen zijn
voor een coherent maatschappelijk systeem
natali we zijn niet samen
peter coherent coherent
    coherentie dat missen we
    zodat er kan worden samengeleefd
natali gemeenschap
    we vormen geen gemeenschap

willem melk melk melk
de melk de melk en suiker
natali laat het ons dan simpel houden
en zeggen wat hegel zegt
het eenvoudige waarnemen der dingen
en het niet moeilijker maken dan dat
peter begrijpt ge mij
dat ik dat zo triestig vind
dat elke keer als wij aan het ontbijten zijn
willem frühstücken
peter aan het frühstücken
aan het frühlingfrühstücken
wij discussies hebben
over hoe de dag moet worden begonnen
terwijl de dag gewoon begint punt
ge moet mee
ge kunt niet blijven frühstücken
frülingsfrühstücken
want dan is het middag
en voor ge het weet is het 's avonds
is het zomer is het herfst is het winter
ge kunt niet gans de dag door aan tafel zitten en frühstücken
omdat ge geen stellingen inneemt
of aanvaardt
aanvaardt nu eens iets
de doodeenvoudige stelling bijvoorbeeld
dat de dag begint
het zou een bevrijding zijn
de zon gaat op en ze stijgt
daar kunt ge niet onder uit

en op een bepaald moment
zakt ze
tot ze onder is
en dan is het afgelopen
maar ondertussen moet er wel iets gebeuren natuurlijk
zijn er eitjes

natali we zitten voor de eitjes
dat heb je zelf gezegd
we zitten zelfs voor de kippen
heb je ook zelf gezegd

willem hoe kunt ge nu ontbijten zonder ei
peter wij zijn hier en nu aan het frühstücken
en of het nu 's morgensfrüh is
's middags 's avonds of voor mijn part 's nachts
who knows

natali wie weet
peter en het maakt ook niet uit
de eerste maaltijd na het wakker worden
is het frühstück
en zolang we frühstücken
zal dat de eerste maaltijd blijven

natali mag ik iets zeggen
het gaat inderdaad over wat we voelen
nu samen en apart
en we zijn hier inderdaad aan het frühstücken
en er is een melktekort enzovoort
maar als het mij toegelaten is
iets over ervaring te zeggen
en de context iets breder te maken dan dit frühstück
bijvoorbeeld de kruistochten

willem we gaan niet terug naar de middeleeuwen

ik zit hier ontbijtzemelen te eten

dat is wat ik nu ervaar

natali de kruistochten

of de poging het heilige land te veroveren op de arabieren

waarbij men tot de ontdekking komt

dat men de christus niet daar moet zoeken

maar in zijn eigen hart

peter en in zijn eigen bord

iedereen moet in zijn eigen bord kijken

discuteren tijdens de maaltijd

en zeker tijdens een frühstück

is één: slecht voor de spijsvertering

en twee: slecht voor de mentale gezondheid

daar zijn studies over gedaan

natali wanneer kunnen we dan iets zeggen tegen elkaar

het is nooit een goed moment voor u

of ge zijt juist wakker

of ge gaat juist slapen

of ge gaat juist eten

willem wat de mensheid in de loop van zijn geschiedenis meemaakt

is ook ervaring

en in het licht van die ervaring

leert men dat

wat men ervaart

bij het eten van ontbijtzemelen nu

niet los kan staan

van wat men gegeten heeft gisteren

en zelfs de dag ervoor

heel uw eetpatroon

en dat van uw voorouders
heeft invloed
op hoe gij nu het eten van ontbijtzemelen ervaart
en hoe u lichaam daar op zal reageren
of het met andere woorden constipeert
of laxeert
of ge nu
uit die met ontbijtzemelen verrijkte cornflakes
de nodige bouwstoffen zult halen
om fit en gezond
naar de volgende maaltijd te kunnen toelev
hangt op zich niet van die cornflakes af
of van die ontbijtzemelen
maar van uw lichaam
dat moet kunnen metaboliseren wat gij eet
en of het nu met ontbijtzemelen verrijkte cornflakes zijn
of speltvlokken of catalaanse saucis
als uw lichaam het niet metaboliseert
hebt ge eigenlijk niet gegeten

natali mag ik een beetje ontbijtwijn alsjeblieft
peter zal ik een nieuwe fles opentrekken
zijn er nog mensen die ontbijtwijn gaan drinken
natali voor mij alleen moet ge geen nieuwe fles opentrekken
peter we zijn nog lang niet van tafel
die zal wel op geraken

willem nee dank je
ik ben al een tijdje aan ontbijtbier

natali als ge niet overdrijft kan het geen kwaad van daar wat ontbijtwijn op
te drinken

peter er is ook nog ontbijtbier als ge wilt

natali nee dank u heel lekker

maar ook zeer zuur

peter ja maar ge moet uw boterhammen ook opeten

ge moet iets eten ook

natali ik kan toch niet de hele tijd alleen bier drinken

peter nee

willem dan moet ge melk drinken

natali straks misschien

wat is dat

willem dat is die frühstückspätlease die je zo lekker vond

natali die frühstückwat

willem spätlease

die frühstückspätlease die je zo lekker vond

witte droge ontbijtwijn

natali die wil ik nog wel eens proberen ja

peter ontbijtwijn na ontbijtbier

kan dat wel

natali en willem tuurlijk kan dat

willem is er eventueel ook nog wat brood

dat we kunnen verdelen

peter het brood is verdeeld

we kunnen het herverdelen

natali als ik te veel babbel

vergeet ik te eten

willem neemt hier van

neemt hier van

gij allen

peter vis

er is nog veel vis over

natali zolang er ontbijtwijn is

hoeven we niet van tafel
willem laten we stil zijn en genieten

21 coda van het begin

willem hé liefje, je moet me nu niet bellen

ik zit hier in een bar

en ik heb het naar m'n zin

en ik vind je lief

maar je moet me nu niet bellen

want ik heb het naar m'n zin

zwart

ROOD

proloog

natali het is maar een zeer kort tijdje
dat ik mij goed voel op een dag
zo ergens in de middag lukt het
even
zo rond een uur of twee
ik heb dan 6 glazen wijn op
2 temesta's ingenomen
1 espresso gedronken
en een ½ beschuitje gegeten
op dat moment is alle zelfmedicatie
heel even helemaal op elkaar afgestemd
werken alle stoffen heel kort perfect op elkaar in
dan is er een gevoel van frisheid
van evenwicht
is er heel even een referentie aan de normale dagen van vroeger
lijk ik even op wie ik was

...

ik weet zeker dat er niet zo heel veel mensen zijn
die zoals ik zo secuur zoeken
naar de korte momenten van bewust geluk
en dat moment mogen jullie meemaken
want dat moment is nu

...

ik geef licht

willem ze geeft licht
natali vanaf mijn geboorte al
peter vanaf haar geboorte geeft ze licht
natali ik heb geluk gehad alles goed
ik heb een goed lichaam
peter fantastisch lichaam toch
natali de juiste vormen opwindende verhoudingen
zelden was dat belangrijker
heerlijk alles goed
willem en dat zelf goed weten
peter ze weet het
dat zelf ook vinden
dat zelf ook zeggen straffeloos wat een geluk
willem ze mag dat zeggen toch
natali dit is een duidelijke tijd
dit is een goede tijd
ik ben in mijn tijd geboren
ik ben hedendaags
in mijn tijd zijn de goede mensen mooi
peter toch een geweldige vrouw
natali ik laat alles schitteren fonkelen
je moet zorgen dat iedereen voortdurend verblind is
meer knippert dan ziet alles overbelichten
alles over-designen alles over-dressen
peter fantastische benen
natali aan mij kun je niet ontsnappen
ik vang iedereen stokstijf in mijn licht
willem probeer maar eens niet te kijken
natali ik neem je totaal in beslag
peter en willem dat doet ze

natali ik ben een all-in-ressort

een eigen subcultuur

het is een fout om te veronderstellen

dat hier een tragedie schuld

boete op volgt dat is niet zo

ik ben en blijf altijd gelukkig

willem wie durft daaraan twijfelen

niemand

natali ik ben rijk ik ben altijd rijk geweest

vanaf mijn vroegste jeugd was ik rijk

peter ze stinkt van het geld

natali zo heb ik mij altijd gepresenteerd

zo presenteer ik mij nu nog

als rijk als mooi als intelligent en als lief

die zaken heb ik onder controle

die zaken laat ik ze zien

willem ze mag het laten zien toch

natali men zoekt een tragedie in mij

en vind een door en door gelukkig mens

is dat een tegenvaller

lachend drinkend neukend en reizend

zeg ik 'hallo' tegen de wereld

peter hallo zegt ze

natali hebben jullie me gezien

ik was overal alweer veel geld aan het uitgeven

willem en nog nog denken we

ze zal wel worden gestraft

dit laten ze haar alleen maar zeggen

zodat ze straks des te harder valt

niet

peter toch niet
ge zult wel zien
ze blijft overeind
tot op het laatste moment
blijft ze op die fantastische benen staan
natali rijk en gelukkig zijn
en dat blijven uw hele leven lang
zonder te vallen
zonder te struikelen zelfs
dat vind ik het kenmerk van de nieuwste tijd
willem kun je het zien op de foto
het zijn niet eens de ogen
het is de mond
de mondhoek
die mondhoek zegt tegen alle mannen
natali kom kom
blijf bij mij uit de buurt
ge gaat aan mij veel kwijtraken
peter die mondhoek
de ongelooflijke arrogantie en minachting
natali vindt ge mij arrogant en minachtend
peter totaal niet
en de enorme hoeveelheden ruimte
die ze schaamteloos inneemt
natali vindt ge dat ik schaamteloos veel ruimte inneem
peter totaal niet
en vindt ge niet dat ze dat geweldig doet
natali ik ga zitten
ziet iedereen dat ik ga zitten
ik ga roken

ziet iedereen dat ik ga roken
ik ga lachen
hoort iedereen mij lachen
peter kijk maar
willem ze doet meldingen
de hele dag
meldingen waarin ze zegt wat ze doet
wat ze wil
alles wordt gezegd
alles moet naar buiten
alles is belangrijk
alles is noemenswaardig
alles moet gehoord worden
peter en daar houden wij van
want dat is duidelijk
dan weten we waar we aan toe zijn
willem zij brengt het liefst alles naar buiten
natali niets binnenhouden
alles naar buiten
peter alle pijnen alle schaamte alle geheimen
alles naar buiten
dat maakt haar immuun voor een oordeel
willem dat zegt ze altijd tegen mij
kijk ik trek mij vacuüm
peter begrijpt ge ze zegt
er is eigenlijk helemaal geen consistente persoonlijkheid
die verdedigd of geheim gehouden moet worden
natali ik weet niet eens wat ik geheim te houden heb
jullie wel
hij wilde kostte wat het kost beroemd worden

het was zijn idee
om samen over de via veneto in rome te lopen
willem langs de paparazzi
natali hij wilde het laten zien aan de wereld
dat hij met mij was
ik gunde het hem
kom kom zei ik dan tegen hem
kom maar
en loop maar met mij over de via veneto dan
willem het doet er nu niet toe
ik was de twaalfde van dertiende kinderen
kan je minder aandacht krijgen
dan de twaalfde van dertien kinderen te zijn
zeven jongens en vier meisjes
vijf van mijn broers gaan naar beneden
de mijn in
van zes uur 's ochtends
tot zeven uur in de avond
zes dagen in de week
daglicht zag je alleen op zondag
daarom heette die dag zo
dacht ik mijn hele kindertijd lang
doet er niet toe
maar dit was mijn perspectief
hieruit moest ik ontsnappen
en ontsnappen werd een obsessie
van mijn generatie wisten behalve mij
dylan thomas tom jones en anthony hopkins
uit wales te ontsnappen
nou ja noem het maar ontsnappen

doet er niet toe

natali we zaten op de stoomboot
we aten italiaans
vers uit rome laten komen
ik zeg lekker die gnocci's
het is nog warm
hij zegt het is lauw
ik zeg nee het is warm
lauw zegt hij
nee warm zeg ik
hij blijft zeggen het is lauw
en het wordt steeds lauwer
om kort te gaan
hij had een slecht humeur
ik had een uitstekend humeur
en zijn humeur werd altijd slechter en slechter
ik zeg come on darling hold my hand
we zitten lekker rustig op de stoomboot
gnocci's te eten
geef me je hand
willem ik wil uw hand niet vasthouden
natali ja dat zei hij dan
willem ge hebt grote lelijke handen
heb ik haar gezegd
je hebt hele grote lelijke rode handen
rode grote lelijke mannelijke handen heb jij
natali ja en toen zei ik heel kalm
daar gaat ge voor betalen
willem natuurlijk had ik dat niet moeten zeggen

maar het was er uit voor ik het wist
natali daar gaat gij voor betalen
weet ge nog
zei ik tegen hem
ik hield een pauze
ik dacht even na
willem ik wist al wat ze ging zeggen
natali weet ge nog die
willem ja
natali grote dure diamant
willem ik wist het
natali die we laatst hebben gezien
die grootste en duurste diamant ter wereld
willem jaja die ja
natali ja die gaat gij mij kopen
want die zal ik aan mijn grote lelijke mannelijke hand dragen
mijn rode grote lelijke mannelijke hand
willem onassis heeft er al een optie op
zei ik dan
natali dus zei ik
het kan me niet schelen
en het kon me ook niet schelen
ik wil die diamant want ik vind hem leuk
willem maar jacky
natali dus ga hem halen of laat hem brengen
dat moogt gij zelf kiezen
willem is hij (zelfs) niet te groot voor je hals
natali iemand zal mijn hals moeten komen opmeten
willem hij is heel heel zwaar
natali het halssnoer moet daar op berekend worden

willem ik zei toen

laten we even rustig worden en nadenken

en nog even van die gnocci's genieten

we weten beiden hoe ingewikkeld zo een transport is

natali denkt gij maar na ik ben rustig

willem om gedekt te zijn voor de verzekering van zo een diamant

zijn er drie identieke koeriers nodig

dat weet jij ook

natali geniet nu van die gnocci's

willem met drie identieke koffers

met in elke koffer één identieke diamant

waarvan twee vals zijn

en geen van de drie identieke koeriers

mag weten in welke koffer

de echte diamant zit

natali er is ook nog tiramisu

willem maar hoe krijgen we die hier

hij wordt op dit moment tentoongesteld

op 5th avenue in new york

en wij zitten

waar zitten we

op onze stoomboot voor de kust

van monte carlo denk ik

natali dat komt toch goed uit

stop onmiddellijk die tentoonstelling

en dan gaat die diamant gewoon

van new york naar parijs

van parijs gewoon naar nice

van nice gewoon naar monaco

en dan met de duikboot naar onze stoomboot

willem en het stomme is
ze heeft de mooiste handen van de hele wereld
ze zijn helemaal niet rood groot mannelijk en lelijk

...

de eerste keer dat ik haar zag
lag ze aan de rand van het zwembad
een boek te lezen
en zag ik alleen haar handen
ze liet haar boek zakken
deed haar zonnebril af en keek naar mij
ze was zo ongelooflijk mooi
dat ik bijna hardop begon te lachen
ze was exuberant
ze was kortweg te veel ineens
en dat niet alleen ze negeerde mij totaal
negenjaar lang zouden we elkaar niet meer ontmoeten

natali en de tweede keer dat ik hem zag

dat was op een set
zijn eerste keer op een filmset

peter 22 januari 1962

natali helemaal in kostuum onder de make-up

kijkend naar de camera
pratend met de cameraman
hij was er helemaal klaar voor
en hij kende zijn tekst helemaal
en de mijne ook helemaal
hij was een acteur
maar een toneelspeler
dat was meteen duidelijk

geen filmster

dat wist hij nog niet
hij had speltechniek zei hij
en hij toonde het
hij kwam zijn best doen
en ik zei hij
kon er niets van

willem ik zei dat om haar te plagen
natali maar hij deed teveel zoals altijd

willem ik speelde zeer zeer goed
natali de mijnwerkerszoon kwam werken voor z'n geld
z'n talenten tonen

willem ik speelde haar van de set
en dat kon ze moeilijk uitstaan

natali daarvoor werd hij betaald
negen keer minder dan ik
hij begreep het niet
dat ge ook hier weer de beste waart
als ge helemaal niets deed

willem ze was toen zo verliefd op mij
door mijn spel

natali er zijn mensen met opvoedingen
die het hen onmogelijk maakt te accepteren
dat sommige voor hun geld
helemaal niets hoeven te kunnen
of hoeven te doen

willem de eerste keer dat we seks hadden
was het meteen duidelijk
dit is het begin van een gigantische sekscanon

natali in beverly hills heb ik een huis gekocht
willem we hebben daar een huis gekocht ja

natali we houden van dat huis
peter het is een fantastisch huis
natali ge kunt het verschil niet zien tussen
tussen wat buiten is en binnen
peter dat vinden we belangrijk
natali dat is fantastisch maar ook verwarrend
peter maar wel belangrijk
als mensen binnenkomen denken ze nog buiten te staan
en ook als ze weer naar buiten gaan
en naar huis willen
is het elke keer de vraag of dat zal lukken
ge moet constant kijken en nadenken
zitten we in de tuin of in de living
of op straat
echt fantastisch
ik overdrijf niet
het park of de zolder
het vloeit naadloos in elkaar over
natali als er één ding is
waar we spijt van hebben
we kunnen er geen foto van laten zien
het is niet te fotograferen
willem zeiden de paparazzi
natali omdat het zo groot is
peter het is zo een groot huis
zo gigantisch
natali te groot voor een centerfold
van een glossip
peter wij hebben al de meest spectaculaire wandelingen in ons huis
gemaakt

die ons naar plekken brengen in de salon
waar we nog nooit voorheen geweest zijn
uithoeken van een vertrek
waarvan ge dacht
hoort dit er ook bij
is dat ook nog van ons
het ging soms zo ver dat we verdwaalden
en moesten overnachten in ons eigen huis

...

ze heeft:

5 keer haar rug gebroken
1 heupoperatie en
1 hersentumoroperatie gehad

natali ik overleefde:

1 huidkanker
4 longontstekingen
13 andere infecties

ik ben:

8 keer getrouwd
7 keer gescheiden
en overweeg een 9de huwelijk
of hadden jullie dat al gelezen
spijtig dat hij zich dood heeft gedronken
anders zou ik zeker een 3de keer
met hem zijn getrouwd

willem het is nooit haar plan geweest
om juwelen en mannen te verzamelen
het is gewoon hoe het leven gaat

natali ja dat komt vanzelf

ik mag mezelf gelukkig prijzen

dat ik grootse liefdes heb gekend
ik heb nooit een koningin willen zijn
ik speelde dat
cleopatra was een rol
ik ben een actrice
ik speel de koningin
peter doet ze toch goed
natali en iedereen denkt
daar is de koningin
de echte cleopatra had een gecompliceerd leven
willem ons leven is voor de mensen poppenkast
om naar te kijken
sommigen vragen zich af
of het ook voor ons poppenkast is
dan zeg ik
ja natuurlijk is het voor ons ook poppenkast
van achteraan in de zaal kijken wij mee
met al die mensen die naar ons kijken
peter zin in seks
willem hij mag dat toch zeggen
natali mijn bekendste diamanten zijn
die van mike todd
29,4 karaat
de krupp diamant
33,19 karaat
en dan natuurlijk de taylor burton diamant
69,42 karaat
does size matter
krupp is een buitengewone steen
het heeft leven in zich

schittering glans zuiverheid
size does matter
but so does the size of the emotion behind it
willem toneelspelers hebben dit allemaal nodig
om goed te kunnen spelen
natali vindt ge dat ik te veel van de hak
op de tak spring
ik heb een heel groot hoofd
er kan veel in
mensen zeggen soms
ge kunt het u niet inbeelden
maar ik kan het mij wel inbeelden
meer zelfs
ik kan het ook uitbeelden
ik ben mooier in het echt dan op beeld
maar niemand heeft mij al ooit in het echt gezien
doe er mij aan denken
dat ik straks nog iets over de kruppdiamant zeg
ik ga nog niet dood
ik heb nog duizend gevoelens in mij
en ik ga ze allemaal gebruiken
peter wat hebben we allemaal al gehad
alledrie over u over mij
over ons
over onze boot
over onze spullen
over onze poes
over uw vogels
over mijn ziektes
over mijn benen

over onze eerste keer
over onze tweede keer
over waar jij vandaan komt
over waar ik vandaan kom
natali we moeten door
we moeten verder
we hebben ook van nancy sinatra een huis overgekocht
in ranch-style
het zat vol met 18de eeuwse engels antiek
19de eeuwse impressionistische kunstcollecties
willem dat wisten we niet
maar dat kreeg je er dan bij
peter en een magnifieke collectie
van het zuiverste amethist kristal
willem dat wisten we wel
peter daarvoor hebben we het gekocht
amethist is een geweldig kristal
natali amethist is de meest gewilde steen
uit de kwartsgroep
kwarts heeft een genezende kracht
kwarts geeft heel veel energie
daarom zou ik graag
een huis willen laten optrekken
helemaal in kwarts
willem in kwarts
natali ja in kwarts
peter kwarts is heel gezond
willem je bedoelt
dat bepaalde delen van het huis
dan in kwarts worden opgetrokken

natali nee heel het huis
alles
willem alles in kwarts
natali van beneden tot boven ja
willem maar ik weet niet
of kwarts een bouw materiaal is
of men met kwarts überhaupt
een huis kan bouwen
natali op onze hoogste berg in beverly hills
we zouden er graag zo snel mogelijk
een huis in kwarts op willen
willem op die rotsen
maar kwarts weegt bijzonder zwaar
natali ge moet me niet vertellen
hoe zwaar kwarts weegt
niet iedereen kan kwarts dragen
dat weet ik ook wel
willem en waar gaan we zo veel kwarts vinden
het is ook moeilijk te vervoeren
tenzij in modules beton
natali bespaar me de technische bijzonderheden
en zorg ervoor dat we op tijd
een grote hoeveelheid kwarts hebben
zodat er kan worden begonnen
willem het is moeilijk te boren
het splintert snel
natali het spreekt vanzelf
dat ge er de beste vaklui op zet
geen bouwvakkers en timmermannen
maar diamantslijpers

willem die kunnen toch geen huis bouwen

natali ik wil niet dat

bouwwakkers en timmermannen

met hun vuile handen aan mijn kwarts komen

peter ik denk niet dat zoiets mogelijk is

natali draai het om

denk eens mee

wat kan er wel met kwarts

peter ge zult toch niet om heen de loodgieters kunnen

natali zo een dingen bespreekt ge best niet met mij

maar met de diamantslijpers

organiseer een congres voor diamantslijpers

met als thema

hoe bouw ik een huis in kwarts

willem hoe blijven we onszelf hierin

natali het is belangrijk

kwarts kan migraine verminderen

stimuleert het concentratievermogen

helpt tegen epilepsie en versterkt uw fantasie

peter desnoods alleen de fundamenten

natali nee ik wil het kunnen zien

peter kunnen we even terug naar het huis

de ranch

natali ja de ranch

peter we hebben ook een immense vogelkooi

helemaal verguld

willem een gouden kooi

gigantisch

natali daarin een aquarium met een verzameling tropische vissen

peter waar we soms tussenzwemmen

natali buiten achter het zwembad een kleine jungle
met door mij dagelijks bedreigde diersoorten
ik maak een grapje
zouden jullie eens niet lachen

peter een vogelparadijs met bamboe
natali mijn jungle is mijn privéwereld
vol van schoonheid en romantiek

willem een bron van inspiratie
voor veel van haar parfums die ze ontwikkelt

peter maar het is ook een plaats
waar ze tot zichzelf komt
waar ze kan nadenken en filosoferen
over de wereld en zichzelf daarin

willem onthoud dat ik iets ook nog iets wil zeggen over john galliano

natali zeg het nu

willem nee
onthoud het gewoon
ik heb zo veel te zeggen
maar we moeten door

natali misschien is het goed als ik uitleg
wat er met me gebeurd
als ik niet krijgt wat ik wil
als iemand als ik
die dat helemaal niet gewend is
daartoe helemaal niet is geëquipeerd
dat helemaal niet kent
ge kunt het ge niet voorstellen
maar het is zo
die men dus is vergeten uit te leggen
wat ge moet doen in het geval van tegenslag

die dus geen uitweg kent geen verbijten
geen jammer geen godverdomme geen pech
wat die doet in dergelijke gevallen
die kent alleen maar het ultieme middel
meteen - zonder geleide schaal -
de laatste mogelijkheid
die kent alleen maar dood als antwoord
dreigen met dood
en gelijk daarop ook meteen maar echt dood willen

...

vanaf het moment dat hij mijn zesde glas volschonk
terwijl iedereen wist - ook hij -
dat ik er echt niet meer dan vijf op een dag mocht hebben
hield ik van die man

willem mogen we het over de verspilde tijd hebben

peter de verspilde tijd

willem als we drinken

peter wat is daarmee

willem de tijd dat we er niet zijn

dat we ons verstoppen

onaanspreekbaar zijn

is dat verspilde tijd

peter 't is maar hoe ge het bekijkt

willem en hoe bekijk jij het

peter het is intens geleefde tijd...

willem intens geleefde tijd

peter intens geleefde tijd...

willem en geen verspilde tijd

peter nee

natali waarom kijkt ge mij zo aan

peter kijk ik raar
natali wat is er
    waarom kijkt ge zo naar mij
peter mag ik niet kijken
natali maggie jaagt op vogels ja
    en wat dan nog
peter het punt is dat katten
    geen inheemse dieren zijn
natali ze zijn hier nu
    ge kunt ze toch niet terug sturen
peter die katten komen uit de oude wereld
    we zitten hier nu in de nieuwe wereld
natali moet maggie zich dan schuldig voelen
    omdat zij graag achter de vogels aan zit
peter de vogelsoorten hier hebben geen beschermingsmechanismen
    ontwikkeld
    tegen al die katten
    het punt is dat het dan een ongelijke strijd is
natali het punt is dat katten vogels eten
    dat is hun natuur
peter ze eten ze niet op
    ze laten ze liggen
natali omdat ik ze kattenbrokken geef
    eten ze die vogels niet op nee
peter maar ze vallen ze wel aan
    ze bijten ze wel dood
natali en ge zou liever hebben
    dat ze ook opgegeten worden
peter nee dat ge die kat binnenhoudt
    bij zijn kattenbrokken

natali het leven van een kat is meer dan alleen kattenbrokken
peter de natuur van een kat is mismaakt
door al die kattenbrokken
willem kattenbrokken
ik mag toch ook kattenbrokken zeggen
peter ze jagen nog nauwelijks uit instinct
die katten vervelen zich dood
en dan vallen die vogels aan
natali maggie mag zich toch nog kat voelen
peter op zich wel
natuurlijk mag maggie dat
natali een kat die niet achter de vogels zit
is toch geen kat meer
peter van mij mag maggie alles
maar katten zijn een diersoort
uit de oude wereld
natali dan kunt ge een kat
geen kat meer noemen
als een kat och arme niet meer
achter een vogeltje mag zitten
peter het is niet één vogeltje
het zit hier vol met zeldzame zangvogels
natali het zit hier vol met zeldzame zangvogels
hoort ge zelf de contradictie niet
peter hier zitten te veel katten
natali hier zitten te veel vogels
's morgens aan het ontbijt
kunt ge elkaar bijna niet verstaan
door het gekwetter van al die zangvogels
peter ge begrijpt het niet

wat is er
willem nog beefsteak
peter ja lekker
lekkere beefsteak
natali heel lekkere beefsteak
ik doe maggie niet weg
peter dat vraag ik niet
willem dat vraagt hij niet
de katachtige is een exoot hier
peter dat was ik aan het uitleggen ja
maar laat mij maar doen
het is heel lekker dank u
maggie is een katachtige
wat is dat
natali eet nu maar
voor het koud wordt
peter wat is dat
natali rustig darling
alles wat hier op tafel komt is om op te eten
peter ik snap dit eten niet
de beefsteak dat snap ik
maar wat is dat
natali rustig darling
peter maar ik weet niet wat het is
willem allemaal truffels
dat is de donzige truffel
dat is de witte truffel
dat is de zwarte truffel
die hele grote is de stinkende truffel
en dat is de zeer zeldzame rode truffel

peter rode truffel

willem een met uitsterven bedreigde truffel
door een speciaal afgericht varken opgespoord
in de vogezen

het varken wordt straks gereserveerd

natali ja het varken eten we straks
wordt nu maar rustig

peter ik ben rustig
in de vogezen

willem de vogezen is een streek in frankrijk
ten noord westen van rome

peter en meteen laten overkomen
ik bedoel het is een verse truffel

willem jaja de truffel is onmiddellijk overgebracht

peter de stank is normaal

willem jaja naar de dichtstbijzijnde veiling
daar gekocht

natali een goeie truffel moet stinken

willem en het varken is meteen na de vondst geslacht en gemarineerd
en wordt op dit ogenblik overgevlogen
warm

peter zijn er opnames van die slachting

willem ja

peter het is altijd fijn om te weten wat ge eet

willem er zijn heel veel foto's
van het levende varken

en van de slachting zijn er ook foto's gemaakt

peter als ik dat album even kan inkijken

voor we aan het varken beginnen

begrijpt ge

wij zitten hier nu in de nieuwe wereld
een kat is hier een invasieve soort
is ingevoerd
maakt geen deel uit van de natuur hier
zonder ons zou hier geen kat zijn
natali een vogel voor de kat
het zit in ons taalgebruik
dat een vogel voor de kat is
peter maar toch niet elke vogel
natali het zit in onze cultuur
die twee zijn onlosmakelijk
met elkaar verbonden
als ge aan een kat denkt
denkt ge automatisch ook aan een vogel
dat is de natuur
ge kunt de natuur toch niet tegenhouden
peter nee maar ge moogt de natuur ook niet manipuleren
natali ge kunt de natuur niet splitsen
peter ge kunt niet overal waar wij komen
de kat meenemen en buitenlaten
en al die vogels laten opeten
natali maar maggie eet toch niet al die vogels op
toch niet allemaal
peter ik zeg niet dat maggie dat allemaal alleen doet
maar we kunnen er wel voor zorgen dat maggie
natali niet aan een leiband
peter ik zeg niet aan een leiband
maar binnenhouden
natali maar dat is verschrikkelijk
peter in de broedtijd

in de broedtijd
natali en als de kat loops is
die heeft toch ook een leven
we zitten hier in de vrije natuur
hier zijn ik weet niet hoeveel vogels
peter een kat
ik spreek over een loslopende kat
verstoort het natuurlijke evenwicht
natali een kat hoort thuis
in onze westerse cultuur
ook een loslopende kat
peter we zitten hier niet zomaar in het westen
maar in het verre westen
en katten komen oorspronkelijk uit het oosten
het nabije oosten
en het is door de romeinen geloof ik
dat ze uit egypte in het westen zijn geraakt
vogels hebben zich daar met veel vallen
en opstaan aan aangepast
natali voilà vogels passen zich aan
peter maar nu zitten we in het verre westen
we gaan de natuur hier niet kapot laten maken
door de grillen van een uitheemse roofdiersoort
die zich weigert aan te passen aan de habitat van inheemse zangvogels
natali mijn poes past zich aan
altijd overal aan alles
peter door de zangvogels aan te vallen
door de zangvogels op te eten
natali het gaat over adaptatie
over beschaving

dat mag toch gezegd worden
peter het gaat niet alleen over uw poes
maar over iedereen's poes
natali mijn poes is ook uw poes
onze poes
peter onze poes ja
maar hoort ge mij
het is niet alleen onze poes
maar iedereen's poes
als iedereen zijn of haar poes buitenlaat
natali hoort gij mij ook
dat het over adaptie gaat
over beschaving
in de far west heeft de indiaan zich ook moeten laten beschaven
dat waren wilden vergeet dat niet
peter we gaan het niet terug over indianen hebben
natali die schoten nog met pijl en boog
wij vergeten dat soms
als ge uw bek te hard opendeed
werd ge gescalpeerd
zo ging dat in de tijd
peter we gaan het niet terug over indianen hebben
natali ge kon niet zo maar
aan een indiaan vragen
mag ik eens passeren
zonder dat uw scalp daar aan een broeksriem hing te bengelen
iets dat wild is moet ge temmen
daar ben ik zeer categoriek in
peter de westerling was jaloers op de roodhuid
omdat de roodhuid dichterbij de natuur stond

natali dat ge dat niet zo maar los laat rondlopen
of wel steekt ge dat in een dierentuin
of in een reservaat
het zijn uiteindelijk reservaten geworden
peter en daar zijn veel slachtpartijen aan voorafgegaan
natali en ik vind dat ook jammer
maar dat is nu eenmaal de dialectiek
van de vooruitgang
iets dat wild is moet ge onderwerpen
temmen
of ge hebt miserie
peter nu zijn we terug over indianen bezig
terug over roodhuiden
ge hebt mij beloofd van het daar niet meer over te hebben
natali we mogen van geluk spreken
heel heel blij zijn
dat ze in reservaten zitten
dat ze daar hun vredespijp roken
in hemelsnaam alstublieft
zonder bloedvergieten
geraakt ge geen stap vooruit
peter ik heb niets tegen maggie
maggie is een braaf beest
ik weet ook wel
dat maggie daar niet kan aan doen
dat het een instinct heeft
natali een instinct ja
mag het alstublieft een instinct hebben
op de duur wordt van dat beest och arme
alles afgepakt

peter maar maggie wordt toch niets afgepakt

natali die vogels ook

niets belet die vogels te gaan vliegen toch

en als ze niet gaan vliegen

dan worden ze opgegeten punt

peter is het de bedoeling dat we die truffels één voor één opeten

of wachten we op het varken

of krijgen we nog beefsteak

natali en nog een bloody mary a.u.b.

stel u voor

dat er nooit een vogel wordt opgegeten

dan is dat hier hitchcock

dan is het hier de birds

zoudt ge dat liever willen

peter laten we het nu even niet

over hitchcock hebben

en niet over indianen

willem het album komt eraan

peter welk album

willem het album van het varken

peter niet alles tegelijk

nu zijn het truffels

want ik blijf het ingewikkeld vinden

willem bij die truffel hoort die wijn

bij die truffel moet je die wijn drinken

en bij die truffel zou die wijn het beste zijn

natali filmsterren weten dat

peter wacht zeg het nog eens

want ik ben whisky aan het drinken

dat is welke truffel

de stinkende truffel
willem nee dat is de rode truffel
peter die bruine truffel
willem maar ze zeggen rode truffel
peter maar het is een bruine truffel
willem hij staat bekend als de rode truffel
peter maar hij is bruin en hij stinkt
willem de rode truffel stinkt minder
dan de witte en de zwarte truffel
peter en welke wijn past bij welke truffel
ik kan er niet meer aan uit met al die flessen
ik ben eigenlijk whisky aan het drinken
willem welke truffel wil je eten
peter katten zouden hier niet geweest zijn
als wij ze niet hadden ingevoerd
begrijpt ge
natali een goeie truffel moet stinken
peter dat is het probleem een beetje
dat er op de duur te veel katten zijn
natali om eerlijk te zijn
vind ik het belangrijker dat mijn kinderen
met een kat kunnen opgroeien
peter ge hebt geen kinderen
we hebben toch geen kinderen
natali als ik kinderen zal hebben
dat mijn kinderen dan
voor een huisdier leren zorgen
verantwoordelijkheid leren dragen
peter maar we hebben geen kinderen toch
natali probeert ge mij nu te vertellen

dat ik ze dat moet onthouden
mijn kinderen
die affectie die band met een kat
die vriendschap

peter maar welke kinderen
het punt is toch ook een beetje
dat we geen kinderen hebben

natali als ik ze zal hebben
als ik ze zal hebben
ik ga kinderen maken hoor
we gaan kinderen maken
ik ga niet kinderloos blijven
omdat gij de vogelstand in amerika wilt handhaven

peter dat vraag ik u toch niet
het enige wat ik vraag is
dat maggie 's zomers binnengehouden wordt

natali maggie somers
wie is maggie somers

peter maggie's zomers
maggie in de zomer

natali tuurlijk mag ie in de zomer

peter nu niet de scène kapot maken
met een flauwigheid
we hebben heel de tijd proberen te vermijden
mag ie wel mag ie niet
nee dat ge maggie in de zomer binnenhoudt

natali sorry dat had ik niet verstaan
kom op door

peter maggie in de zomer binnenhouden
zoals ge haar 's winters binnenhoudt

niet voor mij maar voor het ecosysteem
natali ecosysteem ecosysteem
heel dat ecosysteem is een menselijke constructie
biologische terminologie
daar kan dat klein maggietje toch nooit iets van snappen
peter ik val uw kat niet aan
ik heb niets tegen uw poes
ik zeg ook niet dat het een domme poes is
willem welke truffel ga je het eerst eten
peter godverdomme die truffels beginnen
op mijn zenuwen te werken
natali ontspan u toch eens
we zijn truffels aan het eten
geniet nu toch eens
peter ik ben aan het genieten
natali ge moet er van genieten
peter ik geniet ziet ge dat niet dat ik geniet
natali ge zijt over uw toeren
willem met welke truffel zou je willen beginnen
de donzige truffel de witte truffel de zwarte truffel de rode truffel de
stinkende truffel
peter ik kan niet kiezen
te veel truffels
willem niet nadenken
gewoon voelen
natali ge denkt te veel na
voel gewoon
peter ik wil beginnen met de truffel
die het minste stinkt
en zo opbouwen naar meer stinkend

en de meest stinkende truffel
voor het laatste houden
ik zeg toch niet dat het de schuld van uw kat is
een kat heeft geen moreel besef
en kan daardoor ook niet schuldig zijn
natali het draait niet alleen rond de vogel
peter maar het is hier ook niet alleen
van de poes
het is hier een belangrijk broedgebied
voor een aantal bedreigde vogelsoorten
natali maar welke vogel voelt zich bedreigd
peter elke vogel die uw maggie
in juni of juli te pakken krijgt
laat een nest jongen achter
die het niet zullen redden
natali dan moeten die vogels misschien maar ergens anders gaan broeden
mijn maggie vindt het heerlijk
om in de zomer vrij te kunnen rondlopen
peter truffels zijn zeer lekker
maar wat een ongelooflijk stank zeg
die wijn ook zo stinken
willem ge moet er niet te veel van eten
natali benieuwd naar het varken
peter het kan soms zo een smeerboel zijn
rijkdom
willem het varken komt eraan
wil je eerst het album inkijken
peter het album en het varken
mogen samen komen
alles wordt meer en meer volgebouwd

vol beton gestort
gebetonneerd
dus is het belangrijk dat we als nieuwe eigenaars
voor dit nog prachtige stukje ongerepte natuur zorgen

natali het spijt me
maar mijn kinderen gaan voor op die kuikens
ik vind dat geen extreem standpunt van mezelf
zeker niet in vergelijking met dat van u

peter misschien blijft maggie zelfs liever binnen
spreekt gij de kattentaal
hebt ge het haar al eens gevraagd

natali die onzinnige discussies die ik met u heb
ga ik niet ook nog eens met mijn kat voeren

peter vindt ge mij niet meer mooi is het dat
vindt ge mij niet meer grappig is het dat
vindt ge mijn cadeaus te duur is het dat
vindt ge dat de vrouwen te veel naar mij kijken
of vindt ge dat de vrouwen niet genoeg meer naar mij kijken

natali ik wil u ook een aantal dingen vragen
waar gaan we eten straks
en welke kleren trekken we daar bij aan
onze favoriete tafel bij maxim's
onder de grote diamanten luster
of bij candlelight
doe ik een slipje aan of niet
gij moogt kiezen
wilt ge onder de luster eten
wilt ge door mijn kleedje kunnen kijken
iets heel kort zonder slipje onder de grote luster
of bij candlelight

wilt ge iets met of zonder paparazzi
hoe mondain wilt ge het
we moeten wel eens buitenkomen vandaag
we hebben ons nog niet getoond vandaag
peter wie is het
wie is het
waar is het gebeurd
op straat in een park
op een set
is het op een set gebeurd
met wie
alleen gekust of
heeft iemand dat gezien
was het voor het oog van de camera
was het de cameraman
zijn er foto's van gemaakt
zijn daar voorpagina's van
willem we moeten door
natali we mogen niet stoppen nee
peter we moeten verder
willem niet nadenken
peter we zitten er middenin
willem we moeten er nu van genieten
natali help onthouden
dat ik straks nog iets over angelina jolie vertel
peter dan wil ik ook nog iets over de paus vertellen
willem laten we er nu van genieten
peter dat is rood
doorgaan
meer willen

liefde vuur passie
actie ideologie hoogtepunt
zwelgen
in wijn baden
bloeien botten bloeden
branden bewonderen
en nog en nog en nog
spelen en blijven spelen
vanaf het allereerste rood
het allereerste rood is het schaamrood
door het uiterlijk
het uiterlijk dat plotseling z'n intrede doet
willem en continu
en dat continu plotseling blijft doen
peter zijn intrede opdringt
natali ook die broek willen
ook dat huis willen
ook die boot willen
die pekinees willen
die diamanten la peregrina
de monet of de manet
het vliegtuig
ook ook ook
ook die vrouw willen
peter overvloed
volle reservoirs
de bloeiende velden
vermenigvuldigingen van weelde
van getallen
opsommingen

dat is rood

overtreffende trappen

willem 8 huwelijken

14 kamers

2 zwembaden

3 butlers

5 kamermeisjes

onthou dat ik nog iets over john galliano wil zeggen

2 hectare pijnbomen

2 secretarissen

3 kinderen

10 honden

1 kat

en 1 rome

peter rood is uw welstand

uw cultuur

uw hoogtepunt aantonen

bewijzen

dat doet ge met cijfers

willem 49

ik op deze leeftijd

ik beseft dat ik me zelden beter heb gevoeld dan nu

kan ik dat zo zeggen hier zonder ironie

komt dat over als menen

als ik dat zo zeg

natali ik heb ooit eens een peperdure parel gekregen

een zeer beroemde parel

ooit nog door velazques

op twee schilderijen vereeuwigd

ik was zo door het dolle heen

dat ik hem op de grond liet vallen
op handen en voeten heb ik er naar gezocht
ik kon hem niet meer vinden
tot ik onze pekinnees op iets zag knabbelen
en ineens zag ik iets glinsteren
in zijn bekje

peter la peregrina

helemaal intact
zonder één schrammetje

natali dat bewijst nog maar eens

mijn mythische connectie met juwelen
nu vraag ik jullie

wat maakt de la peregrina nu het beroemdste
dat hij twee keer door velazques is geschilderd
of dat hij één keer in de bek van mijn pekinnees heeft gezeten

willem moeilijke vraag

peter honger

ik heb honger
ik mag dat toch zeggen

willem dat is een moeilijke vraag

twintig jaar geleden zou ik het antwoord hebben geweten

peter als wij eten

dan is dat ook repertoire
dan eten wij alsof er naar ons gekeken wordt

natali de wereld is vol kleine mannen

behalve jij

willem hoe vaak ik op luchthavens voor toiletten op haar heb staan
wachten

en gedacht nu halen we het zeker niet meer
en dan haalden we het wel

we halen het elke keer nét wel
die onrust zo'n heel leven onrust
en je verantwoordelijk voelen
wat nergens voor nodig bleek
het leven wacht blijkbaar altijd
op degene die zich niet bezig houden
met op tijd komen

natali de wereld is vol kleine mannen
behalve gij
nu kijkt ge weer zo naar mij

peter hoe kijk ik
vindt ge dat ik er dronken uitzie

natali zoals ge net keek
gij kijkt vaak zo naar mij de laatste tijd
wat denkt ge dan als ge zo naar mij kijkt

peter ik was me niet bewust dat ik naar u keek

natali ik wel

peter ik niet maggie

natali ik ken u beter dan ge denkt
ik ken die blik van vroeger
en ik weet wat hij betekende
dat betekent die nu nog

peter misschien omdat ik vind
dat ge veranderd zijt
maggie

natali denk ge dat ik dat niet weet

peter wat maggie

natali dat ik ben veranderd
ik ben hard en wreed geworden
ik voel me zo eenzaam

peter dat heeft iedereen
willem dat heb ik ook
natali uw leven delen
met iemand van wie ge houdt
kan eenzamer zijn dan helemaal alleen leven
als degene van wie je houdt niet van u houdt
peter zoude ge alleen willen leven
natali nee
waarom wordt je niet lelijk
de meeste alcoholici worden lelijk
waarom gij niet
ik vind zelfs dat ge knapper zijt geworden
sinds ge nog meer drinkt
ge waart zo een geweldige minnaar
het was zo spannend om verliefd op u te zijn
als ik zou denken
dat ge nooit meer met mij zou vrijen
zou ik een dolk in mijn hart steken
zou ik het grootste en scherpste mes pakken
en het dwars door mijn hart steken
dat zou ik doen
hoe lang moet deze straf nog duren
heb ik mijn straf niet uitgezeten
kan ik vergeven worden
weet ge hoe ik mij voel
ik voel mij constant
als een kat op een heet zinken dak
peter eigenlijk zijn we vluchtelingen
belasting-vluchtelingen
we moeten er voor zorgen in geen enkel land

langer dan 90 dagen te blijven
anders worden we elke keer als inwoners gezien
en daarop aangeslagen

willem een van onze twee secretarissen

houd dat het hele jaar bij
amerika dit jaar nog 36 dagen
groot-brittannië nog 12
frankrijk nog 71

onze draaischema's moeten daaraan worden aangepast

peter dat kan gewoon niet anders

willem als er opnames in amerika zijn

en we zijn daar eigenlijk al te lang gebleven
dan verplaatsen we de hele set
naar bijvoorbeeld frankrijk
op onze kosten

peter dat is al met al toch goedkoper

spring er dan van af maggie
katten springen van daken
en komen op hun pootjes terecht
spring maar

natali waar waarin

peter neem een minnaar

natali dat verdien ik niet

ik wil alleen u

zelfs met mijn ogen dicht zie ik u

waarom wordt ge niet lelijk

waarom kunt ge alstublieft niet dik of lelijk worden

zodat ik het kan verdragen

peter met u komt het wel goed

met uw soort komt het altijd goed

natali ik ben vastbeslotener dan ge denkt

ik zal wel winnen

peter wat winnen

wat is een overwinning van een kat

op een heet zinken dak

natali er gewoon op blijven denk ik

zo lang als ze kan

peter seks

zin in seks

ik mag dat toch zeggen

natali dat mag hij toch ook zeggen

peter zijn we nu al getrouwd

of moeten we nog trouwen

in welke stad zitten we

in welk stuk

waar zitten we

willem we moeten door

waar waren we

peter seks

ik heb zin in seks

natali dat mag hij toch zeggen

willem ja daar waren we

peter hebben we al gevreeën

natali hebt ge mij al gezegd

dat ge mij mooi vindt

ge gaat zo vluchtig met dingen om

peter ik ga zo snel dat ik mezelf niet kan volgen

willem zo hollen we onszelf in ieder geval

niet voorbij

peter zo snel zijn wij

dat wij ons zelfs niet voorbij kunnen hollen

willem hebt ge mij al gezegd

dat je van me houdt

peter hebt ge al gelachen met mij vandaag

willem ik kan niet meer volgen

het lijkt zo leeg
natali maar het is vol
vol met dingen die het leven interessant maken
heb ik al een cadeau gekregen vandaag
of moet dat nog komen
peter ja dat zijn allemaal vragen
wij zitten plots met heel veel vragen
dat kan toch
willem wij mogen ons toch van alles afvragen
natali dat mogen wij toch
wij mogen ons toch vragen stellen
als dat al niet meer mag
peter zijn er nog dingen
waar wij niet aan denken
die ons nog gelukkiger kunnen maken
willem zijn er nog dingen
die we moesten onthouden
natali ik moest voor u onthouden galliano
willem en ik moest voor jou onthouden angelina
peter zijn er nog dingen die we niet hebben
willem zijn er nog dingen
waar jij aan denkt
die ik nog niet weet
natali hebben we al veel gedronken vandaag
willem zijn we al op
peter zijn we niet alles door elkaar aan het slaan
hoe veel hebben we al gegeten
natali kussen doen we het best voor de camera
als we weten dat iedereen het ziet
dat is zo opwindend

het is niet echt
en dat maakt het extra echt
peter ik moet ineens aan afrika denken
willem dat mag toch
natali ik ben altijd opnieuw wellustig en geil
ik ben een ontvanger een krijger
een bodemloos vat een kat
een eeuwigdurend kaatsspel van seks
ik ben een eeuwigdurende one-night stand
peter toen we in afrika waren
zaten we met een vreemd soort dilemma
hoe heter het klimaat hoe mooier ze werd
maar hoe meer dorst ik kreeg
ik moest zo veel bier drinken
om mijn dorst te kunnen lessen
dat we het land zijn moeten ontvluchten
nog voor de 90 dagen om waren
natali ik heb gehoord
dat ze een cleopatra gaan maken
met angelina jolie
uitstekend heb ik gezegd
uitstekende keuze
angelina jolie
het beste gezicht
en een politieke keuze
zo zien ze in het westen het oosten graag
wit en steriel
zonder duisternis zonder gevaar
gewoon blank
als ge angelina jolie vraagt

om cleopatra te spelen
dan hebt ge liever niet dat het oosten bestaat
catwalk
willem ik wil het al zo lang zeggen
en nu ga ik het zeggen
als zo'n john galliano wordt ontslagen
dan is dat terecht
maar er is iets
er is iets aan hoe hij daar zit
daar in dat café met z'n driemusketiershoed op
goed hij is dronken
maar hij is nog iets anders daarachter
iets waar ie niets aan kan doen
iets heel eenzaam is het
en het heeft volgens mij te maken
met wat ik denk dat john galliano weet
hij weet iets
iets wat ie tegen niemand zeggen mag
namelijk dat het allemaal niets uitmaakt
dat de mode het gebied is
waarop de gefortuneerde burger denkt
dat hij met kunst te maken heeft
en dat je hem alles wijs kan maken
'al m'n onechtheid' weet galliano
'al m'n smakeloosheid al m'n gemakzucht
m'n diefstal m'n walging m'n fascisme
ik stuur het de catwalk op
en het wordt geprezen
aldoor en aldoor weer
ik word door zoveel gedweep omhuld

dat ik er de referenties uit de echte wereld
niet meer door kan horen
ik weet niet meer waar ik vandaan kom
waar ik om moet lachen
wat me ontroerd
wat me aan het denken zet
help mij help mij toch
ik ben helemaal ontworteld
ik wens mensen de gaskamer in
en voor mij is het gewoon
een volgende gewaagde creatie
en ik ben verbijsterd
echt verbijsterd
dat men niet staat te juichen
dat men mij plotseling straft
natali maar vinden jullie dat ook niet
als ge angelina jolie vraagt
om cleopatra te spelen
dan hebt ge toch echt liever niet
dat het oosten bestaat
kijk ik ben niet geïnteresseerd
in het discours van deze tijd
het verval van de diepgang
en de overwinning van oppervlakkigheid
dat is toch het discours van deze tijd
maar voor het gezicht angelina jolie
maak ik een uitzondering
peter weet ge wat ik niet kan uitstaan
het woord onbetaalbaar
dat mensen zeggen

het is onbetaalbaar
als het echt onbetaalbaar zou zijn
zou het niet te betalen zijn toch
natali vinden jullie dat wij
normale mensen zijn
wij zijn geen normale mensen
normale mensen zou het naar hun hoofd stijgen
peter het had erger kunnen zijn toch
als we de beatles waren geweest
willem en dan
maar wij zijn geen normale mensen
nooit geweest
natali hij wel als hij niet bij mij is
en ik ook als ik niet bij mij ben
maar wij blijven bij elkaar
en bij onszelf
zelfs als we zouden scheiden
blijven we bij onszelf
omdat we ook heel graag zouden willen hertrouwen
willem de tafel is te klein
dat is het
we moeten een grotere tafel laten overkomen
peter when there isn't acting
there is drinking
when there isn't drinking
there is fighting
when there isn't fighting
there is making love
natali alles is aandacht
of het nu cadeaus zijn of klappen

het is voor mij
willem als ik drink
dan voel ik
ik heb nog ergens een communistische sympathie
een arbeideristische koketterie
peter ik heb het ook
een arbeideristische koketterie
vooral als ik drink
dan beginnen die wortels op te spelen
beginnen die op te lappen
natali is het weer zover
gaat ge het weer opnemen
voor de arme mensen
gaat ge weer
de marxistische mislukking romantiseren
willem als ik drink
dan word ik week
peter ik heb het ook
wat zou het zijn als
willem als we allemaal
alledrie samen
natali samen ja samen
andy warhol had gelijk toen hij mij zei
vrouwen leven langer dan mannen
omdat ze diamanten dragen
peter zal ik nu iets over de paus vertellen
toen de paus auschwitz ging bezoeken
dat was een heel mooi beeld
natali kijk als een klein stukje bergkristal
aan een kettinkje om je hals

u al energie geeft
hoe zit dat dan met die gigantische diamanten die ik heb
ik overleef ze allemaal
en in de ogen van de mensen ben ik al onsterfelijk
peter de rode paus tussen al die witte schedels
vijftig jaar na datum
vijftig jaar na de gruwel
op het moment dat auschwitz proper is
de schedels opgepoetst zijn
dat auschwitz een opgepoetste
toeristenattractie is geworden
met schitterende witte opgepoetste schedels
en het vaticaan ondertussen ook
een toeristenattractie is geworden
ontmoeten die twee elkaar
één keer in tweeduizend jaar
cultuurgeschiedenis
komt zoiets voor
dat is toch ongelooflijk
willem acteurs moeten zich niet
als analisten opstellen
die moeten zich gewoon ergens instorten
en zich misdragen
natali ik neem alleen maar genoeg
met drama
met hoogtepunten
met snelheid
onmogelijkheden
ik neem alleen maar genoeg
met alles verpletterende overwinningen

op het alledaagse
willem zij mag dat toch zeggen
peter zij moet dat zeggen
natali ik doe aan een soort omgekeerde method-acting
in plaats van mijn eigen leven
mee te nemen in de rol
neem ik wat ik denk dat de rol is
mee in mijn leven
willem en met deze vrouw
heb ik mij in veiligheid gebracht
vanaf nu is alles spel dacht ik
want niet werkelijk meer bedreigend
want niet langer in de buurt van de honger
natali mag een paparazzo mee in het vliegtuig
mag hij mee op de jacht
mag hij mee aan tafel
mag hij mee op de set
foto's van ons trekken privé
willem het blijft een belangrijke vraag
wat mag er van ons gezien worden
natali wat moet er van ons gezien worden
willem wat als het leven één lang uitgerekt interview wordt
peter mensen willen weten wie wij zijn
wie zijn wij
is het zinvol u dat af te vragen
toch wel
willem mensen willen weten wie wij zijn
dat is hun goed recht
wat doen wij
hoe leven wij

al die foto's
één groot archief aan invalshoeken
peter een groot archief aan mogelijkheden
voor een leven
niet alleen ons leven
maar ook voor een ander
natali wij zijn ieders mogelijke leven
willem iedereen wil weten
wat er over hem gezegd wordt
als hij er niet bij is
en wij weten dat
wij weten wat er over ons gezegd wordt
als we er niet bij zijn
peter ik wil meer wijn
ik wil meer druiven
ik wil meer olijven
ik wil meer rood vlees
ik wil nog meer overdrijven
ik wil romeinse sandalen met antislip
honger
ik blijf maar eten
natali ik wil een kus
ik wil kussen
ik wil gekust worden
peter de tafel is te klein
dat is het
de tafel zou zo groot moeten zijn als het toneel
eigenlijk zou het toneel de tafel moeten zijn
natali when there isn't acting
there is drinking

when there isn't drinking
there is fighting
when there isn't fighting
there is making love

peter samen in 8 films gespeeld
natali 11 dacht ik
willem die cruciale vergissing van haar
om mijn zwakheid
mijn alcoholisme
mijn bitterheid
woede en agressie
voor onafhankelijkheid en zelfbewustzijn
aan te zien
een veel voorkomende goedwillige vergissing van vrouwen
het woord goedwillig
is het belangrijkste in deze claus

peter ik drink vijf flessen wijn per dag
terwijl ik eigenlijk een whiskydrinker ben

natali hij denkt dat seks met mij
hem een groter acteur maakt

peter is ook zo
natali denkt hij

peter we hebben een boot moeten kopen
omdat we te beroemd zijn
om op het land te wonen

willem we zeggen natuurlijk alles
tegen elkaar
omdat de drank in ons zegt
doe maar
zeg toch maar

peter we moeten door
we moeten er nu van genieten
willem wat ben je aan het doen lekker ding
natali met mijn juwelen aan het spelen
willem when there isn't acting
there is drinking
when there isn't drinking
there is fighting
when there isn't fighting
there is making love
natali drinking feeds the jealousy
the jealousy feeds the drinking
allegrie
that's the way aha aha
i like it aha aha
peter ik ben zo goed gezind
dat het elk moment kan omslaan

peter dit ben ik
dit leef ik dit bemin ik
dit lieg ik dit bedrieg ik
dit drink ik dit verdring ik
dit verlies ik dit win ik
zo wandel ik met mijn oude vader
in mijn geboortedorp
zo rook ik mijn sigaret
terwijl ik mijn geliefde haar hand vasthoud
zo kijk ik naar haar
zo drink ik whisky
zo blaas ik de rook van mijn sigaret uit
zo tuur ik ondertussen van op mijn terras
naar de rode zon in het westen
zo branden mijn ogen van verlangen
als ik aan haar denk
als ze ver van mij op een vreemde set
de liefde bedrijft
zo ben ik in gedachten verzonken
als ik niet aan haar denk
zo ben ik bedroefd
zo lees ik de dialogen van mijn volgende filmrol
zo lach ik aan de telefoon
zo bezichtig ik de acropolis
zo word ik bezichtigd op de acropolis
zo ben ik als ik speel
zo speel ik dat ik ben
zo ziet niemand het verschil

...

eruit zien zoals ge u echt voelt
goed in uw glanzend vel
stralend
en kijkend uit uw oneindig diepe ogen
een epische overwinnaar in het leven
die zijn demonen naar de bliksem stuurt
na een heroïsche strijd
van het slagveld terugkeert naar de vleugels van zijn paleis
naar zijn huis
een weg baant door zijn kamers
naar één van zijn badkamers
voor één van zijn spiegels
staat en kijkt
naar een stuk van zichzelf
zich scheert en denkt
gewond en genaaid
verliezen geleden maar gewonnen

...

in een kamerjas door het raam kijken
naar zichzelf in het glas
naar de oprijlaan door het glas
een foto van laten nemen
dat ik in mijn kamerjas door het raam
naar de oprijlaan kijk
en nog een foto en nog een foto
terwijl ik foto's van gisteren
en eergisteren bekijk
en fanmail lees
iets eten iets roken iets zeggen

tegen degene die het allemaal opschrijft
daar ook een foto van laten nemen
dat ook laten opschrijven
het lezen en laten lezen
een miljoen maal

...

dineren met collega's en vrienden
kletsen en wauwelen met vrouwen
van vrienden
roken en drinken met vriendinnen
van vrouwen
oreren en fluisteren
de avond zien vallen
aanbidsters zien vallen
feesten

...

zich afzonderen
een brief schrijven naar haar
dat ze terug moet komen
dat we samen horen
dat al de rest niet waar is
dat al de rest een leugen is
dat alleen ons kind moet worden geboren
dat wij het zijn waar mensen van dromen
laat ons ook echt trouwen
laat ons ook echt hertrouwen
laat ons weer in het openbaar verschijnen
nog echter dan vroeger
laat ons weer samen stralen en schijnen
nog echter dan echt zijn

voor eens en voor altijd
voor iedereen
laat ons kijken naar foto's van
als we elkaar in de ogen kijken
laat ons kijken naar foto's van
als we elkaar aan het zoenen zijn
op het strand
op een jacht
op een bank
in een kant
laten we weer drinken en roken en eten
de duurste wijnen whisky's
en oesters rood vlees kaviaar en champagne
in restaurants vol sterren aan elkaar zitten
laat ons flaneren op avenues langs dijken
laten we weer naar ons laten kijken
laat ons weer duur en excentriek zijn
in wit en rood en zwart zijn
laat ons gewaagd en sjiek zijn
in het kort in het lang diep uitgesneden zijn
laten we wegrijden
het land doorkruisen
over de oceaan stomen
opstijgen
het luchtruim nemen
laat ons elkaar weer van goghs cadeau doen
en bibliotheken en 37 kostuums
om het goed te maken
laten we het weer goed maken
voor echt

laten we elkaar weer schrijven
open brieven
intieme brieven
voor ons alleen
voor uw nachttafel
voor u alleen
tot diep in de nacht
brieven van liefde bedrijven
laat me mijn laatste zuchten
diep in uw oor snikken
tot in uw donkerste cellen fluisteren
en galmen
laat me mij in u pennen
met bevende hand
en kloppend bloed
tot mijn liefde uitloopt in inkt
in wolken die breken van passie
in letters die niets meer verzinnen
laten we het vuur weer betasten
herbeginnen
ik wil u dit posten met een duif
ik hoop dat ge dit nog leest
dit nog voelt
voor ik aan u zal gestorven zijn

willem en dan nu antonius en cleopatra

natali het stuk of de film

of de personages

de historische personages

of de verzonnen personages

willem ik ga mij omkleden

het is de moeite waard om te spelen

om er je tanden in te zetten

peter heeft iedereen het gelezen

een complex en interessant stuk

natali het is veel

het is heel veel

willem 42 tonelen

natali en heel veel personages

willem 42 tonelen

33 personages

peter klopt ja

natali zijn het er 33

peter ik heb ze geteld

natali 33 personages

dat zijn wij en dan nog eens 30

peter en 42 tonelen

willem 33 is echt heel veel

peter 42 is ook heel veel

allemaal

om ons naar een hoogtepunt te kunnen stuw

peter het is een kluwen

het is een wirwar

het houdt niet op
het gaat maar door
willem intriges
veel intriges
vooral intriges
natali plots allemaal plots
peter waarzegsters die plots uit het niets waarzeggen
en een boer met slangen en wormen
natali plotseling een boer
met slangen en wormen
willem en zeeslagen op scène met veel water
en oorlog en golven
veel golven en hoge golven
natali het is mooi
het is heel mooi
peter ge zou het moeten lezen
natali ge zou het moeten spelen ook
willem je zou het vooral moeten zien
peter om het te geloven
willem om het te kunnen geloven
natali allemaal bedoelingen
goede en slechte bedoelingen
peter en schreeuwen en roepen trekken
en duwen
natali laster en stelen en toestanden
en verschrikkelijk
en cleopatra daar heel de tijd in het midden
peter antonius ook
willem van alles aan haar beloven
en ik zal het niet meer doen

natali en het dan toch doen
peter en waarom heb ik het gedaan
en waarom doet ge dat nu
willem en ik wil je nooit meer zien
natali en elkaar dan toch weer zien
willem en nu blijf ik je trouw
peter en dan toch weer die ander
willem en dan weer spijt
en dan weer schuld
en dan weer drinken
en ik was gestopt
peter en dan weer goed maken
en dan weer seks
en dan weer blij
natali en dan weer plots
een bode met slecht nieuws
en dan afmaken die bode
en dan komt er een andere bode
met hetzelfde slechte nieuws
peter of twee bodes met nog slechter nieuws
dubbel zo slecht nieuws
willem en dan weer land veroveren
en dan land kwijt
en dan het volk in opstand
peter en dan het volk weer onderdrukken
en dan even rust rust
natali terug die boer en die slangen
en wormen
peter en dan terug op reis
terug terug

met souvenirs uit rome
en cadeaus die niet passen
willem en kindervensen
en geen kinderen kunnen krijgen
en dan kinderen bij andere vrouwen
en verleid me dan ook niet
peter en dan weer gaan vechten
willem want er moet brood op de plank
peter want ge moet eten
maar niet te veel
want dan kan dat harnas niet dicht
willem vechten veroveren
verdedigen wat ge hebt veroveren
natali en blijf toch eens thuis
willem en dan zit je thuis
en dan komt daar weer die waarzegster
en wie zegt dat het waar is wat jij zegt
en wie zegt dat het waar is
dat jij een waarzegster bent
peter gij zijt een leugenzegster
en dan is die kwaad
en dan begint die slecht nieuws te voorspellen
natali en dan komt dat uit
en bleek dat toch een waarzegster te zijn
willem en dan weer politiek
en dan hoor je weer dit en dan hoor je weer dat
en dan denkt je ooh
en dan denkt je jaa
is het een valstrik
of is dit oprecht

natali en wat is dan oprecht
kan ik u echt geloven
zijt gij mijn vriend
en kijk mij nu eens in de ogen
oké ik vertrouw u

peter en dan toch weer dat mes in uw rug
natali dus toch gij
maar nu is het de laatste keer

peter en dan zijt ge weer alleen
willem en dan weer een gifbeker
maar net aan je voorbij

peter oef
maar wel problemen
met stoelgang

willem je zou het moeten lezen
het is veel

peter ge zou het moeten kunnen zien
natali we zouden het moeten spelen
om het u te kunnen voorstellen

peter 33 personages
42 tonelen
druk druk druk

willem ge wordt meegezogen in problemen
problemen van mensen

peter in menselijke problemen
terwijl ge daar niets mee te maken hebt

willem niets mee te maken denkt te hebben
natali het is ook al zo lang geleden denkt ge
peter dat denkt ge
het iets is van lang geleden denkt ge

als toeschouwer beleeft ge een gevoel
van veiligheid
het is toch lang geleden
willem maar het is een vals gevoel
want het kan beangstigend dichtbij voelen
plots is het beangstigend dichtbij
zo dichtbij dat je er middenin zit
natali en voor ge het weet participeert ge
doet ge mee
en komt ge niet meer los
en wordt ge een speelbal van wat zich afspeelt
en ge wilt weg
ontsnappen
ook uit uw hoofd
maar ge vindt de uitgang niet
wie ben ik

...

maggie cleopatra liz taylor natali een kat
een foto een beeld een verschijning
ben ik dood ben ik levend

...

waar zijn wij
rome egypte engeland hollywood
strombeek bever schilderstraat
willem het is veel
het is echt veel
peter ja het is niet weinig
willem waarom moesten die twee
elkaar tegengekomen
antonius en cleopatra

maar je hebt geen tijd voor die vraag
ze moesten elkaar tegengekomen
zoals in een griekse tragedie
de verkeerde mensen elkaar tegenkomen
dat is drama
en het drama dat wij ook tegenkomen
en daardoor elkaar tegengekomen
natali is het wel een liefdesverhaal
peter wie zijn die mensen
vraagt ge u af
wie zijn wij stuk voor stuk
natali eigenlijk levensbelangrijke vragen
waar ge te weinig bij stilstaat
omdat ge vooruit moet
peter stress
nooit eens aan de kant te kunnen staan
om alles eens te overzien
willem om eens naar jezelf te kijken
bijvoorbeeld
peter mijn rol
antonius bijvoorbeeld
natali antonius mist stabiliteit
willem zegt ceasar
peter nee dat komt door cleopatra
zonder cleopatra zouden we
van een heel andere antonius spreken
willem maar snapt ge
antonius mijn rol
laat zich meeslepen door zijn hartstocht
door zijn plichtsgevoel

door ambitie
door zelfverwijt
peter zegt ceasar
natali die laat zich heel de tijd
door van alles meeslepen
peter dat komt door u door cleopatra
natali ik speel een belangrijke rol
peter ik ook
maar wie is cleopatra
dat zoudt ge dan ook moeten weten
willem om rome te redden trouwt antonius met octavia
om rome te redden
natali een onbegrijpelijke keuze
heb ik altijd
zo een onbegrijpelijke keuze gevonden
willem is dat huwelijk cynischer
dan om het even welk politiek huwelijk
dat zou ik niet weten
peter als antonius aanvaard hij de consequenties
willem ook al weet hij diep van binnen
dat hij niet zonder cleopatra kan
natali hij kan niet zonder haar
willem en naar haar terug zal keren
wat ik ook zal doen
peter wat ik zeker zal doen
willem ja ik ook
peter ik zeg het toch
natali hij komt altijd terug naar cleopatra
willem en peter altijd
peter antonius is impulsief

natali hij kan heel heftig reageren ja
willem maar dat maakt mij ook sympathiek
natali heel emotioneel ook
peter ik doe heel veel dingen fout als antonius
willem als antonius
omdat ik op mijn gevoelens leef
en niet op mijn berekeningen
peter maar dat maakt mij ook zo sympathiek
natali overemotioneel pathetisch soms
en dan weer uit het niets een woede-uitbarsting
willem en peter cleopatra ook
natali cleopatra ook
maar hoe zou dat komen denkt ge
het ging nu over antonius
willem ik ben edelmoedig
eenvoudig grootmoedig en hoffelijk
peter ik ook
ik straal een mannelijke vitaliteit uit
en een charme
willem ik ook ja charme ook ja
peter ik ook
natali heel lief ook
maar soms valt er geen land mee te bezeilen
willem dat zegt zelfs ceasar
natali en dan ben ik blij
dat hij eens de boot neemt naar rome
peter en niet alleen ceasar
willem dat is wat over mij gezegd wordt
natali over antonius
willem en peter jaja over antonius

natali trouwens ceasar ceasar
ceasar moet niet zo veel zeggen
ceasar is ook maar een figuur
peter maar begrijpt ge
antonius is een figuur
een beeld een personage
willem ja een monument
natali cleopatra is ook een monument
en nog klassieker
ge kunt antonius alleen maar goed begrijpen
als het ook duidelijk is wie cleopatra is
willem antonius is openhartig
ik kan bijvoorbeeld heel goed
tegen brutale rondborstigheid
natali antonius zonder cleopatra
zou niet bestaan
willem nee tuurlijk tuurlijk maar begrijpt je
er zijn natuurlijk grenzen
je moet niet tegen mijn schenen trappen
peter nee daar kan ik niet tegen
maar doe het dan ook niet
willem ik kan moeilijk tegen mijn eigen schenen trappen
peter tegen zijn schenen
die van antonius
natali maar nu gaat het precies heel de tijd over antonius
terwijl zonder cleopatra
willem ik weet het
natali ge weet het zegt ge
maar ge zegt heel de tijd
antonius dit en antonius dat

cleopatra is de spil
willem cleopatra is de spin
natali de spin ook
maar ook de spil
willem jaja
natali het is niet rond antonius dat alles draait
dat zou een nogal dom misverstand kunnen worden
peter ik ben antonius
iedereen weet
dat ik antonius ben
en dat ik geen brutale machtswellusteling ben
macht is voor mij maar een middel tot genot
natali draai het eens om
wie is cleopatra
peter ik ben antonius
willem ik ook
peter nee gij zijt mijn understudy
willem nee jij bent mijn stand in
peter tegen mij hebben ze gezegd
dat gij mijn double zijt
alleen iets langer
letterlijk double
natali dat weten we nu al
dat gij antonius zijt
willem wie wie
zeg het dan
natali ja wie wie is cleopatra
als gij antonius zijt ben ik cleopatra
begrijpt ge
willem wie wie

peter begrijp ge het niet
ik spreek nu als antonius
het genot dat ik verlang
is misschien reusachtig ja
maar de hele wereld bezitten
interesseert mij niet
een derde ervan volstaat

natali ge zou kunnen zeggen
dat cleopatra een vorstelijke hoer is
ge zou dat kunnen zeggen
dat cleopatra een geniale courtesane is
maar het is veel meer dan dat

willem macht genot en liefde zijn in mij
als antonius versmolten

natali ze is oneindig veel meer en gevarieerd
ze is een van de meest wonderbaarlijkste scheppingen van shakespeare

willem en als ik moet kiezen
dan kies ik voor liefde
als ik als antonius tijdens de zeeslag
cleopatra volg in haar vlucht
dan is dat niet uit lafheid
maar uit liefde voor cleopatra

natali cleopatra is niet voor één gat te vangen
zelfs als ge al mijn gebreken
en al mijn eigenschappen opsomt
met alle nuanceringen en tegenstrijdigheden
dan nog ontsnapt er u iets van de essentie

willem 'wist je dan niet
dat aan je roer mijn hart was vastgebonden
en je mij mee moest slepen

oh je wist toch hoe je mijn geest beheerst
en dat je wenk mij zelfs
van wat de goden mij bevelen weerhouden kan'
peter nu hoort ge het zelf
als antonius schaam ik mij dan diep
dat ik mij verlies in cleopatra
natali de grenzen van een stuk
zijn niet mijn grenzen
shakespeare heeft nooit geweten wat ik dacht
ik ben als cleopatra het enige personage geweest van shakespeare
dat slimmer was dan shakespeare zelf
shakespeare wekt bij het publiek de illusie
dat ik gedreven word door beweegredenen
die ik zelf nauwelijks besef
omdat ik ze niet uitspreek
maar het is shakespeare die geen woorden vindt
om mij ze te doen uitspreken
peter ik schaam mij dan ja
als antonius
dat ik mij zo kan verliezen in cleopatra
en zo mijn mannen mij verliezen
en dan zit ik vol zelfverwijten
en mijn volgelingen zien dat
en die vinden dat edelmoedig
ze zien mijn wanhoop
maar ze zien ook doorheen die wanhoop
mijn grootmoedigheid stralen
met een nog grotere zuiverheid dan ooit tevoren
en zo zie ik op mijn beurt
mijn eigen grootmoedigheid weerspiegeld

in de genegenheid en trouw van mijn soldaten
dat is zo ontroerend
dat is antonius denk ik dan
dat ben ik

natali shakespeare zegt dat zijn cleopatra
even raadselachtig is als zijn hamlet
maar ik ben niet zijn cleopatra
en ik ben veel raadselachtiger
shakespeare heeft me nooit kunnen krijgen
shakespeare heeft altijd rond me heen gecirkeld
shakespeare wou altijd in mij binnendringen
mijn grootste geheimen blootleggen
trouwens

het gaat helemaal niet over shakespeare
willem en als ik dan eens uitbarst
in een korte opflakking van woede
waarbij ik alles kort en klein sla
geen spaander heel laat van het huisraad
en het huis
als ik dan een hele stad verwoest uit razernij
dan is er nadien altijd weer diepe tederheid
en verwijt ik haar nooit
dat ze me weer eens heeft misleid
door zogenaamd met ceasar aan te pappen
door zich zogenaamd te zelfmoorden
uit liefde voor mij

natali ik ben veel raadselachtiger dan hamlet
willem en peter kijk maar
kijk maar
natali kom

kom maar
ik zal nooit glashelder zijn
ik vind glas vulgair
ik ben wel helder
caleidoscopisch helder
als de zuiverste diamant
zo ben ik geslepen
hartstocht
liefde
liefde is mijn wapen
ik heb lief
mensen houden van mij
mensen willen sterven voor mij
is dat niet mooi als het uit liefde is
cleopatra is sexappeal
maar niet alleen sexappeal
ruimer voller menselijker boeiender
roder
mythischer is cleopatra
mijn charmes zijn niet louter animaal
een doodgewone bode
een doodgewone gezant die zich aandient
moet er aan geloven
en bezwijkt onder mijn aanwezigheid
en iedereen wil er ook onder bezwijken
iedereen wil verpletterd worden
al was het maar eenmaal in zijn leven
door nog maar een glimp
van wat mijn aanwezigheid uitstraalt
die glimp

die tot over de zeeën in alle keizerrijken
druk wordt besproken
in de hoofden van alle mannen
uiteraard mythische proporties krijgt
iedereen wil mijn hand kussen
hoeveel koningen wiens lippen beefden
bij het kussen van mijn hand
iedereen valt voor mij
zelfs mijn feilen is gracieus
zelfs mijn wisselende stemmingen
worden aanbeden
ik kan in katzwijn vallen voor een bagatel
iedereen zal dat geweldig vinden
mijn zenuwstelsel is zeldzaam delicaat
en zou mocht het zijn uitgestald
achter geslepen kogelvrij glas in een museum
een ware volkstoeloop veroorzaken
wat ze ook van mij zeggen
dat ik wel eens ouder en lelijker
zou kunnen zijn
dan algemeen wordt aangenomen
niemand heeft mij ooit in het echt gezien

***

epiloog

aftiteling geluid van brand

rood van het vuur

van de brand van de bibliotheek van alexandria

een huwelijk als slot

zuchten van bewondering

flitslichten

spannende muziek

koperblazers

gong

palmiers

drank

over hun jeugd

koketteren met hun moeilijke jeugd

en over de maatschappelijke sprongen

die zijn gemaakt

van maniërisme tot expressionisme

rode living overbelicht

naar televisie kijken in romeinse kostuums

exentrieke materialisten

jezelf zijn: wat is dat

alles is vormgegeven

hoe worden wij vormgegeven

er bestond nog geen whisky

sinds richard burton
is marcus antonius aan de drank geraakt

ondertussen wordt er aangebeld en getelefoneerd
worden er dingen aangekocht en verkocht
(geruild)

is dat te koop
kunnen we dat kopen

ceasar: help me dan te leven zoals ik gedaan heb
altijd anders dan de anderen
de anderen
voor wie het leven niet meer is
dan de vrees om te sterven

het is altijd feest trompet muziek
als natali opkomt

zwaardgevechten met houten zwaarden
later met echte zwaarden
alsmaar grotere zwaarden en grotere helmen
door zwaarden doorboorde lichamen
die verder vechten
helmen aanvankelijk kookpotten (egypte)
daarna echte helmen
die alsmaar groter worden
dubbele helmen met pauwveren
en kouturnen
om zo groot mogelijk te zijn

gevechten op stelten
abstracties van gevechten
en kusscènes

hebben we nu al gevochten of niet
ik bedoel vanmorgen wel
maar deze namiddag

wie was er weer gewonnen
ik
nee ik
nee ik
terug beginnen vechten

bij het wakker worden
zijn we nu al getrouwd
gingen we nu trouwen
of gingen we scheiden
of hertrouwen

geluid van zwaardgevechten
geluid van galoperende paarden

eindbeeld van rood
zwaard van damocles boven de scène
dat neervalt
in een rode homp die open spat
en ons besprenkelt met bloed
net voor donkerslag
spannende muziekjes : maar er gebeurt niets

boventitteling : waarom is het al zo lang stil
zo lang stil kan het niet blijven hoor

bliksem en donder

ik vertrouw geen man die niet drinkt

ik ga niet dood
ik heb nog duizend gevoelens in mij
en ik ga ze allemaal gebruiken

commentaar op filmscène

over mensen praten

bijvoorbeeld ze heeft er nooit echt jong uitgezien
hij ziet er leuk uit in die broek
hoe kan dat nu
die man heeft twee flessen whisky op
mooie man
altijd bij zijn vrouw gebleven

liz heeft richard geleerd
in het openbaar te verschijnen

zij leerde hem een goede balans vinden
tussen publiek en privé
ze legde hem uit hoe hij moest liegen

kijk maar

wij vechten
wij horen bij elkaar
tot bloedens toe
houden wij van elkaar
vullen wij elkaar aan

los angeles
in de ochtend van 23 maart 2011
18 uur na het beëindigen van het script

elizabeth rosemond taylor overleden

het begin van zwart

zwart

ZWART

natali goede avond

wij gaan u vanavond een overzicht geven

van wat er allemaal gebeurde

tussen de renaissance en 1913

op het vlak van kunst filosofie en politiek

1913 omdat malevitsj in dat jaar

het zwarte vierkant heeft geschilderd

dus vanaf het moment

dat we onze handtekening

onder een schilderij gingen zetten

tot het moment

dat we het hele schilderij zwart hadden gemaakt

peter wie begint

willem begin jij maar

peter of gij

willem begin maar

peter misschien eerst nog even zeggen

dat ik aan het zoeken was

naar dat moment in de geschiedenis

naar die cesuur dat breekpunt

waar die mentaliteitswijziging is gekomen

wanneer dat pessimisme is ontstaan

in de middeleeuwen waren de mensen optimistisch

als ik denk aan aretino

bruno aretino

dat was toch een optimist

hoe heet hij

ficino de filosoof ficino

een optimist
pico della mirandola en pomponazzi
dat waren optimisten
en zelfs savonarola en zelfs
zelfs machiavelli
in de vijftiende eeuw was er een bruisend optimisme
we mogen dat niet vergeten
het is pas toen karel de achtste van frankrijk
italië is binnengevallen
de eerste depressies zijn gekomen
het was het begin van een algehele malaise
van meer en meer mensen die het zwart inzagen
wanneer was het

1492

natali en willem 1494

peter 1492

willem in 1492 ontdekte columbus amerika

peter soms gebeurt er meer dan één ding per jaar

dus 1492

natali en willem 1494

peter 1493

wanneer is dat echte pessimisme gekomen

als we het dan toch over zwart hebben

het heet zwart

het echte menselijke zwart

wanneer is dat begonnen

als ge dan heel goed kijkt

dan moet het toch daar zijn

waar de duistere middeleeuwen zijn geëindigd

toen werd het pas echt donker toch

toen werd het pas echt zwart
ik wil maar zeggen
vanaf het moment
dat we het zelf mochten zeggen
het uit onszelf moesten halen
en er ineens geen zekerheden meer waren
wel veel scholastici en humanisten
maar geen zekerheden
wel veel gepraat en discussie
maar ge moest ontzettend op uw woorden letten
alles wordt aan het wankelen gebracht
ook de kerk
ook binnen de kerk
vooral de kerk
begint één iemand te protesteren
ineens overal protest
willem ineens zit het vol protestanten
maar er wordt gedreigd en bang gemaakt
zonder gods genade
zonder rome
ga je het toch niet halen
en zo gaat dat
van de ene inquisitie naar de andere brandstapel
peter de gewone mensen zagen daar van af
niet de thomassen van aquino
erasmussen en de montaignes
die konden reizen en kijken en schrijven
die zaten op hun paard of achter hun pupitter
wij vergeten dat dikwijls

dat die michelangelo's en die donatello's
en die bramante's
dat waren natuurlijk toen ook al
de grote voorbeelden
maar die werden gespaard
die werden niet vervolgd
die konden rustig achter hun ezel bleven staan
of onder een koepel blijven liggen
die stonden daar jarenlang te schilderen
maar die moesten schilderen
die maakten kunst
die waren met beelden bezig
zonder daar woorden aan vuil te maken
en zeker niet de verkeerde woorden
in de glorie-dagen van de beeldspraak
moest iedereen enorm op zijn woorden passen
natali maar dat deden ze ook wel
copernicus durfde pas op zijn sterfbed
1533 te zeggen:
niet de aarde is het centrum van het heelal
maar de zon
willem maar toch de reformatie
ineens wil iedereen alles reformeren
luther
dat was al de eerste media-oorlog
door de uitvinding van de drukpers
je moet het je zo voorstellen denk ik
een dikke man
op een gegeven moment is hij 120 kilo
in een zwarte augustijner habijt

of is dat bruin
ik weet het niet
donker in ieder geval
monnik is ie
dat had hij zichzelf beloofd
een man van het woord
hij had het zichzelf en god beloofd
om monnik te worden
dat was tijdens een nacht
een onweersnacht
het leek wel of de hele hemel
naar beneden kwam
zoveel water
zoveel dreunen en lichtflitsen
die nacht
daar
mijn god wat is hij bang
de dan nog jonge veelbelovende rechtenstudent
op de terugreis van een bezoek aan zijn ouders
'als ik hier uitkom'
schreeuwt ie naar boven
'help mij'
'als ik hier uitkom
levend uitkom
dan word ik monnik'
en hij wordt monnik
hij gaat het klooster in
en hij werkt
en hij denkt dat het daar om gaat
hij is eenvoudig

hij is eerlijk
en hij werkt
en hij denkt dat het daarom gaat
hard werken
dat deed hij al als rechtenstudent
en hij werkt
en hij wordt er vernederd
en hij heeft het koud
en hij heeft honger
en hij heeft niets
en hij voelt zich bitter worden
er gaat toch nog iets veranderen denkt hij
waar blijft dat nou
dat geluk
dat beloofde geloof
ik ben nu toch monnik
die saamhorigheid
dat plan
maar er gebeurt niets
er verandert niets er komt niets
en hij voelt zijn woede groeien
hij wordt wrokkig
en driftig
wat een vernederingen
en hij gaat naar rome
en is zo teleurgesteld
helemaal geen gelovige stad
een wereldse stad
er wordt niet gebeden
niet gewerkt

er wordt alleen maar geld uitgegeven
zelfs de hemel is er te koop
niets kostte er blijkbaar moeite
alles kostte er alleen maar geld
ik denk dat je je het zo moet voorstellen
als de verbeterheid
ik bedoel
als luther
de afspraken na wil komen
als een soort boer
want luther was een boer
een rancuneuze duitse boer
die zich bedrogen voelt
als die de boeken erbij gaat nemen
de bijbel
als die gaat zeggen
'moet je kijken'
'het staat er toch gewoon'
dan moet je oppassen
als die gaat vragen
waarover gaat het nou eigenlijk
om de zaak toch
en niet om het individu
om het idee toch
en niet om de economie
om de letter de letterlijke letter
en de geest
als zo een luther stug door begint te gaan
gedurende dagen en nachten
zonder slaap

terug naar het woord
de bijbel vertaalt
je met je neus drukt op wat er staat
wat staat er
weg van de telramen staat er
van het goudbrokaat
van de eettafels de wijnrekken
de geroosterde biggetjes
terug naar het boek
naar het werk
naar het evangelie
het evangelie is de ware zwarte schat
van de kerk
want hij is kwaad
honderd twintig kilo kwaad
luther en zijn god
geloven is niet genoeg
je moet het geloof ondergaan als een vloek
dat meende hij echt
je moet in god een vijand zien
een beul
een monster
je moet alle denkbare
en ondenkbare onmenselijkheid
op hem projecteren
en toch
toch van hem houden
je moet je dat voorstellen
luther in zijn tijd was een vernieuwer
hij was de voorloper van de vernieuwers

maar hij liet zich niet meeslepen
door optimisme
de hemel zei luther
reageert alleen op vloeken en tieren
op gegil
dat door merg en been gaat
de duivel zei luther hing om mijn hals
hij sliep vaker naast me
in mijn bed
dan mijn eigen vrouw
uiteindelijk vroeg luther
zich zelfs af
of zijn vrouw niet de duivel was
of zelfs god niet de duivel was
natali een gigantisch spoor van moord
van verkrachting
van pest door het westen
dwars door europa
willem rome in de tegenaanval
met ook een zwart leger
de kerkelijke militie
de contrareformatie
een nog hevigere intensiteit in de devotie
bloedvergieten op grote schaal
dertig jaar hier
tachtig jaar daar
ook nog eens honderd jaar
natali de kunst moest mee
weg met de klassiekers
gedaan met de naturalisten

zo begon de barok
alles groter en diagonaler
en perspectivistischer en architecturaler
gigantisch gewelfde plafonds
vol godsdienstige bombast
waar het plebs in zijn broek voor scheet
van de schrik
van ontzag
dat plebs dat geen nagel had
om aan zijn gat te krabben
in zo een kleine krotwoningen woonde
dat ze er niet in konden
zo krap waren die krotten
dat ze buiten moesten slapen
peter tussen hun eigen uitwerpselen
want dat plebs scheet werkelijk in zijn broek
voor de belerende barok van de rubensen
de caravaggio's en de tintoretto's
en die orgiastische panelen
in paleizen van de bernini's en de barelli's
en de bautista's
architecten met ornamenten
waar geen einde aan kwam
met plafonds zo hoog
dat het de hemel overdekte
de mens was niets
de mens wilde wel leven
maar durfde niet te leven
en pascal die iedereen aanzet tot gokken
met zijn kansberekening

bestaat god of bestaat hij niet
als hij bestaat is de winst oneindig
bestaat hij niet is er niets verloren
en terwijl dat die teerlingen worden geworpen
denkt descartes dat hij het is
en rekt spinoza uit dat wonderen niet bestaan
ge zou voor minder duizelen
stel u dat maar eens voor
ge staat daar
in een ruimte van een barok paleis
vol prekende panelen
hopeloos de weg kwijt
door de nieuwe kunst
door het illusionisme
van de ononderbroken continuïteit
tussen binnen en buiten en buiten en binnen
natali men zag het verschil niet meer tussen binnen en buiten
peter en buiten en binnen
tussen de ruimte en een geschilderde ruimte
ge loopt overal tegenaan
verstrikt in de verstrengeling
van natuurlijke en artificiële effecten
verdrinkt ge in het water dat niet stroomt
wordt ge verblind door de zon die niet schijnt
ge begint te twijfelen
trompe l'oeil
twijfel
ge weet het niet meer
ben ik hier wel
en stel dat ik hier zou zijn

als buitenstaander of bedenker
als toeschouwer of als pion van een spel
dat met mij wordt gespeeld
en ik moet er zelf zien uit te komen
dat is het probleem van de vrijheid
zegt leibniz
locke zegt
doe maar
probeer alles maar uit
alle ideeën hebben hun oorsprong in de ervaring
in de zintuiglijke waarneming
dus probeer maar
natali oké zegt hobbes 1588
dan probeer ik
laat dan één iemand beslissen
wat we gaan proberen
wat wij moeten doen
centraliseer
wat gaan we doen
ziet ge wat ik bedoel
dat ik dingen zeg die ik niet begrijp
willem jajaja maar wat zegt berkeley
stel dat we alleen maar kunnen waarnemen
wat we al kennen
zegt berkeley
stel
zegt berkeley
dat de objecten van zintuiglijke waarneming
hier
wat er hier staat

alleen maar ideeën in de ziel zijn
dan oordeelt alleen de ziel
of haar ideeën overeenkomen
met wat we zien
met wat er hier staat
dan is twijfelen aan het bestaan van de ziel
twijfelen aan het bestaan van wat hier staat
en dus twijfelen aan alles

natali jaja

willem jaja

peter jaja

en wat zou hume zeggen

willem stel dat er een boom omvalt

in een verlaten bos

dus niemand heeft het gehoord

heeft de boom dan wel geluid gemaakt

berkeley zegt van niet

peter jaja hume hume nu

geef ons dan eens een getuigenis

laat ons dan eens iets zien

van wat er hier niet staat

zou hume zeggen

geef toe

geen menselijke getuigenis is zo krachtig

dat het een wonder kan bewijzen

ja wat staat hier dan niet

dat weet ge niet hè

gij weet niet wat hier niet staat

wat staat hier dan niet

willem dat zou te veel zijn om op te noemen

er staat hier zo veel niet
moeilijk
peter het was ook moeilijk
niet alleen voor ons
voor de mensen toen was het moeilijk
plots overal moeilijke vragen
die ze allemaal uit zichzelf moesten oplossen
god bleef wel het antwoord
maar gaf nooit echt antwoord
de vragen gingen er niet van weg
voor de rest sprak iedereen iedereen tegen
en het wordt nog moeilijker
het wordt later en later
mensen zagen niet meer klaar
de verlichting wordt aangestoken
we zaten al in de achttiende eeuw
en het wordt nog duisterder
diderot holbach hume d'alembert rousseau montesquieu voltaire
zagen elkaar in salons
natali ze babbelen eten en pennen
dat de stukken ervan af vliegen
en terwijl madame de pompadour zich in 1750
a posteriori en continu
door monsieur boucher liet schilderen
worstelde kant nog a priori met zijn ding an sich
terwijl de pompadour
zich in de rococo liet zetten
en half europa versierde
wilde kant definitieve aufklärung
peter weg met de rococo

zegt diderot
we zien elkaar niet meer staan
versoberen en alles vernieuwen
terug naar de oudheid
klassiek neoklassiek neoclassicisme
willem ja terug naar de oudheid
nobele eenvoud
kalme grandeur
maar grieks of egyptisch en strak en stijf
dus niet alleen de beelden en de vazen
maar ook de hele griekse beschaving
opnieuw en anders bekijken
ook de geschilderde madame récamier
anders bekijken
haar borsten licht ontbloten
en vasthouden in een harmonieus lijnenspel en anders bekijken
de koele elegantie van haar blote voeten
strak vormgeven voorzichtig neerpoten
en anders bekijken
en dan vasthouden die taille en dichtsnoeren
ook de hele maatschappij strak
dirigeren en modeleren
in een esthetisch korset
naar voorbeeld van de oude wereld
stoicijs bondig en streng
alles dichtsnoeren
en anders bekijken
en dan ontmoedigd raken
door de ontzagwekkende voorbeelden
van het nagestreefde bedolven raken

willen rennen maar nog dichtgesnoerd
dromen in angstzweet
donkere visioenen van de onbereikbaarheid
wakker worden
braken uitbreken en door de lucht kraken
op een gevleugeld paard
het zwaard in het hart steken
in de schede steken en terug in het hart steken
leven en sterven en alles tegelijk
romantiek

natali romantiek

gedaan met de orde en regelmaat
gedaan met de analyse en de classificatie
gedaan met de koele berekening en efficiëntie
gedaan met het objectieve en het mechanische
gedaan het was voorbij
toen kwam de franse revolutie 1789

willem ja dat was een geëxalteerde razernij

in de straten van parijs
tien jaar lang is men daar laveloos
alles met naam en faam werd guillotineerd
de hele verlichting in lichterlaaie
als dan uiteindelijk samen met robespierre
de revolutie is guillotineerd
als het hele plein voor het schavot
is leeg guillotineerd
kan men met de restauratie beginnen

peter kon men met de romantiek herbeginnen

in ieder geval
ze waren daar

de reizigers
op de paarden van gericault
het vlot van médusa
en haydn en beethoven
als uit het niets kwamen ze op u af
spookachtige wezens
dubbelzinnige demonen
op de noten van de nacht
en iedereen poëtisch
en chopin enthousiast
en iedereen zei poëtisch
tokkel ze maar chopin
uw nachtelijke noten
voor ze sterven onder uw klaterende handen
vol overspel
maak er mazurka's polonaises van
en tussen de gure gebergten
horen we
de faust en dante
symfoniën van liszt te keer gaan
en zien we nog verder
de verwoestende stormen
over donkere zeeën
vol wrakhout
en schipbreukelingen zien we
die zich wit wapperend in de wind
links beneden diagonaal van het vlot
laten schilderen
brahms brahms
wat een daverend akkoord

bij het ochtendkrieken
zien we friedrich
met zijn wandelaar boven de nevels uittorenen
en maar kijken naar de maan
hopen op vervulling
of is het hopen op vulling
van een te vroeg ontdekte leegte

...

we gaan er even uit
kunnen jullie het even in laten werken
wij gaan even koffie drinken
straks gaat natali verder met napoleon

straks gaan we het nog hebben over...

napoleon, hegel, fichte, goethe, blake, goya, la maja, schumann,
schubert, biedermeier, exotisme, chinoiserieën, oriëntalisme,
engelse tuinarchitectuur, rococo-
tuinen, neogothiek, watt, stoommachines, industriële revoluties,
boomende melkproductie, shelley, byron, keats, marx, engels,
voortgangsfilosofen, enz...

...

verder hoort u nog over...

schopenhauer, feuerbach, de prerafaëlieten, hunt, rossetti, ruskin,
dandy's, de bourgeoisie, wenen, parijs, londen, madrid,
de academisten, manet, botanische tuinen,
de fotografie enz...

peter en willem staat de muziek niet te luid
heeft er iemand zin in een koffietje

...

natali het is jullie waarschijnlijk al opgevallen
dat mijn bijdrage aan deze voorstelling
vrij beperkt is

ik heb niet zo veel tekst in deze voorstelling

willem je had meer tekst

we hadden je meer gegeven bij de tekstverdeling

maar je wou hem niet

natali omdat ik hem niet begrijp willem

omdat ik niet zo veel afweet

van kunst

en ook niet van filosofie

en ook niet van politiek

ik snapte de tekst die ik moest zeggen niet
ik voel mij dan dom
ik voel mij soms dom tussen jullie
vooral tegenover jou
bij peter valt het nogal mee soms
ook niet altijd maar soms valt het mee
zo
en ik kan hem dan wel van buiten leren
en zeggen die tekst
alsof ik hem begrijp maar dat zie je toch
zoals je ook ziet
dat ik deze tekst wel begrijp
en graag en goed zeg
ik heb wel alles opgezocht
gegoogeld
maar dat blijf je zien
freud fichte wiliam blake
flink op gestudeerd
maar dat blijf je zien
het werd niet iets van mij
zoals het bij jullie is
willem hoe is dat dan bij ons
natali alsof jullie het niet hebben opgezocht
ik had wel veel tekst in rood
maar rood was ook meer mijn terrein
willem oorspronkelijk hadden we afgesproken
dat ik wat meer tekst zou hebben in wit
en natali meer in rood
en peter veel meer in zwart
peter dat wordt mij altijd beloofd

maar ik heb veel minder dan gij
natali dit wou ik gewoon even zeggen
ik stel voor dat we eraan beginnen
peter ik wou alleen nog zeggen
dat ge helemaal niet dom overkomt
en dat het niet is omdat ge alles moet opzoeken
wij hebben ook soms iets moeten opzoeken
natali napoleon vecht
napoleon vecht
tegen pruisen engeland italië de nederlanden
hegel geeft les
fichte legt uit
niet naar de buitenwereld kijken
naar uzelf kijken
dat is het enige wat bestaat
willem dat vond goethe ook
mozart aan het musiceren
en voor je het weet
ligt zijn klinkende verlichting aan diggelen
door de eerste machines
ik schilder wat ik niet kan zien
basta
zei william blake
schildert ineens alles tegelijk
de wereld van de verbeelding
en de wereld van de eeuwigheid
zonder onderscheid
tussen waarheid en illusie
en als je dan naar goya kijkt
hoe die daar een naakte la maja bijna letterlijk

uit zijn nat penseel vingerde
peter 1815 waterloo
sensatie in waterloo
plots op alle fronten tegelijk
gebeurde er van alles
maar de mensen wilden ook rust
er was behoefte aan rust en aan schumann
en schubert en biedermeier
burgerlijkheid gezelligheid kalmte
huiselijkheid stilte vrede peis
en exotisme

natali chinoiserieën

wat ooit begon met een verdwaalde vaas
draaide uit op een invasie van vazen
uitpuilende chinese kamers
een regelrechte chinese revolutie
binnen de engelse tuinarchitectuur
waar men ook kwam verdwaalde men
in onregelmatige chinese tuinen
met paadjes fonteintjes bruggetjes
in het chinees
de grootste wiskundigen geraakten er niet uit
iedereen moest zijn tuin zijn kamer
zijn hoek zijn vaas in het chinees hebben
heel europa op den duur bedolven
onder een macroscopische orientaalde orgie
van schots en chinees geïnspireerde
pagodes paviljoenen paleizen
volgepropt met onregelmatige en ovaalkantige
door het suezkanaal aangevoerde

keramieken mandarijnen en vazen
tot één of andere
jules antoine castagnary uiteindelijk schreef
peter wie is dat
natali dat weet ik ook niet
maar we hebben hem nodig
want hij schreef
het oriëntalisme is dood
willem en het oriëntalisme was dood
maar wat nu
natali terug naar het verleden
terug naar terug
willem toch raar
hoe verder we gaan
hoe meer we ook terug gaan
natali ja we moeten terug
want we moeten verder
dus iedereen zei
we moeten verder
en iedereen ging terug
terug naar de middeleeuwen
dat werd toen gezien als een vooruitgang
de heropbloei van de middeleeuwse stijlen
die zelfs goethe meesleurt
in een mediavelistische sehnsucht
naar neogothiek
ruïnes
iconografische restanten
en wat was het allemaal
neogothische rococotuinen

die moeten appelleren aan
ridders toernooien ronde tafels
en andere steekspelen
in der haast opgetrokken
neogothische gebouwen torens en kerken
stortten bijna onmiddellijk in
omdat ze zonder enige gothische kennis
van zaken
te in-der-haast zijn opgetrokken
zo snel moest dat gaan
en waar ge ook keek
neogothiek
neogotiek was het nieuwe toverwoord
neogothiek scandeerden zelfs de boeren
achter hun ploeg
neogothiek
peter neogothiek ja
en dan ineens aan de horizon
heel veel stoom
dat was echt fantastisch
uit engeland
zo veel stoom
willem als de Duitsers
nog achter hun ganzen lopen
vinden de Engelsen hun eerste machine uit
James Watt
James Watt
eindelijk
er worden kanalen gegraven
spoorwegen aangelegd

koeien staan erbij en kijken er naar
naar hun eerste trein
plots overal stoommachines
er barst daar een gigantische industriële revolutie uit
stoommachines en nog meer stoommachines
koeien blijven kijken
vergeten te grazen
komen onder druk en krijgen minder plaats
mensen beginnen te reizen verhuizen pendelen
maar ook vee en goederentransport
van hot naar her worden
zonder aanwijsbare reden
in sneltreinvaart vee en goederen
getransporteerd
en weer terug
melkproductie boomt
koeien onder stress
melk meer melk
en boter
bergen boter
banken kapitaliseren andere banken
zelfs kredieten lopen van hot naar her
natali het ging heel snel
er barst nog een tweede industriële revolutie uit
shelley byron en keats zeggen het ook
in koor zeggen ze
te snel
het is te snel
ze denken en dichten zich in het verzet
'a thing of beauty is a joy for ever' 1820

blake in paniek

ziet overal satanische wielen

‘die ketels en ovens zijn het werk van de duivel’

zegt blake

‘de hel van dante is een paradijs

in vergelijking met de moderne fabriek’

zegt blake

blake ziet bleek

willem ja blake bleek

lawaai stank roet hitte zwart

alles zag zwart

als we hier mee doorgaan

vragen we om een marx

peter blake zag bleek

maar d’alembert zag het anders

nee zegt hij

‘we zijn op weg naar een betere wereld

waarin elke vorm van lijden en verdriet

onrecht en onwaarheid

onderdrukking en onvrijheid

zal zijn verdwenen

het paradijs ligt niet achter ons

maar voor ons’

natali en hij kreeg gelijk

ineens weer een rotsvast geloof

in de vooruitgang

willem nee

we moeten terug toch

terug naar het verleden

peter nog eens terug naar het verleden

natali ja hoe verder we gaan
hoe vaker we terug moeten
om iets nieuws te vinden
moet ge kijken naar wat er verloren is gegaan
vooruit achteruit
peter achteruit vooruit
vooruit zeggen de vooruitgangsfilosofen
want de vooruitgangsfilosofen wilden vooruit
willem ruhe ruhe zeggen ze ook
peter er is een ander probleem
zeggen de vooruitgangsfilosofen
is waarheid niet afhankelijk
van de historische situatie
is wat wij voor waar houden
niet afhankelijk
van de tijd waarin wij leven
de vooruitgangsfilosofen begonnen
alles in verhouding te zien
te relativieren
relativisme
de eerste tekenen van het postmodernisme
en we zitten nog niet eens in de moderne tijd
maar in de nieuwe tijd
willem dat noem ik nog eens
vooruitgangsfilosofen
peter zeg we zijn iets vergeten
natali en iedereen begint door elkaar te denken
peter fichte zegt tathandlung
es ist tathandlung
het ik is een activiteit

in de daad maak ik mij waar
problemen problemen
allemaal problemen
problemen met
zelfbewustzijn en vrijheid
alweer problemen met vrijheid
nu twee problemen met vrijheid
het bestaan van het kwaad
en de verzoening van het systeem
met de vrijheid
moeilijk moeilijk
zeg wacht eens
we hebben iets overgeslagen
willem moeilijk moeilijk
mensen denken zich suf
moesten het allemaal uit zichzelf halen
vrijheid vrijheid
wat moeten we ermee
philosophische untersuchungen
über das wesen der menschlichen freiheit
peter ge voelde het
hegel moet komen hegel moet komen
we zijn de beeldenstorm vergeten
we moeten terug
natali en hegel kwam
en hegel sprak
'de werkelijkheid is een systeem
waarin alles met al het andere samenhangt
en waarin al wat was is en zal zijn
een eigen en noodzakelijke plaats heeft

gezien vanuit het geheel
zijn einde en begin hetzelfde'
willem moeilijk moeilijk
wat maken we het ons moeilijk
peter moeilijk moeilijk
nee zei schopenhauer
ik vind het niet moeilijk
schopenhauer vond het niet moeilijk
maar schopenhauer zat in de put
zag niets meer zitten
zijn moeder niet hegel niet
berlijn niet italië niet
'de hele wereld is een oorlog
van allen tegen allen
een kringloop van opeten en opgegeten worden
de wereld is een hel'
tierde schopenhauer voor een lege collegezaal
naast de volle collegezaal van hegel
willem nee zei feuerbach
ergens in nog een andere collegezaal
interpreteer het allemaal anders
zei feuerbach
en het zal veel beter gaan
natali wat is er
peter de beeldenstorm
willem verwissel gewoon subject met predicaat
zei feuerbach
niet god is liefde
maar liefde is god
peter fantastisch schreeuwen marx en engels

maar je vergeet godverdomme de arbeid
de filosofieën moeten de wereld niet langer interpreteren
maar haar godverdomme veranderen
natali ja goed
maar dan wel op mijn manier
zegt de kleine stirner
het gaat om de enkeling
het ik
weg met de filosofieën de cultuur en de taal
ze onderdrukken het individu
marx in shock
en stelt in vlammeende kritiek stirner kalt
en nietzsche plagieert stirner kaput
en zwijgt en knijpt stirner dood
dat bijna niemand nog weet
wie der kleine stirner ist
maar iedereen weet wel
wie der grosse nietzsche ist
maar nietzsche is getikt en stirner nicht
peter wacht de beeldenstorm
1566
we zijn die vergeten
willem we zijn die niet vergeten
die zit er niet meer in
peter hoezo die zit er niet meer in
natali die zit er niet meer in
peter de beeldenstorm zit er niet meer in
natali nee
ja sorry
ondertussen laat schumann zich inspireren

door zichzelf in die kinderszenen
dan zijn we dat vergeten te communiceren
peter en we geven een overzicht
van de geschiedenis
en de beeldenstorm zit er niet meer in
dus heel die beeldenstorm
willem is er uit ja
peter maar ik weet van niets
natali sorry we zijn u dat vergeten te zeggen
peter wanneer is dat beslist
willem je was denk ik naar de wc
peter ik was naar het toilet
dus als ik naar toilet ga
wordt er van alles beslist
natali maar gij gaat ook zo veel naar toilet
peter zo veel naar toilet
zo veel naar toilet
ik ga gewoon zoals iedereen
af en toe eens naar toilet
meer niet
natali sorry we zijn u dat vergeten te zeggen
willem ja sorry
ondertussen laat schumann zich inspireren
door zichzelf in die kinderszenen
wordt engeland vuil en zwart
en begint heel hard te stinken
peter van de vieze vuile vettige vunzige steenkool
dat de mensen en koeien er zwart van zien
dat de prerafaëlieten alles proper moeten schilderen
dat hunt en rossetti de armoede weg moeten schilderen

dat ruskin er escapistisch van wordt
niet één ding van die beeldenstorm is
natali iedereen werd escapistisch
wie niet in die tijd
willem ik weet het
maar ge kunt toch niet alles
peter wat
willem de beeldenstorm
ik weet het
soms moeten er dingen sneuvelen
natali iedereen werd escapistisch
wie niet in die tijd
peter iedereen wou weg
iedereen wou terug
terug naar voor
naar voor rafaël
nee maar de beeldenstorm
gij wou een overzicht geven
de beeldenstorm zelfs niet vernoemen
natali wacht even
zijn we gestopt
is het pauze
peter ja pauze
willem nee we hebben net pauze gehad
natali laat ons dan rustig een koffietje drinken
en erover praten
peter ja vind ik wel
willem maar het is geen pauze
peter waarom niet
willem ik heb al heel veel koffie binnen

natali daar kan toch nog eentje bij
willem nee danku
peter en er niet over praten
willem waarover
peter over de beeldenstorm
natali drinkt gij ook nog een koffietje
dat gaat u rustig maken
ik wist niet dat de beeldenstorm
u zo gevoelig lag
peter gevoelig lag
willem dan de bourgeoisie
met dansende dandy's
het genretafereel
het oorlogstafereel
natali koffietje
willem wacht
kunst moet de nationale heldendaden roemen
in taferelen
en alles groots alles heldhaftig
musea worden tempels van de openbare kunst
madrid parijs londen amsterdam wenen
ik heb genoeg koffie gehad
peter gisteren hebt ge er veel meer gedronken dan vandaag
wordt nu eens rustig
neem een koffietje
het heeft geen zin
om die geschiedenis er door te jagen
alsof de duivel ons op de hielen zit
natali musea worden vergroot verbouwd uitgebreid
kerken gerestaureerd en volgepropt met kunst

kunst

kunst iedereen moet kunst zien

iedereen moet kunst kunnen zien

kunst over kunst

kunst over kunst en kunstbeheer

kunst als propagandamiddel voor de kerk

kunst als propagandamiddel voor de politiek

en de middenklasse

de middenklasse kan het zich permitteren

koopt en verkoopt en etaleert kunst

op grote schaal

peter ge hebt gisteren

al veel meer koffie gedronken dan vandaag

het gaat u ontspannen

willem dat is niet waar

maar het maakt niet uit

peter het is wel waar

maar het doet er niet toe

willem nee het doet er niet toe

waar zijn we nu over bezig

we gaan elkaar koffies toch niet

beginnen tellen

natali daarom

drinkt een koffietje en wordt rustig

ge zijt heel gejaagd

peter inderdaad dat is voor niets nodig

ge jaagt ons op

ge jaagt iedereen op

het is maar een geschiedenis

natali hij heeft misschien wel gelijk

het is geen bloemlezing maar een overzicht
het komt raar over
als ge de beeldenstorm niet doet
peter vinden jullie dat eigenlijk oké
dat wij een overzicht van de geschiedenis geven
want wij zeggen wel
we gaan jullie zo een overzicht geven
maar vinden jullie dat goed
willem zo gaan we niet beginnen
we hebben een beslissing genomen
we gaan niet elke keer opnieuw
die beslissing in vraag stellen
we vertellen de geschiedenis punt
niet iedereen zijn gedacht erover laten geven
wij staan hier
wij moeten het doen
zij moeten het niet doen
natali ontspan u
niet direct in de reactie gaan
peter wij moeten het misschien ook niet doen
waarom moeten wij het doen
natali als het zo moeilijk is
om er over te praten
dan doen we gewoon voort
1860
kunst als propagandamiddel voor de politiek
en de middenklasse
de middenklasse kan het zich permitteren
koopt en verkoopt en etaleert kunst
op grote schaal

tentoonstellingen en galerijen
in londen en parijs
worden overrompeld door kunstminnaars kunstkenners kunstschrijvers
en kunstnieuwsgierigen
le salon de paris
the royal academy of arts
letterlijk onder de voet gelopen
dranghekkens en politiebescherming
worden nodig
als enthousiasme overslaat in hysterie
peter ja en als hysterie overslaat in paniek
want plots een blote madame
alarm alarm in zaal zeven
tijdens de déjeuner sur l'herbe van manet
blote madame gespot
tussen twee geklede heren
bourgeoisie in shock
vies vulgair schande
de academisten in colère kwaad
dit is niet academisch
dit is geen venusfiguur
dit is een blote madame met een brutale blik
dit is een madame waarin prostitutie
en sensualiteit en moederschap
en luxueus leven versmelten
willem begrijpt ge
het publiek moet ons niet zeggen
wat wij moeten doen
stel dat een docent aardrijkskunde
vraagt aan zijn studenten

is het goed dat ik jullie aardrijkskunde geef
of liever scheikunde
peter en toneelspelers die een geschiedenisles aframmelen
dat gaat wel
willem aframmelen
je moet het niet aframmelen
en je moet het publiek niet vragen
wat we moeten doen
dit is de decadentie van het tweede keizerrijk 1852
dit is de periode van de
industriële explosies
bevolkingsexplosies
kanalen tunnels straten
rioleringen watertoevoer
metropolen barsten uit hun voegen
peter gij wou een overzicht
van de geschiedenis geven
misschien moet ge eens helder uitleggen
waarom ge dat wilt doen
en wat dat met zwart te maken heeft
willem les fleurs du mal
uitzwerende stad
stad vol dromen
waar op klaarlichte dag
een spookachtige gedaante
een voorbijganger aanklampt
overal vloeien mysteries zoals sap
door de smalle kanalen van de machtige gigant
baudelaire bundelt zijn gedichten
natali nee gij zijt begonnen iets te schrijven

over het optimisme en het pessimisme
in de renaissance
en ge zijt daar op doorgegaan
en zo zat ge ineens in de salons
van de achttiende eeuw
en zo zat je ineens in de weltschmerz
obscurantisme
le mal du siècle
en toen zei hij
we moeten een gecomprimeerd overzicht
van de geschiedenis vertellen
peter nee dat heb ik gezegd
willem ik heb dat ook gezegd
peter maar ik heb dat eerst gezegd
het doet er niet toe
ik vraag mij nu af
waarom heel die geschiedenis
als het er toch niet toe doet
wat we zeggen
natali we gingen ons geen vragen stellen
want als we ons vragen beginnen stellen
heb ik ook mijn vragen
willem geen vragen
gewoon de geschiedenis
alle vragen en antwoorden
zitten in de geschiedenis
natali soms vraag ik mij ook af
wat ben ik hier allemaal aan het zeggen
en waarom
willem nee geen vragen

natali leg dat eens uit

wat doet het er toe

wanneer juist gustave flaubert al met één been in het naturalisme stond

wat is daar belangrijk aan

peter wanneer gustave flaubert al met één been in het naturalisme stond

en met het andere in de romantiek

wat daar belangrijk aan is

natali zeg het dan

wat daar belangrijk aan is

wanneer precies flaubert al met één been

in het naturalisme stond

en met zijn andere in de romantiek

peter dan is niets meer belangrijk

willem en wanneer het realisme

de romantiek verdringt

victor hugo schrijft les misérables

peter 1862

willem stendhal rood en zwart

peter 1830

waarom dat belangrijk is

omdat in 1855 de industriële productie begint te boomen

in overdrive gaat

er meer en meer warenhuizen komen

en overal ook markten en passages

natali dat weet ik ook ja

dat mensen klanten werden

en moesten kiezen tussen

tapijten borduurwerk

potten pannen

veren bloemen

dat snuisterijen overal worden uitgesteld
peter onder koepels vol daglicht
natali dat weet ik ja
door te veel keuze ze niet meer kunnen kiezen
tussen kannen en kruiken
een crisis krijgen
crisis
peter hoort ge nu zelf waarom het belangrijk is
ge zegt het zelf
mens muteert in consument
het gaslicht wordt aangestoken
wat is daar belangrijk aan
natali dagen worden langer met gaslicht
dat weet ik ook ja
nog meer tijd om te kiezen
nog meer tijd om te kopen
gangen wenteltrappen kreunen
onder de klanten
die niet kunnen beslissen
wat te kiezen en te kopen
peter hun dagen rekkend onder gaslicht
hoort ge het nu zelf
madame bovary
kon in 1857 ook niet meer kiezen
in les halles de paris
the burlington arcade in londen
de galleria vittorio emanuele secundo
in milaan
ik was daar
het bestaat nog altijd

natali wat is daar belangrijk aan

leg dat eens uit

peter wat

dat het er nog staat

natali nee

dat ge daar waart

wat is daar belangrijk aan

willem wat daar belangrijk aan is

er kwam meer groen in het stadsbeeld

botanische tuinen dierentuinen

planten worden gecatalogiseerd

stenen worden gecatalogiseerd

dieren alles

en iedereen komt kijken

naar alles wat gecatalogiseerd is

door het te doen

door het te vertellen

wordt dat duidelijk

natali maar ik wil geen geschiedenisles afdraaien

peter 1870 tot 1871

gewoon praten met elkaar

is dat nu zo moeilijk

praten koffietje drinken praten

het erover hebben

natali ik zeg niet dat het niet belangrijk is

ik zeg dat ik de helft niet snap

1872

maar wat voor zin heeft het

alles gaat meer en meer automatisch

half automatisch

alles automatisch

willem nu

natali toen

anna karenina verlaat haar man

en wat een weg

wat een lange lijdensweg maar daar is hij

de foto

de fotografie

1831 bij toeval ontdekt

willem affiches

we moeten alles afficheren

het publiek moet op de hoogte gebracht

via affiches

overal kijken naar affiches

aanplakbiljetten reclame

vette letters

dunne letters

gekleurde letters

toulouse lautrec letters

moulin rouge letters

natali alles wordt gefotografeerd

alles moet op de foto

vanuit de lucht vanuit de luchtballon

alles en iedereen op de foto

belichtingsduur wordt korter en korter

portretten reportages visitekaartjes

insecten de maan zonsverduisteringen

kelders rioleringen catacomben

alles moest op de foto

begrijpt ge

ik zou het erg vinden
als de mensen het gevoel krijgen
dat we dit allemaal door hun strot rammen
dat ze zouden denken
had ik dat allemaal moeten weten
ik heb onvoldoende historisch besef

*deze tekst wordt geprojecteerd gedurende
deel 3bis*

en de industrie blijft boomen
massaproductie
en william morris
kunst moet toegepast worden
op alledaagse voorwerpen
anders gaat betekenis verloren
er komt onderscheid
tussen schone kunsten
en toegepaste kunsten
op alle mogelijke producten
verstrengelde bloemen en wijnranken
symmetrische herhaling
langs verticale lijnen
en motieven langs doorlopende diagonalen
hoogdruk diepdruk steendruk
kleurenlithografie
kunstwerken worden gereproduceerd
op grote schaal
de eerste prentenboeken
hans christian andersen
en daar in Duitsland
michael thonet
gooit zijn stoelen op de markt
thonet
de voorloper van de massaproductie

gooit zijn stoelen in het rond
vooral nr 4 vijftig miljoen stuks
maar wat een stoel is ook nr 14
iedereen wil op een stoel van thonet zitten
ook ludwig von beieren in neuschwanstein
wat een kasteel laat hij daar optrekken
hoog op die rots bij füssen
door christian jank de theaterdecorman
neuschwanstein
zo wagner
zo tannhäuser zo parsifal
en dan terug die thonet
ook victoria
en een stuk van haar victoriaanse rijk
wil op de thonet
omringd door aardewerk
papier-maché
bone-china
en porselein
beenderporselein ivoorporselein
en biscuitporselein
chinees en japans porselein
porseleinfabrieken
iedereen geeft iedereen porselein
dressoirs vensterbanken commodes
staan vol porselein
overal porselein
er komt een speelgoedindustrie op gang
van porselein
van poppen in voden en porselein

waar men ook gaat of staat
stoot men zich aan het porselein
uitpuilende kasten
zakken door hun poten van het porselein
en glas
veel aandacht voor glas
glaswerk
loodglas
cameeglastechniek
en ivoor
jacht op ivoor
olifantenivoor tussen het porselein

mode
het begin van modebladen
la dernière mode
mallarmé jawel
de dichter stéphane mallarmé
schrijft modebladen
steeds meer modebladen
steeds meer vraag naar katoen
katoen
er moet meer katoen zijn
katoen wordt ingevoerd
uit uitgestrekte katoenkwekerijen
zwarte slaven draaien op volle toeren
stof meer en meer stof
voor brede zware vrouwenrokken
en onderrokken
zwaarder wordende rokken

worden breder en breder
tot drie diameter
terwijl wespentaille
smaller en smaller wordt ingesnoerd
te smal te zwaar te breed
opstoppingen
vrouwen kunnen elkaar niet meer passeren
kunnen niet meer ademen
vallen bij bosjes in katzwijn
english rational dress association
slaat de alarmbel
kledij moet comfortabel
lucht lucht
weg met de romantiek
meer het leven zoals het is

schilders troepen samen
bij het bos van fontainebleu in barbizon
stichten de school van barbizon
en beginnen alles te schilderen zoals het is
bomen vlieten koeien horizon zoals het is

daar is al het tijdschrift le réalisme
in hetzelfde decennium
dat flaubert zijn bovary laat flirten
is er de kut van courbet
1866
er komt een mentaliteitswijziging
er is geen onveranderlijke wereld
alles is veranderlijk en levend

niet zoals het was maar zoals het is
en we zijn vertrokken
voilà mijn atelier zoals het is
voilà de ontmoeting met mijn mecenas zoals het is
voilà met mijn hond zoals ik ben
voilà de expressieve waarheid
van het mooie en het lelijke
eindelijk oog
voor de natuurlijke schoonheid
van de onafgewerkte staat
en dan turner again
dat licht
turner turns on the light
wat een verstrengeling
van rook vuur wind sneeuw en water
en waterverf en olieverf
in gesmolten achtergronden
het druipt van zijn doeken
de impressionisten
staan te trappelen van ongeduld
maar toch nog wachten
want eerst nog constable en corot
en millet en daumier
en eerst ook nog
met enige vertraging
het italiaanse realisme
want daar is ook open lucht natuurlijk
daar is ook platteland
en huiselijke taferelen
en kleine taferelen

en close-ups van honden
en kleermakers en soldaten en arbeiders
en ineens wordt alles geschilderd
als het maar gewoon is
gewone bevolking gewone gebeurtenissen
gewone gevoelens
niet melodramatiseren maar gewoon
nino costa gewoon
silvestro lega gewoon
giovanni fattori allemaal gewoon
en ze gingen allemaal om ter gewoonst naar hetzelfde café in
firenze
zich druk en vrolijk maken
over de academici
weg met de interactie
tussen de geometrische vormen
en perspectief
leve de kleurvariatie en modulatie
maar ge voelt
de mens zit in een spanningsveld
tussen orde en vooruitgang
ge voelt heel de geschiedenis voortschrijden
naar een democratisering
maar er doemt tegelijk
een nieuwe tirannie op
die van de middelmatigheid
en de publieke opinie
we gaan vereenzamen
we gaan onverschillig worden

dat krijgt ge als ge het uit uzelf moest halen
dan wordt ge eenzaam

nee nee zegt darwin
dat is een normale stap in de evolutie
we gaan rustig verder evolueren zegt darwin
van instinctief naar intuïtief
ondertussen wordt nietzsche geboren
darwin zegt
de mens maakt deel uit
van een evolutieproces
en door evolutie wordt psychische leven complexer
nietzsche ontmoet wagner

nietzsche breekt met wagner
maar waar zijn de dichters in Duitsland ondertussen
Liszt Brahms en Wagner ja
die zijn er genoeg
maar dichters

Frankrijk gaat de decadente toer op
Baudelaire Verlaine Rimbaud Zola
schrijven en schieten zich
in de glorieuze verdoemenis
tijd voor een Frans-Duitse oorlog
Napoleon de derde trekt ten strijde
oorlog en vrede
op welke bladzijde zou Tolstoj zitten
Nietzsche werkt als verpleger
in die Frans-Duitse oorlog

maar wordt zelf ziek
napoleon de derde wordt gevangen genomen
frankrijk verliest de oorlog
en elzas-lotharingen
duitsland wint de oorlog
en elzas-lotharingen

de nieuwe duitse keizer wordt gekroond
in de spiegelzaal van versailles
verlaine vogelt rimbaud en omgekeerd
zwangere vrouw van verlaine
in prenatale paniek
anale seks in parijs tussen twee poëten
de impressionisten de impressionisten
staan te trappelen te trappelen
op hun strepen

nog even wachten
maar wat ik daarnet nog wou zeggen
dat ondertussen
de cultuur zich heeft verplaatst
naar rusland
naar dostojevski tolstoj tsjechov
en andere dikke russen
die dikke dikke russische romans
en toneelstukken schrijven
tolstoj zit met oorlog en vrede
op bladzijde 450

maar Duitsland

we waren bij Duitsland
Duitsland wil ook verder
maar Duitsland keert terug
terug naar Kant
om vooruit te kunnen
keert Duitsland terug
naar de gekende
Kant
Verlaine maakt Rimbaud bijna van Kant
'zonder ficties zijn een zinvol leven en wetenschappelijke kennis
onmogelijk'
Duitsland wordt onder de voet gelopen door neokantianen
zit in de wurggreep van het neokantianisme
schietincident in Brussel
Verlaine schiet Rimbaud in de pols
wordt onmiddellijk schilderij van geschilderd
zoals het is

terug in Frankrijk
Dreyfus wordt van hoogverraad beschuldigd
onschuldige joodse legerofficier
wordt erin geluisd
Dreyfus-affaire drijft mensen uit elkaar
Degas en Pissarro drijven uit elkaar
kerk en staat drijven uit elkaar
de kerk wordt van haar fondsen beroofd
kloosters worden gesloten
religieuze organisaties gaan failliet
Dreyfus vrijgesproken
Modigliani rekt de gezichten uit

ook ruzie tussen de filosofen
een nieuwe kloof tussen
filosofie en wetenschapsfilosofie
filosofie moet gebaseerd
op wiskundige werkwijze
problemen voor filosofen
die geen wiskunde kunnen

mag ik ook iets zeggen zegt nietzsche
ik zei
aldus sprak zarathustra
en aldus schrijft hij der wille zur macht
en aldus wordt zijn liefde afgewezen
door een vorstelijke russin
en aldus stort hij in
na de aanblik
van een koetsier die zijn paard afranselt
maar nietzsche gaat door
elke vorm van systeem is een teken van zwakte
aldus nietzsche

impression soleil levant
impression soleil levant
monet heeft het gedaan
de ochtend van de moderne kunst
is geschilderd
de impressionisten komen op het toneel
en laat ze maar komen
degas manet pissarro boudin bazille renoir
sisley lépine bracquemond

en ook seurat
van gogh snijdt zijn oor af
paniek in frankrijk
er sterven voor het eerst meer fransen
dan er geboren worden
de franse mannen zijn steriel
aan het worden
paniek
dat komt door de joden
dat komt door de protestanten
dat komt door de joden
dat komt door de vrijmetselaars

de antisemieten rukken op
wereldtentoonstelling in parijs
1889
trots kaal en ongenaakbaar staal
de eiffeltoren
1900
nog een wereldtentoonstelling in parijs
deze keer met
auto's bussen elektrische trams metrolijnen
dynamo's van 10 meter groot
produceren energie van 5000 paarden
queen victoria viert haar diamanten jubileum
64 duizend soldaten marcheren door londen
queen victoria sterft
en wordt op een affuit gelegd
20.000 manschappen escorteren de affuit
30.000 manschappen vormen een erehaag

gedaan met de discretie
en de kalme stabiliteit
tijd voor edward de zevende
die het uitbazuint
ik wil plezier
ik wil eten in 12 gangen
ik wil jagen
geen 39 vogels op een jaar
maar 5363 vogels op een jaar
ik wil rokkenjagen

goederen worden in stoomboten vervoerd over zee
graan graan
graan uit amerika
graan uit rusland
spaans graan heeft de reis doorstaan
vlees en zuivelproducten
uit nieuw zeeland australië argentinië
internationale concurrentie komt op gang
de mondiale markt maakt
de binnenlandse markt kapot
maakt de britse landadel kapot
hypotheken op 14.000 landgoederen
britse edellieden zonder geld
verkopten 3,6 miljoen hectare grond
arme edellieden trouwen nieuwe rijken
ook russische adel bijna failliet
liever machines kapot maken
dan verandering accepteren
tjaar nicolas wil liever

democratische neigingen onderdrukken
dan zijn middeleeuwse mystieke
opvattingen
bomen in de kersentuin worden omgehakt
tolstoj heeft anna karenina afgemaakt
iedereen is jaloers op habsburgse rijk
want het habsburgse rijk is rijk
en zelfvoorzienend
het habsburgse rijk heeft aan zichzelf genoeg
keizer frans jozef van habsburg
van sisi jaja
keizer frans jozef van habsburg
subsidieert de habsburgse aristocratie
koopt de aristocratie om
bindt de aristocratie aan zijn kroon
door ze met ministerposten te overladen
het hele rijk kent alleen nog maar ministerposten
militaire posten
administratieve posten
in een labyrintisch kronkelend
bestuursapparaat
van drie verschillende legers
die van hot naar her
van het kastje naar de muur
met babylonische spraakverwarring
tussen hongaren tsjechen en slovaken
elkaar in de weg marcheren
kafkaïaans freudiaans martiaal

we blijven in wenen

ondertussen is freud meer en meer
in zijn element geraakt
freut sich echt
wordt wakker in de droom
dromen heersen over het onderbewuste
zegt hij
we moeten het zoeken in onze dromen
zegt hij
her en der worden dromen geanalyseerd
meer een meer mensen beginnen te dromen
en laten die uitpluizen
gaan steeds vroeger naar bed
om meer te kunnen dromen
maar ook de samenleving lijkt plots
één grote collectieve droom
ontworpen om de mensen te dwingen
van nut te zijn
in plaats van genot te zoeken
hysterie is het gevolg van
preseksuele angst
dwangneurose is het gevolg van
preseksuele lust
er komt een aanval op de publieke moraal
de publieke opinie in alle staten
'hoe zit het met het individu'
vraagt de publieke opinie
'hoe zit het met de moraal'
cultuur is niets meer
dan het temmen van de laagste instincten
de publieke opinie

nu helemaal door elkaar geschud
onderdrukte impulsen willen naar buiten
woorden en gebaren maskeren alleen maar
wat verborgen is
wat duister is
wat zwart is
bedoelen we dan altijd iets anders
schrijvers krijgen het moeilijk
met hun woorden
geloven hun eigen woorden niet meer
wantrouwen hun eigen woorden
sterdichter hugo von hoffmannsthal
krijgt angstfobie voor taal
stopt met dichten
'ik ben het vermogen om waar dan ook samenhangend over te
denken
of te schrijven volledig kwijtgeraakt'
er ontstaat taalparanoïa
de taal is ongeschikt
voor weergeven van waarheid
de meertalige taalfilosoof fritz mauther
legt met handen en voeten uit
taal drijft ons uiteen
taal maakt ons kapot
de menselijke ervaring is onvertaalbaar
onherhaalbaar
vanaf dat ze wordt benoemd
verliest ze haar wezenlijke kenmerken
dat schrijft hij neer
in drie decimeters dikke delen

beiträge zur eine kritik der sprache

heet het

het wordt de meest paradoxale prestatie van de westerse filosofie

we waren in wenen

ook weense componisten waren in de war

ook de muziek moet tot zijn meest elementaire vorm worden terug
gebracht

twaalf halve tonen

die samen een octaaf vormen

weg met de romantische rijk versierde traditie

weg met de zwelgende klanken

weg met de wagneriaanse chromatiek

leve de wiskundige strengheid

weg met waar we niet over kunnen praten

zwijg zegt

wittgenstein

zwijg

we blijven in wenen

loos bouwt een bankgebouw

zonder versieringen

loos bouwt bank

zonder uitbundige voorgevel

loos bouwt gevel

zonder gespierde helden

zonder nimfen of gevleugelde peuters

loos bouwt aanstootgevend kaal

rijen vierkante ramen

te kaal

bouw moet worden stilgelegd
keizer wil blote gebouw niet zien
laat ramen met uitzicht op gebouw sluiten met gordijnen
loos gaat loos
wordt gigantisch boos
papieren behang moet er uitzien als tapijt
omdat het sjieker is
deuren en vensters van zachthout
moeten er uitzien als hardhout
omdat het sjieker is
ijzer moet er uitzien als brons en zilver
en goud
omdat het sjieker is
het ornament is een misdaad
schrijft hij
geef mij een stoel
gewoon een stoel
geen egyptische griekse romaanse
gothische renaissancistische barokke stoel
maar een doodgewone stoel
om op te zitten dus
waar is hij
imitatie is de kanker van deze tijd
weg met de elkaar imiterende habsburgse bakkebaarden
en ook weg met de getailleerde
victoriaanse baarden
weg met het besmuikt huichelen
achter al dat hypocriet geknipt haar
laat het zien
toon wat er onder uw snor zit

kom op met de gevoelens
naar buiten
en klimt doet het en hoffmann doet het
en schiele doet het ook
secession schande schandaal
blozende blikken
uitdagende ondeugd
zaadvragende maagden
fauvisme primitivisme
matisse derain vlaminc dufy
expressie expressionisme
tweede secession
derde secession
iedereen scheurt met iedereen
schilders scheuren met tapijtmakers
lijstenmakers scheuren met schilders
tsjechen met oostenrijkers
hongaren met slowaken
roethenen met roemenen
ludwig scheurt met wittgenstein
karl breekt met kraus
gustav wil af van klimt
oskar wil verder zonder kokoschka
en van gogh scheurt zich van zijn oor

van gogh scheurt zich van zijn oor af
en heeft verder niets
om zich van af te scheuren
zelfs geen nagel
geen halve kraaienpoot

om aan zijn gat te krabben
geld geld
mijn zonnebloemen voor wat geld
cézanne laat alle hoeken zien
en picasso keert alle hoeken binnenste buiten
kraakt en breekt en maakt
kubisme met zijn hoeren van avignon
les demoiselles d'avignon
delaunay en braque doen mee
gris en léger doen ook mee
münchen doet mee
der blaue reiter wordt opgericht
kandinsky klee doet mee
snel snel
futurisme rayonisme

ondertussen in frankrijk
staan wetenschappers voor een mysterie
onzichtbare stralen laten donkere vlakken op fotografische platen
achter
röntgenstralen leggen skelet bloot
van levend lichaam
marie curie ontdekt
dat niet de moleculaire structuur
bepalend is voor radioactieve stoffen
maar de hoeveelheid uranium en thorium
nobelprijs voor pierre en marie curie
einstein introduceert relativiteitstheorie
wetenschappers slaan de wereld stuk
in relatieve waarden en onzichtbare krachten

conrad schrijft heart of darkness

3 bis

natali kunnen we even stoppen
willem dat gaat niet
peter ge moet niet bang zijn
het is geen geschiedenisles
we staan op het toneel
op het toneel is een geschiedenisles
nooit een geschiedenisles
het overstijgt de geschiedenisles
ziet ge
de mensen zien en horen meer
dan wat ze zien en horen
wat tonen wij
het rad van de geschiedenis
dat roept van alles op
mensen zoeken er automatisch meer achter
begrijpt ge
het helse ritme van de geschiedenis
laat de mensen niet onberoerd
natali dat hoopt gij dan
peter dat weet ik bijna zeker
de geschiedenis waar wij uit voortkomen
die ooit ook van ons geschiedenis zal maken
altijd maar doorgaat
die ratrace tonen
die onzichtbare oerenergie die overal onder zit

die zwarte kracht die alles in beweging brengt
waarom zeggen we dit allemaal
willem waarom zeggen we dit allemaal
vanwege al die moeite
vanwege al die energie
eeuwen en eeuwen lang
de nutteloosheid
ook nu bij mezelf
dat eindeloos uit je hoofd leren
die feiten
dat zwarte gat waarin het allemaal verdwijnt
de volkomen verspilling
natali ik ben blij
dat we het er eindelijk eens over hebben
willem al dat pogen
al die moeite om jezelf kenbaar te maken
niet in de anonimiteit te verdwijnen
je te laten gelden
al die stromingen
al die initiatieven
al die kunstwerken
die allemaal als nieuw begonnen
die allemaal opnieuw begonnen
en die op een zeker moment
allemaal weer passé waren
al die wilskracht
natali ik ben blij dat we het er eindelijk eens over hebben
peter dat roept toch van alles op
bij een publiek
natali wat bijvoorbeeld

peter wat bijvoorbeeld
als ik daar nu antwoord op geef
hypothekeer ik zowel de verbeeldingskracht
als het inlevingsvermogen van het publiek
natali verbeeldingskracht
inlevingsvermogen
ge zijt niet duidelijk
peter en hij is wel duidelijk
ge moet het zien als metafoor
natali sinds ik u ken is alles een metafoor
ge loopt op straat
ge ziet iets
en het is een metafoor
een gesprek een kangoeroe een cappuccino
alles is een metafoor
regen een paraplu
voor u is werkelijk niets wat het is
willem we dwalen af
kunnen we dat niet op een andere keer bespreken
natali dat zegt gij altijd
een andere keer
peter inderdaad gij zegt dat altijd
natali maar het is nooit een andere keer
willem een andere keer alstublieft
peter dat was toch één van de zwartste pagina's uit de Europese
geschiedenis
willem wat
peter de beeldenstorm
die zit er nog altijd niet in
willem niet terug over de beeldenstorm

een andere keer
peter ik vind het absurd
als er iemand van jullie naar het toilet gaat
wordt er nooit iets beslist
maar als ik naar het toilet durf gaan
is er ineens geen beeldenstorm meer
natali ge zegt het weer
een andere keer
willem ik bedoel ook een andere keer
natali begrijpt ge mij
peter begrijpt gij mij ook
natali gij zegt altijd een andere keer
ook als het dan die andere keer is
zegt gij weer
een andere keer
dan is het nooit een andere keer
want altijd een andere keer
willem een andere keer
peter begrijpt gij mij ook
dat ik op den duur niet meer
naar het toilet durf gaan
(wat hebben jullie zo nog allemaal beslist
terwijl ik op het toilet zat)
natali denkt gij dat het publiek dat niet absurd vindt
dat wij hier een overzicht van de geschiedenis geven
ge ziet toch de schrik op die gezichten
dat wij dat echt gaan volhouden
dat wij dat echt gaan doen
peter dat had ge dan een andere keer moeten zeggen
maar niet nu als het te laat is

en als het toch zo moeilijk is
om het er rustig over te hebben
gaan we door met die geschiedenisles
die geen geschiedenisles is
natali maar ik heb het een andere keer
al gezegd
ik zeg het al weken maar ge luistert niet
ik wil geen geschiedenisles afratelen
peter het is geen geschiedenisles
willem afratelen
zeg ik dat jij die moet afratelen
dat is het nu juist
dat jij het afratelt
natali omdat ik het niet begrijp
maar dat heb ik al gezegd
peter en gij ratelt niet af
zij ratelt het af en ik waarschijnlijk ook
maar gij praat rustig en beheerst
in alle toonaarden
willem je moet niet afratelen
sowieso niets afratelen
peter gij praat met veel gevoel
voor muzikaliteit
zoals ge zou moeten praten eigenlijk
dat iedereen aan uw lippen hangt
dat iedereen zegt ja ik wil nog
ja ja
nog geschiedenis nog
en in monologen ja ja
nog monologen nog

al eens aan gedacht dat de mensen
het schijnt zouden kunnen hebben
aan die monologen
dat ze niet zeggen ja ja
maar nee nee hou op hou op
met die monologen
ge begint te praten en het wordt een monoloog
ge moet er eens op letten
ge voelt de stress bij de mensen opkomen
o o o o
hij gaat weer beginnen
we zijn weer vertrokken voor bladzijden lang
natali wat is het
stoppen we
of gaan we door
doen we verder met de geschiedenis
doen we alsof er niets aan de hand is
daar zijn we zo goed in
alles onder de mat vegen
iedereen denkt
het gaat heel goed met die drie
waarom
omdat wij alles onder de mat vegen
maar ge zou eens moeten zien
wat er onder die mat ligt
die mat
daar kunt ge niet meer over lopen
daar kunt ge niet meer op staan
bij ons valt ge van de mat
willem ik zeg jullie

wat wij doen is fantastisch
de geschiedenis vertellen op het toneel
wie doet zoiets
dat is een krachttoer
omdat het onmogelijk is
ik vind het uniek

peter terwijl wij hier praten
zijn wij al lang ingehaald door de geschiedenis
we staan niet op het enige toneel van de wereld
er zijn nog tonelen hoor
hoeveel tonelen denkt gij dat er zijn
hoeveel toneelspelers denkt gij
dat er op dit moment vandaag
aan het toneelspelen zijn in de wereld
honderd vierennegentig landen
met in totaal honderdduizenden tonelen
waar op dit moment
honderdduizenden toneelspelers
voor tientallen miljoenen toeschouwers spelen
op dit moment
en gij zegt dat wij uniek zijn
tegen wie gaat ge dat hier zeggen
wij zijn niet alleen een onvindbare speld
in de hooiberg
zelfs onze hooiberg is onvindbaar
terwijl we het aan het doen zijn
zijn we al weg
wij zijn de onvindbare speld
in de onvindbare hooiberg van de geschiedenis
zo uniek zijn wij

dat wij eigenlijk niet bestaan
dat wij een robbertje vechten tegen de bierkaai
om te tonen dat we wel bestaan
terwijl we er al lang niet meer zijn
de geschiedenis heeft ons ingehaald
wat wij doen met die geschiedenis
is onze ondergang spelen
niemand kan nog volgen
wij kunnen ook niet meer volgen
natali maar iedereen wordt (toch) wel meegesleurd
ik begrijp wat ge wil zeggen
peter kunt gij nog volgen
ik kan niet meer volgen
dat is de realiteit
natali dus gij wilt zeggen
dat we een voorstelling maken over zwart
en dat we buiten onze wil om
een zwart gat hebben gecreëerd
en nu worden we opgezogen
en nu kunnen we niet meer terug
ik ben zo blij dat we het er over hebben
ik ben niet zeker
maar ik denk dat ik het begin te snappen
en het is te laat
we moeten door
met of zonder beeldenstorm
we verdwijnen er allemaal in
chronos eet zijn kinderen op
dat wilt gij toch zeggen
peter kijk als ge wilt neuken met elkaar

neuk
ga dan gerust neuken
maar verpest de sfeer niet
met spanningen
waar niemand gelukkig van wordt
willem sorry wat krijgen we nu
peter heel de tijd dat gedoe tussen jullie
natali ik begrijp totaal niet
in elk geval
wat gij ook van ons denkt
de toon die ge aanslaat
is vulgair
willem ik sta een beetje perplex
waar beticht jij mij van
natali ik hoor het in keulen donderen
peter mijn excuses dat ik zo duidelijk was
ik had het niet moeten zeggen
sorry
die spanningen zitten mij tot hier
die blikken dat gewriemel achter mijn rug
sorry
willem mogen wij totaal niet begrijpen
waar gij het over hebt
peter ik ben bang dat het publiek
het wel begrijpt
waar ik het over heb
en ik ben ook bang dat ze die spelletjes
en insinuaties tussen jullie strontbeu zijn
maar ik had het niet moeten zeggen
sorry

ik heb spijt dat ik het gezegd heb
het was er uit voor ik het wist
natali het publiek
wat heeft het publiek daar mee te maken
peter ik had mijn mond moeten houden
nogmaals sorry
natali het publiek
wat heeft het publiek daar mee te maken
wat weet gij van het publiek
daar weten wij toch niets van
peter wat weet ik van het publiek inderdaad
niets
willem het enige wat ik van het publiek weet
is wat ik er van zie
en wat ik er van zie is
dat het een zwart gat is
en dat wij er ons door laten opzuigen
natali dat is wat hij ook zegt
het enige wat er nog is
is datgene wat er niet meer is
geschiedenis
peter en daar bang voor zijn
ik voel hetzelfde
ik had het niet moeten zeggen van dat neuken
het was waarschijnlijk weer allemaal inbeelding
nogmaals mijn verontschuldigen
maar het is voorbij
zoals alles voorbij gaat
ik wou alleen maar zeggen
ik ben niet jaloers

natali wel
peter wel
natali wel jaloers
peter ik ben niet jaloers
natali maar ge zijt wel jaloers
ge zegt dat ge niet jaloers zijt
maar ge zijt wel jaloers
peter ik ben niet jaloers
natali ik zou graag willen dat ge jaloers zijt
peter om wat
om wat jullie hebben
jullie hebben niks
natali nee we hebben niks
peter precies
ik zou het mij zelfs niet kunnen voorstellen
jullie
willem sorry ik kan echt niet meer volgen
natali ja ik ook niet
willem lossen we dat probleem later op
een andere keer
peter ge geeft toe dat er een probleem is
willem nee nee waar jij ons van beschuldigt
is gebaseerd op los zand
op los zand begrijp je dat
dat er helemaal geen probleem is
zullen we dat straks oplossen
peter wat
dat er niets is
hebben wij geen geschiedenis
natali hebben wij een geschiedenis

peter is er iets wat ik niet weet
is er iets wat wij niet weten
willem kunnen we even terug
naar de geschiedenis
natali geschiedenis
of wij een geschiedenis hebben
willem nee wij
natali nee wij
peter heb ik weer te lang op het toilet gezeten
heb ik weer iets gemist
hebben jullie weer iets gewist
terwijl ik op het toilet zat
natali ik herinner mij toch een aantal zaken ja
ik denk dus wel dat we er mogen van uit gaan
dat wij een geschiedenis hebben
maar misschien hebt gij
buiten onze geschiedenis
nog geschiedenissen
willem en ik herinner mij in elk geval
een geschiedenis waar jij
misschien niet graag aan herinnerd wordt
peter ja maar ik herinner mij
misschien nog meer dan gij
ik herinner mij ook dingen
waarvan gij hoopt dat ik ze vergeten was
ge weet waar ik het over heb
ik denk dat ge het nu wel weet
natali trap er niet in
hij bluft
peter daar zou ik in dit geval niet op vertrouwen

want gij begint ook schrik te krijgen
willem maar die weet ik ook
peter nee dat is het niet
ik weet wat ge bedoelt maar dat is het niet
het is niet dat wat gij hoopt dat het nu maar is
het is van een heel andere orde
ge weet van welke orde
daar waar ge nu aan denkt ja
daar waar ge nu aan denkt
en rood van wordt want ik zie het
dat is het ja
en het is goed dat ge er rood van wordt
dat ge u er nog altijd voor schaamt
ik hoef hier maar één woord te zeggen
ge weet welk woord
en het spel is op de wagen
dan is het met jou gedaan
en dan is het ook met jou gedaan
en dan kan iedereen naar huis
maar wees gerust
het is bij mij in goede handen
ik hou mijn mond
maar ik weet het wel
ik ben het niet vergeten
dat kun je niet vergeten
want ik heb het gezien
maar goed iets anders
kerken en kathedralen die worden geplunderd
de hele katholieke inboedel
wordt kort en klein geslagen

beelden relikwieën schilderijen
werden meegenomen en kapotgeslagen
en wij doen daar niets mee
willem ja goed vertel het dan maar
natali nee geen beeldenstorm meer
dat hadden we beslist
peter ge moogt niet met de mensen hun kloten rammelen
dat moogt ge echt niet doen
willem jij vindt dat ik met wie zijn kloten rammel
jij denkt dat dit een grap is
een provocatie
dat ik daar geen noodzaak bij voel
ik zal je vertellen van noodzaak
peter nee niet weer een monoloog
willem nee nee
ik zal het zo kort mogelijk houden
peter kort kort
willem ik weet het nog goed
ik weet nog goed de dag waarop ik begon
een jaar of veertien moet ik zijn geweest
peter o o o o
willem toen ik begon
met de hele westerse kunstgeschiedenis
uit de encyclopedie over te schrijven
toen ik dacht
ja inderdaad
je hebt pas recht van spreken
echt recht
van spreken
als je weet

waarover je het hebt
als je alles werkelijk weet
dus toen ben ik begonnen
alle kunstenaars
uit de encyclopedie
in een schrift
over te schrijven
peter dat meent ge niet
willem jawel
te beginnen bij abraham van der aa
natali wie
willem de amsterdamse schrijver
en natuurlijk wist ik af en toe ook wel
dat het niet kon
je kunt niet alles weten
je kunt niet alles hebben gelezen
je kunt niet alles hebben gezien
natali maar toch proberen
toch alles willen weten
alles willen hebben gelezen
alles willen hebben gezien
schrijvers beeldhouwers stromingen
alles
willem ik wilde alles weten
om er over te kunnen praten
om er met gezag over te kunnen praten
peter ik ook
alles weten
alles opzoeken
alles overschrijven

willem en dan ergens bij de academisten
natali wie
willem de stroming
peter kunst en kunstenaars
die vanaf 1816 onder invloed stonden van
de académie de beaux-arts
willem bij de c al
bij de a met een c al
het besef dat het niet gaat
langzaam het idee
'oef dit is wel heel veel'
peter maar dan toch doorgaan
natali toch doorgaan
willem nee er mee stoppen
natali dus toch stoppen
peter oef
willem het is ook niet zo heel belangrijk zeg je
buiten komen is ook belangrijk
een paar dingen weten is ook genoeg
natali zoals ik
willem zoals jij
en ik heb het nog
bij alles waaraan ik begin
hoe zal ik zijn als het klaar is
als je
als je nog niets hebt
droom je er van om alles te bezitten
en je bezit inderdaad alles terwijl je bezig bent
het is een bezetenheid
je bent vol

uitzinnigheid als bron
die massa koortslidders
die van alles en nog wat willen
hier op aarde en wel onmiddellijk
die tot utopieën inspireren
maar laatst opgezocht
utopie betekent nergens
betekent letterlijk nergens
niks
leeg
zwart
en jij vindt dan
dat ik met de mensen hun kloten rammel
peter ge vergeet de beeldenstorm
willem rammel ik met uw kloten
peter zijn wij de beeldenstorm vergeten of niet
natali mag ik ook iets zeggen
peter zijn wij de beeldenstorm vergeten of niet
natali mag ik ook iets zeggen
peter ge moet daar niet op antwoorden
het is een retorische vraag
natali mag ik ook iets zeggen
peter iedereen mag iets zeggen
behalve het publiek
want dat gaan we niet meer doen
iedereen aan het woord laten
natali ik zou graag ophouden
over die beeldenstorm
trouwens gij spreekt over het publiek
maar ik zou het liever over de toeschouwer hebben

willem kom we dwalen af
je weet wat ik wil zeggen
natali nee we dwalen niet af
en ik weet niet wat ge wilt zeggen
ik weet misschien niet veel van geschiedenis
maar ik zie wel wat er gebeurt
gij wilt de geschiedenis vertellen
maar voor wie gaat ge die geschiedenis vertellen
twee vragen
één
voor een publiek dat er buiten staat
of dat er onderdeel van vormt
niet alleen in het theater
maar in het algemeen
het publiek
en dus vraag twee
het publiek
wat is dat
wie zijn dat
ik zal het u zelf zeggen
een abstracte massa toehoorders
een massa waarin de toeschouwer oplost
verdwijnt afwezig is
begrijpt ge
we spreken hier wel over een zwart gat
ik zie zo goed als niemand zitten en toch zitten ze er
ik zie wat toeschouwers
maar het hele publiek overzie ik niet
en dat beangstigt mij
hoeveel individuen kan ik aan

voor het een massa wordt
peter dat begrijp ik
maar ge stelt ze u wel voor
dat is juist het zwarte gat
dat is ook de paradox van het zwarte gat
ge stelt u dat voor
maar ge ziet het niet
nu moet ik eigenlijk naar het toilet
maar ik durf niet
willem dat is toch wat jij bedoelt
dat het enige wat er over blijft
datgene is wat er niet meer is
de geschiedenis
natali ja dat heb ik gezegd
het is een voorstelling
van de geschiedenis
dat weet ik
maar iets anders
wat ziet gij in dat zwarte gat
wat ziet gij als ge naar het publiek kijkt
of in het publiek kijkt
wat zie ge
kijk gij naar contouren
of kijk gij naar een gezicht
kijk ge naar knieën of naar kaken
zijt gij bang van ogen
van uitdrukkingen
van gezichtsuitdrukkingen
van commentaar
van commentaar in hun gezichtsuitdrukkingen

zijt ge bang om niet te kunnen controleren wat zij van ons denken
bang voor het verhaal dat zij van ons maken
zijt ge bang voor uw eigen projectie
of is iemand aankijken
niet toegeven aan uw angst
waarom kijkt gij niemand aan
peter wie ik
willem ik kijk
peter ik ook
natali kijkt gij in het publiek
of naar de toeschouwer
peter ik probeer naar verschillende
toeschouwers te kijken
natali tegelijk
peter zo veel mogelijk
natali dan kijkt gij in het publiek
peter nee ik speel met het publiek
natali nee gij speelt op het publiek
willem ik speel voor het publiek
natali letterlijk
willem ook figuurlijk
natali ik speel altijd met publiek
peter als ik in het publiek zit
natali en willem ge zit niet in het publiek
peter maar als ik in het publiek zit
natali en willem dat is nu niet zo
peter dan
differentieer ik mij als toeschouwer
ik wil niet afhankelijk zijn van een publiek
natali maar als gij in het publiek zou zitten

zou zitten
want ge zit er niet in
en ge hebt gemakkelijk spreken
als ge er niet in zit
dan zijt ge er ook onderdeel van
of ge dat nu wilt of niet
ge zult misschien denken
dat ge er geen onderdeel van zijt
maar voor mij zijt ge dat dan wel
ik kan u weigeren als toeschouwer
en toelaten als publiek
ik vind dat ook hygiënischer
maar het maakt me ook bang

peter het is niet alleen de beeldenstorm
ik heb het over nog meer verdwenen geschiedenis
letterlijk verdwenen geschiedenis
kijk in mijn ogen
nee ik heb het niet over die boekverbrandingen
want dat is natuurlijk een ramp
dat we daar niets over zeggen
hier zijn nog verdwenen geschiedenissen
die we niet zeggen
ge weet heel goed welke geschiedenissen
kijk eens in mijn ogen

natali en gij dan
gij zwijgt ook dingen dood
durft gij alles zeggen

willem haha
inderdaad jij verzwijgt hier
misschien nog het meest van allemaal

peter en gij verdringt de dingen
wilt ge dat ik alles zeg
willem maar dan zeg ik ook alles
peter ha zo we gaan het zo spelen
willem jij denkt dat ik niet in uw ogen
durf kijken
ik kijk hier in iedereen zijn ogen
natali ook in die van mij
want dan zeg ik ook alles
willem jij wilt misschien nog het liefst van ons
dat wij onze mond houden
dat iedereen hier zijn mond houdt
natali het is goed dat we het er eindelijk
even over hebben
peter ik zal geen vragen meer stellen
het is goed
we vertellen de geschiedenis
willem van de renaissance tot 1913
natali vanaf de renaissance tot 1913
peter vanaf de renaissance tot 1913
natali vanaf het moment dat we onze naam onder het schilderij gingen
zetten
tot we het hele schilderij zwart hadden gemaakt
willem van de renaissance tot 1913
tot aan het zwarte gat
vierkant
peter iedereen heeft zijn manier van vertellen
maar zullen we een beetje consequent zijn
willem consequent
wat bedoel jij met consequent

peter gedetailleerd op luther doorgaan
omdat gij toevallig van protestantse afkomst zijt
en geen woord over de beeldenstorm zeggen
is niet consequent
begrijpt ge

willem vrouwen
vrouwenrechten
vrouwenkiesrecht
hyde park 1906 wordt onder de voet gelopen
door vrouwen zonder kiesrecht
tienduizenden vrouwen in wit groen en paars
700 spandoeken
duizenden vlaggen
500 duizend mensen
nog nooit zoveel mensen op één plek
nog nooit zoveel vrouwen op één plek
suffragettes
mannen bang
mannelijkheid onder vuur
mannen moeten iets doen
mannen in uniform
militair vertoon
overal parades
blériot 1909
vliegt het kanaal over
louis blériot
vanaf nu moet het snel gaan
autocoueurs rallyrijders fietskampioenen
groeien uit tot volkshelden
records
iedereen breekt records
om de week worden records gebroken
snelheid wordt roesmiddel

aeg test elektrische locomotief
210,8 kilometer per uur
record van siemens van 206 kilometer per uur gebroken
duitsland barst uit voegen
met chemische industrie
en precisie-instrumenten
ruhrgebied
staal en steenkool
krupp bayer en basf
snelheid moet hoger
daimler benz
honderduizenden mijnwerkers ingenieurs handarbeiders
gevangen door de wijzers van de klok
gekneeld tussen de klok en de fabrieksfluit
bell
vrouwen in telefooncentrales
leggen snelle verbindingen
secretarissen verwerken honderd woorden
per minuut
van ongeduldige bestuurders
die meer en meer opgejaagd
per post versturen
her en der buizenpost
alles met buizenpost
gemotoriseerde post
verlichte uithangborden reclameboodschappen aanplakbiljetten
flitsen aan het oog voorbij
te traag vindt
winslow taylor
ontleedt 1910 bewegingen van arbeiders

tot in het kleinste detail
arbeidsprocessen moeten gerationaliseerd
door nauwgezette analyse
werktempo en efficiëntie verhogen
omdraaien
alles omdraaien
alles wordt omgedraaid
mens moet niet op de eerste plaats
systeem moet op de eerste plaats
mens kan niet meer volgen
te snel het gaat te snel
henry ford broedt op de automobiel
de automobiel op grote schaal
we moeten allemaal met de auto rijden
bouwt honderdduizenden auto's
het begin van de lopende band
want het kan nog sneller
ford bouwt 1911.308.162 auto's
met een productiesnelheid van
12 uur en 8 minuten per auto
iedereen wil kost wat kost in een auto
in allemaal zwarte auto's
want zwarte verf droogt sneller
want iedereen moet meer en meer
ergens naartoe
haast overal haast
file file
fietsen overal fietsen
macadam macadam asfalt
snelheid is sexy

de mens wordt mol met metro
kanonskogel met automobiel
albatros met vliegtuig
tijd iedereen wil meer tijd
12 miljoen vestzakhorloges
worden geïmporteerd
maar tijd krimpt en slinkt
klopjacht op stopwatches
met wijzers voor tienden van een seconde
bomen huizen lantaarnpalen koeien
het leven schiet voorbij als een wervelstorm
onzinkbaar schip zinkt
titanic zinkt
geen tijd te verliezen
1912
april 1912
binnen luttele uren al in de kranten
titanic gezonken
eerste telegraafkabel door zee
verbind amerika met europa
8 woorden per minuut
tienduizenden kilometers telefoon
en telegraafkabels komen erbij
telegram
telegramstijl
camera's met sluitertijden van éénduizendste van een seconde
om de vluchtigste verschijnselen te fotograferen
ernst mach fotografeert vliegende kogel
film
stomme film

toont alles versneld
bloemen sneller tot bloei
ontpoppende rupsen sneller vlinder
wat in de natuur weken duurt
duurt in film een minuut
iedereen zit met ademloos soort opwinding
door snelheid van film
ook kunstenaars gefascineerd door snelheid
en kracht waarmee film die voortjaagt
pure energie en seksuele ontlading
maar ook pessimistische beelden
van monsterlijke werelden
met gruwelijke moordende machines
regimenten sneuvelen onder spervuur
van één mitrillerende soldaat
mens versus machine
nervus iedereen wordt nerveus
ontredderde zenuwen op grote schaal
tienduizenden belanden in
psychiatrische ziekenhuizen
sanatoria schieten als paddenstoelen
uit de grond
nieuwe ziekte ontdekt augustus 1912
neurasthenie
zenuwuitputting
van te snel te veel
rechters advocaten leraren en ingenieurs kunnen het leven niet meer aan
zijn voortdurend gespannen overspannen
schieten bij het minste geringste uit
duizeligheid migraine slaapproblemen

hartkloppingen hartaanvallen
bloeddruk stress prestatiegericht
roken meer roken
30 - 35 sigaretten per dag en meer
sigaren overwerken
epidemische aanvallen van bewusteloosheid
redeloos gewauwel en stuiptrekkingen
er uit er even uit
toverberg

...

mann begint aan een berg februari 1913
strawinsky's le sacre de printemps in première
29 mei 1913
nijinsky draagt niets onder zijn maillot
contouren van zijn geslacht duidelijk zichtbaar
gevechten in de zaal
kegel en cilindervormige figuren
monumentale buisvormige boomstammen
malevich kiest voor
geometrische vorm-ontleding
schande
tjaar nicholaas de tweede
keurt groot militair programma goed
23 juni 1913
matisse
kwakt een pot verf in het gezicht van het publiek
schande
kandinsky's werk
verspreidt de meest kwalijke reuk
van de meest duistere zondige plekken

in de grote stad

schande

duitse leger wordt uitgebreid

tot 800.000 manschappen

juli 1913

malevich

stadsbewoners spatten uiteen

in talloze fragmenten

schande

malevich schildert zwart vierkant

honderd jaar geleden

...

1913 mann begint aan de toverberg

1913 kafka publiceert das urteil en betrachtung

1913 le sacre de printemps van stravinsky

gaat in première

1913 proefvlucht van grootste luchtschip:

de l2 is 260 meter lang en wordt aangedreven door 4 motoren

1913 in new york wordt het grootste treinstation ter wereld gebouwd

1913 de cholera-epidemie raast over midden-

europa en bereikt haar hoogtepunt

1913 debussy componeert jeux

1913 tsaar nicholaas de tweede keurt groot militair programma goed

1913 het duitse leger wordt uitgebreid tot

800.000 manschappen

1913 frankrijk voert de dienstplicht in

1913 marcel proust publiceert

du côté de chez swann

1913 in new york wordt het woolworth building met 55 verdiepingen en

252 meter het hoogste gebouw ter wereld

1913 bertrand russell en alfred whitehead voltooiën principia mathematica
1913 het octrooi op de ritssluiting is een feit
1913 richard nixon wordt geboren
1913 willy brandt wordt geboren
1913 erich priebke wordt geboren
1913 natali's bomma wordt geboren
1913 de vrede van boekarest veroorzaakt massale moordpartijen onder de
turken
op de balkan
1913 koningin wilhelmina opent vredespaleis
1913 charlie chaplin begint zijn carrière
1913 malevich ontwerpt het zwarte vierkant

'déjeuner sur l'herbe'

...

niet te koud

...

nee hebben jullie het niet te warm

...

dat valt wel mee

...

honderd jaar geleden

...

een vreemde positie toch

maar wat is hier nu choquerend aan

...

de mensen waren gechoqueerd

...

probeer met de ogen van toen te kijken

...

ge vraagt u af wat het voorafgaande was

en wat het vervolg hier van is

...

en waar ze het over hadden

...

of ze zaten daar niets te zeggen

...

op het schilderij is daar niets van af te lezen

...

gaan ze iets doen

of hebben ze net iets gedaan

...

het suggereert veel

...

een spanning tussen die drie

...

van iets dat in scène is gezet

...

maar toch ook wel natuurlijk is

...

voor een publiek

...

of een toeschouwer

...

maar ook voor henzelf

...

met zijn verboden gedachten

...

zijn taboes

...

zijn wensen

...

honderd jaar later

zal alles beter gaan

liet tsjechov zijn personages zeggen

zwart

Wederopbouw van het Westen: wit van Compagnie De KOE ging in première op 9 september 2010 in De Toneelschuur, Haarlem

Wederopbouw van het Westen: rood ging in première op 2 oktober 2011 in de CC Strombeek

Wederopbouw van het Westen: zwart ging in première op 4 oktober 2012 in Kunstencentrum Stuk, Leuven

Concept, tekst en spel:

Natali Broods

Peter Van den Eeden

Willem de Wolf

www.dekoe.be

Compagnie De KOE (Antwerpen, 1989) is een theaterlaboratorium waar door Natali Broods, Willem de Wolf en Peter Van den Eede op hedonistische wijze onderzoek, experiment en vernieuwing wordt bedreven. Ze ontwikkelen er verschillende procedés waarin eigen teksten en bestaand repertoire, autobiografieën en lectuur, herinneringen en visies telkens andere verbindingen met elkaar aangaan. Dat resulteert in authentiek materiaal voor geestige, metaforische en persoonlijke voorstellingen met een (schijnbaar) apolitieke boodschap.

Toneelwerk

Wederopbouw van het westen: zwart - 2012 *Wederopbouw van het westen: rood* - 2011 *Wederopbouw van het westen: wit* - 2010

Laat op de avond na een korte wandeling - 2009

We hebben een/het boek - niet gelezen - koe/stan/discordia/dood paard - 2008

Burgerlijke ongehoorzaamheid - 2007

Utopie van het atoom - 2006

Onomatopee - koe/stan/discordia/dood paard - 2006

Millernin - 2005

De wet van engel - 2004

De man die zijn haar kort liet knippen - koe/daisne - 2004

Quarantaine - 2004

De miserie van de jonge werthers - 2003

Vandeneedevandeschrijvervande koningendiderot - koe/stan/discordia - 2002

Van alles naar allen - 2001

In den beginne/Squirrels - koe/mamet - 2001

Elizabeth en Essex - 2001

Liefde het is - 2000

Talkshow II - koe/toneelhuis - 1999

De Nijl is in Cairo aangekomen - 1998

De slag van glottis - 1998

Titel onbekend - 1996

In de Gloria - 1996

Menagerie van de schamele drie - koe/berckmans - 1995

Talkshow - 1995

Monoloog geterroriseerd - 1994

Drie koningen - 1994

De rest is overschot - 1993

De touroperator - 1992

Epiloog van de eenzaamheid - 1991

De gebiologeerden - 1989

De Nieuwe Toneelbibliotheek geeft sinds 2009 toneelteksten en vertalingen uit van Vlaamse en Nederlandse hand. De bibliotheek groeit gestaag. De zakboekjes zijn te koop op de website, in boek---winkels, in theaters en uit een boekjesautomaat, maar goedkoper nog via een *abonnement*.

Een abonnement is te bestellen op:

www.denieuwetoneelbibliotheek.nl

